

Gryaabs lånesituation 2018-12-31**Ränteeponering**

Belopp i mkr

	Lån	Swaps	Räntetak	Ränteeponering %	
0-1 år	1248	0	0	0	0%
1-3 år	100	100	0	100	7%
> 3 år					
Summa	1348	100	0	100	7%

Belopp i tkr

Lån

	Slutdag		Aktuell ränta			
			Fast	Rörlig		
Koncernbanken	jul-20	100 000		0,00%	Bindningstid 2019-07-08	13,4
Koncernbanken Limit 1 350mkr		1 247 890	1,50%		Checkreditlån, bind.tid 3 månader	41,7
Summa		1 347 890				55,0

Swaps

	Slutdag		Aktuell ränta			
			Fast	Rörlig		
Koncernbanken, S433	2020-07	100 000	2,66%	0,46%		
Summa		100 000				

Saldo på kommunkontot per 2018-11-30

1 247 890 (Limit 1 350 000)

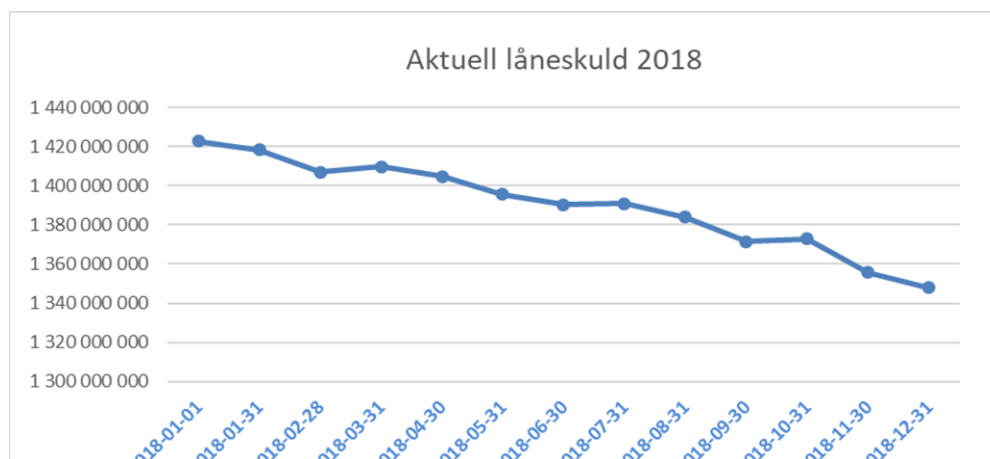
Ej utnyttjad kredit

102 110Aktuell medelränta under året **1,71** **(1,81)**

Våra korta lån har ersatts av en checkcredit med en limit på f.n.1 350 mkr. Vi betalar ränta endast på utnyttjad kredit.

Aktuell ränta på checkreditlånet är 1,50%.

Bedömning av räntans utveckling är att den kommer att vara svagt uppåtgående under kommande år. Men att utfasning av lån och swappar och övergången till checkcredit har en positiv effekt på Gryaabs räntekostnader.

Ack. Utfall 2018-12				Helår	Helår	Helår
Utfall	Budget	Diff.	RESULTATRÄKNING 2018	Prognos 4	Budget-18	Bokslut-17
			Verksamhetens intäkter			
321 000	321 000	0	Taxor och avgifter	321 000	321 000	321 000
42 363	43 244	-881	Övriga intäkter	39 334	43 245	43 698
363 363	364 244	-881	Summa rörelseintäkter	360 334	364 245	364 698
			Verksamhetens kostnader			
			Övriga verksamhetskostnader			
29 171	26 166	-3 005	Anläggnings- och underhållsmaterial	31 011	26 166	26 124
591	575	-16	Hyra av anläggningstillgångar	566	575	994
33 529	35 152	1 623	Bränsle, energi och vatten	33 825	35 152	33 179
11 585	12 276	691	Förbrukningsmaterial och reparationer	12 233	12 276	12 998
13 467	12 105	-1 362	Entreprenader och köp av verksamhet	13 929	12 105	12 684
59 228	56 357	-2 871	Övriga verksamhetskostnader	54 949	56 356	54 761
10 800	10 135	-665	Markhyror, fastighetsservice	10 004	10 135	10 353
158 371	152 766	-5 605	Summa övriga verksamhetskostnader	156 517	152 765	151 093
			Personalkostnader			
49 329	55 096	5 767	Löner/Arvoden	51 963	55 096	50 386
23 356	25 833	2 477	Soc.avgifter/Pensioner	24 179	25 833	24 748
4 201	3 495	-706	Övriga personalkostnader	3 677	3 495	4 372
76 886	84 424	7 538	Summa personalkostnader	79 819	84 424	79 506
235 257	237 190	1 933	Summa verksamhetskostnader	236 336	237 189	230 599
			Kapitalkostnader			
			Av- och nedskrivningar			
99 972	105 305	5 333	Avskrivningar	99 935	105 305	101 725
99 972	105 305	5 333	Summa avskrivningar	99 935	105 305	101 725
28 134	21 749	6 385	Resultat före finansiella poster	24 063	21 751	32 374
			Finansiella intäkter o kostnader			
283	350	-67	Övr. ränteintäkter o likn. resultatposter skatt	284	350	354
23 779	26 316	2 537	Övriga finansiella kostnader	23 848	26 316	26 185
-23 496	-25 966	2 470	Summa finansiella poster	-23 564	-25 966	-25 958
123 468	131 271	7 803	Summa kapitalkostnader	123 499	131 271	127 683
4 638	-4 217	8 855	Resultat efter finansiella poster	499	-4 215	6 416

Underskrift:

.....
Karin van der Salm

Nyckeltal - 2018

Ackumulerat 2018			Text		Helår	Helår
Utfall	Budget	Avvikelse	Resultaträkning i tkr	Prognos 4-18	Budget-18	Bokslut-17
			Övriga intäkter			
6 090	5 360	730	Slutna system	6 100	5 360	6 812
3 444	3 000	444	Organiskt avfall	3 100	3 000	3 074
22 357	22 349	8	Biogas Göteborg Energi	22 300	22 350	21 527
7 136	8 000	-864	Värmepump Göteborg Energi	7 600	8 000	6 283
			Verksamhetens kostnader			
21 763	22 445	682	Kemikalier (Samlat)	21 391	22 445	19 939
26 918	25 300	-1 618	Slam	26 274	25 300	26 019

Genomsnittlig låneränta ack.-18 1,71% För. 2018

Låneskuld Tkr per 2018-11-30	1 347 890	
Låneskuld Tkr per 2017-12-31	1 422 827	- 74 937

Övergripande kommentar till utfall december 2018

Övriga intäkter

Biogas är utfallet 8 tkr mer än budget.

Organiskt avfall är utfallet 444 tkr bättre än budget.

Aktiverat arbete lägre p.g.a lägre investeringsnivå, -2,6 mkr.

Erhållit 1 mkr i försäkringsersättning.

Verksamhetskostnader

Ca 5,6 mkr högre än budget. Beror främst på ökade kostnader för reservdelar och reparationer.

Ökande kostnader för Comos.

Personalkostnader

Utfall 7, 5 mkr lägre än budget, beror främst på obemannade tjänster.

Avskrivningar

Ca 5,3 mkr lägre än budget. Lägre aktiveringsgrad än beräknat.

Finansnetto

2,5 mkr bättre än budget, beror främst på förbättrad likviditet.

Låneskulden

Lånen minskar pga av lägre investeringsnivå.

Styrelsen för

GRYAAB AB

Org.nr. 556137-2177

får härmed avge

ÅRSREDOVISNING

för räkenskapsåret 1 januari - 31 december 2018

Årsredovisningen omfattar	Sida
Förvaltningsberättelse	2
Resultaträkning	7
Balansräkning	8
Rapport över förändring i eget kapital	10
Kassaflödesanalys	11
Tilläggsupplysningar	12

ÅRSREDOVISNING FÖR GRYAAB AB

Styrelse och verkställande direktör för Gryaab AB, organisationsnummer 556137-2177, med säte i Göteborg, lämnar härmed årsredovisning för räkenskapsåret 2018-01-01 - 2018-12-31.

Förvaltningsberättelse

Ägarförhållanden

Gryaab är ett regionalt aktiebolag, med säte i Göteborg, som ägs av kommunerna Ale, Göteborg, Härryda, Kungälv, Lerum, Mölndal och Partille. Göteborgs stad är den största ägaren med cirka 71 procent. För exakta uppgifter om ägarförhållandena, se not 19. Gryaab AB ingår i koncernen Göteborg Stadshus AB, (organisationsnummer 556537-0888) som i sin tur ägs av Göteborgs Stad. Moderföretaget har sitt säte i Göteborg.

Information om verksamheten

Gryaab ansvarar för att avleda och behandla avloppsvatten från de anslutna kommunerna. 778 790 (763 064) personer är anslutna till Ryaverket. Dessutom är olika verksamheter, som till exempel industrier, skolor och sjukhus, anslutna. Avledningen av kommunernas avloppsvatten sker via självfall i bergtunnlar som Gryaab äger och förvaltar. På Ryaverket renar vi avloppsvattnet och behandlar också det slam som avskiljs. Det renade vattnet släpps ut i Göta älvs mynning till havet.

I verksamheten ingår dessutom en slambehandlingsanläggning vid Syrhåla och en komposteringsanläggning vid Viken. För närvarande är anläggningen i Syrhåla avställd. Vid Viken komposteras och mellanlagras slam.

Efter att avloppsvattnet har renats på Ryaverket leds en del av vattnet till Göteborg Energis värmepumpsanläggning där värmen i vattnet utvinns. Därefter återförs vattnet till Gryaab innan det leds ut till Göta älv via Gryaabs utloppstunnel. Gryaab producerar också stora mängder biogas och levererar den till Göteborg Energi som uppgraderar biogasen till fordonsgaskvalitet. Verksamheten finansieras genom avgifter från ägarkommunerna och intäkter från externa kunder. Avgifterna fastställs varje år av Gryaabs styrelse.

Gryaab måste följa ett antal miljökrav och villkor eftersom verksamheten är tillståndspliktig enligt miljöbalken. De viktigaste miljövillkoren gäller utsläpp av näringsämnena kväve och fosfor samt organiskt material. Miljövillkoren har fastställts som både riktvärden och gränsvärden. Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet för verksamheten.

Viktiga händelser under 2018

Under 2018 uppfyllde Gryaab samtliga miljökrav med mycket god marginal.

Halten i utgående vatten var för året:

Kväve: 6,0 mot riktvärde 10 (mg/l)

Fosfor: 0,22 mot riktvärde 0,3 (mg/l)

BOD₇: 6,9 mot gränsvärde 10 (mg/l)

Gryaab behandlade 122 miljoner kubikmeter vatten på Ryaverket och producerade 30 783 ton slam som är godkänt för jordbruksanvändning enligt Revaqcertifieringen. Delar av slammet har spridits på åkermark under året och resten av slammet är planerat att spridas våren 2019. Det övriga slammet, 24 759 ton, komposterades.

Nya markytor för möjlig expansion av Ryaverket säkrades genom ett arrendeavtal med Göteborgs Hamn. Behov av expansion är i första hand beroende av vad det blir för krav i kommande miljö-tillstånd och i andra hand av utvecklingen av mängden tillskottsvatten till Ryaverket.

Resultat och ekonomisk ställning

Gryaabs resultat uppgick till 4 638 (6 416) tkr före bokslutsdispositioner och skatt, jämfört med budgeterat resultat - 4 215 tkr. Verksamhetens rörelsekostnader ökade med 2,7 (26, 5) mkr till 335,2 (332,5) mkr. Gryaabs driftkostnader ökade med 4,7 mkr till 235,3 (230,6) mkr. Avgifterna uppgick till 321,0 (321,0) mkr. Övriga intäkter minskade med 1,3 mkr och uppgick till 42,4 (43,7) mkr.

Årets aktiveringar av projekt och inventarieinköp uppgår till 13,0 (219,1) mkr. Pågående nyanläggningar uppgår till 21,3 (7,4) mkr.

Gryaabs avskrivningar uppgår till 100,0 (101,7) mkr. Anläggningarnas samlade anskaffningsvärde uppgår till 3 053 (3 042) mkr. Det bokförda värdet uppgår till 1 494 (1 567) mkr.

Anläggningarnas försäkringsvärde har efter extern värdering fastställts till 5 298 mkr.

Nyanskaffningsvärdet för anläggningarna uppskattas till tio miljarder kronor.

Den totala lånevolymen har minskat med 77 mkr till 1 348 (1 425) mkr. Balansomslutningen har minskat till 1 508 (1 584) mkr.

Gryaab följer finansiella anvisningar som styrelsen beslutar om. De definierar mål, riktlinjer och principer för bolagets långsiktiga finansiering och skuldförvaltning. Gryaabs finansiering sker genom Göteborg stads koncernbank. Sedan tidigare har delar av Gryaabs lån räntesäkrats genom finansiella derivat. Dessa fasas ut allteftersom de förfaller och lånevolymen säkras centralt genom koncernbanken. 2018 har de finansiella kostnaderna uppgått till 23,8 (26,1) mkr. Medelräntan under året var 1,7 (1,8) procent.

Gryaabs avgifter från ägarkommunerna har uppgått till 321 (321) mkr. Avgiften fördelas så att 80 procent belastar kommunerna proportionellt mot debiterad vattenförbrukning med avledning till Gryaab och 20 procent fördelas proportionellt mot respektive kommuns andel av den totala avledningen av spillvatten till Ryaverket.

Bolagets obeskattade reserver har ökat och uppgår till 94,3 (89,2) mkr. Soliditeten har ökat och uppgår till 5,8 (5,3) procent. För 2018 hade verksamheten budgeterats med ett underskott. Med tanke på att resultatet efter finansiella poster gav ett överskott på 4,6 mkr, har verksamheten budgeterats med ett underskott på 2,6 mkr för 2019.

Flerårsöversikt	2018	2017	2016	2015	2014
Nettoomsättning	360 264	358 983	342 413	335 797	330 986
Rörelseresultat	28 134	32 247	43 225	28 779	32 128
Balansomslutning	1 507 985	1 583 539	1 605 361	1 439 607	1 417 085
Eget Kapital	13 435	13 506	13 866	14 034	14 256
Soliditet	5,8%	5,3%	4,9%	4,7%	4,8%
Antal tillsvidareanställda	98	94	95	94	93

Medarbetare och organisation

Antalet tillsvidareanställda är 98 personer, en ökning med fyra personer. Gryaab har flera rekryteringar för att ersätta personal som pensionerats eller lämnat verksamheten av andra skäl.

Under 2018 har fyra personer anställts på poster inom ledningsgruppen, vd, driftchef, avdelningschef projekt och planering, samt avdelningschef stab. Tre av dessa anställningar är internrekryteringar och en är extern.

I övrigt fortsätter organisationen att utvecklas och ett förbättrat samspel mellan olika avdelningar och funktioner har varit, och kommer fortsätta att vara ett prioriterat område.

Arbetsmiljö och säkerhet

Gryaab har höga ambitioner inom arbetsmiljö och säkerhet. Anläggningarna förnyas kontinuerligt med fokus på ständiga förbättringar inom arbetsmiljöområdet.

Under 2018 inträffade en allvarig arbetsmiljöolycka. Det var i samband med ett svarvningsarbete som svarvgodset fick svarven i obalans så pass mycket att svarvgodset slog hårt mot operatörens hand med mycket kraftiga smärtor som följd. Operatören är helt återställd och är tillbaka i tjänst. Olyckan anmäldes till Arbetsmiljöverket. Gryaab såg allvarigt på det inträffade och har genomfört åtgärder för att en liknande händelse, inte skall kunna hända igen.

Framtida utveckling

Gryaabs framtida utveckling beskrivs och analyseras varje år när verksamhetsplan och budget för följande verksamhetsår tas fram. I verksamhetsplanen ingår bland annat en ekonomisk långtidsplan för de närmaste fem åren. Den visar att Gryaabs utveckling, verksamhet och kostnader till största del påverkas av miljökrav som fastställts för verksamheten och de skärpta reningskrav som sannolikt kommer i framtiden.

Långtidsplanen är även en del av Gryaabs budget och revideras varje år i samband med budgetarbetet.

Gryaabs avgift kommer fortsätta att öka de närmaste åren som en följd av pågående och planerade investeringar. I den femåriga ekonomiska långtidsplanen uppskattar Gryaab att avgiften till ägarkommunerna kommer att öka till knappt 345 mkr 2023. I planen ingår flera reinvesteringsprojekt för att bibehålla kvaliteten i den åldrande anläggningen. Dessutom ingår nyinvesteringsprojekt för att uppnå nya eller ökade krav. Investeringsvolymen för de närmaste fem åren har uppskattats till 576 mkr.

Gryaabs arbete med slamdisponering följer styrelsens beslutade inriktning, vilket innebär att Gryaabs slam i första hand ska återföras i kretsloppet som gödning. Gryaab har certifierat verksamheten enligt Svenskt Vattens nationella certifieringssystem Revaq.

Den långsiktiga målsättningen är att Gryaab ska återföra allt slam och ett delmål är att återföra hälften av slammet senast 2019. Framtida möjlighet av slamåterföring i kretsloppet utreds för närvarande i uppdrag av regeringen. Den framtida slamdisponeringen är en fråga som har stor betydelse för kostnadsutvecklingen inom bolaget, eftersom det är en av de större kostnaderna i driftbudgeten.

I Göteborgsregionen finns höga ambitioner om tillväxt och en aktuell fråga är om Gryaab kommer att klara belastningsökningen i framtiden. Det har även kommit förfrågningar från andra kommuner om att eventuellt få ansluta sig. Under 2019 förväntas Bollebygd att bli ny delägare.

Kvalitet och miljö

Gryaabs verksamhet är tillståndspliktig enligt miljöbalken. Avloppsreningsverket har verksamhetskod 90.10 enligt miljöprövningsförordningen (SFS 2013:251). Utöver det har Gryaab tillstånd att ta emot vissa mängder externt organiskt avfall, verksamhetskod 90.160. Slamförvaringen i bergrummet i Syrhåla har verksamhetskod 90.300.

2017 lämnade vi in en ansökan om nytt miljötillstånd och fick skicka in kompletteringar 2018.

Prövningsprocessen har bland annat medfört omfattande utredningar av påverkan på recipient, reningsmöjligheter med befintlig och ny reningsteknik och flödesprognoser fram till 2030.

Utredningarna visade att de höga flödena till Ryaverket har en stor påverkan på villka villkor som kan uppnås inom befintlig fastighet. Därmed kommer villkoren i det nya miljötillståndet att ha stor betydelse för Gryaabs utveckling på kort och medellång sikt. Vissa kravskärpningar går att hantera genom ytterligare optimeringar av vår nuvarande anläggning. Om kraven blir tuffare än så kommer nya reningssteg behövas, på ny mark, vilket innebär stora investeringar som kommer att påverka VA-avgiften avsevärt för våra ägarkommuner. Nya markytor för möjlig expansion av Ryaverket säkrades under 2018 genom ett arrendeavtal med Göteborgs Hamn.

I december 2017 blev Gryaab ålagda att söka ett nytt miljötillstånd för hanteringen av slam i bergrummet vid Syrhåla. Gryaab har initierat en prövning hos Länsstyrelsen för att anläggningen ska uppfylla framtida miljökrav. Gryaab har i nuläget och i framtiden inget behov av slamdeponering i Syrhåla och har därför påbörjat en process för att avyttra anläggningen.

Hur Gryaab uppfyller miljövillkoren redovisas i miljörapporterna för Ryaverket och Syrhåla, samt en årsrapport för tunnel Lerum. Alla miljövillkor uppfylldes 2018.

Forskning och utveckling

Forsknings- och utvecklingsprojekt drivs i nära samarbete med universitet, högskolor och andra institutioner.

Samarbetet med Chalmers och Lunds tekniska högskola kring Gryaabs processer är väl etablerat och har gett väldigt goda resultat. Det nuvarande tvåårsavtalet gäller till och med halvårsskiftet 2019.

Gryaabs ersättning till Chalmers och Lunds tekniska högskola uppgår till 0,6 mkr per år.

Under 2018 har Gryaab anställt en industridoktorand i samarbete med Chalmers. Industridoktoranden arbetar med forskningsprojekt på temat "Framtidens hållbara avloppsvattenrening".

2018 har betydande forsknings- och utvecklingsinsatser fokuserat på utvecklingen av reningsmetoder för läkemedel samt möjligheter för slamhantering och -disponering.

En betydande del av arbetet bedrivs inom forskningsklustret VA-teknik Södra, som stöds av Svenskt Vatten, men även i samarbete med andra forskningskluster och aktörer. Resultat från dessa projekt har redovisats i olika internationella och nationella sammanhang.

Förslag till vinstdisposition

Till årsstämman förfogande står följande vinstmedel:

Balanserat resultat	4 305 421
Årets resultat	<u>-70 623</u>
Kronor	<u><u>4 234 798</u></u>

Styrelsen och verkställande direktören förslår att

I ny räkning överförs	<u>4 234 798</u>
Kronor	<u><u>4 234 798</u></u>

Beträffande företagets resultat och ställning i övrigt, se efterföljande resultat- och balansräkningar, kassflödesanalyser samt tilläggsupplysningar.

Alla belopp uttrycks i tusentals svenska kronor om inte annat anges.

Resultaträkning

	Not	2018	2017
Rörelsens intäkter	1		
Nettoomsättning	2, 3	360 264	358 983
Aktiverat arbete för egen räkning		1 871	4 744
Övriga rörelseintäkter		1 227	971
Summa intäkter		363 362	364 698
Rörelsens kostnader			
Råvaror och förnödenheter		-35 307	-34 119
Övriga externa kostnader	4, 6	-123 064	-116 974
Personalkostnader	5	-76 885	-79 506
Avskrivningar	1, 7	-99 972	-101 725
Övriga rörelsekostnader		-	-127
Summa kostnader		-335 228	-332 451
Rörelseresultat		28 134	32 247
Övriga ränteintäkter och liknande resultatposter		283	354
Räntekostnader och liknande resultatposter	8	-23 779	-26 185
Finansiella poster netto		-23 496	-25 831
Resultat efter finansiella poster		4 638	6 416
Bokslutsdispositioner			
Förändring av överavskrivningar		-4 779	-6 776
Summa bokslutsdispositioner		-4 779	-6 776
Resultat före skatt		-141	-360
Skatter			
Skatt på årets resultat	9	71	-
Årets resultat		-70	-360

Balansräkning

Tillgångar	Not	2018-12-31	2017-12-31
Anläggningstillgångar			
Immateriella anläggningstillgångar	10	4 993	5 605
Materiella anläggningstillgångar	11,12, 13,14	1 489 437	1 561 758
Finansiella anläggningstillgångar	15	2 530	2 530
Summa anläggningstillgångar		1 496 960	1 569 893
Omsättningstillgångar			
Kundfordringar		1 596	3 012
Fordringar koncernföretag	16	948	4 400
Skattefordringar	17	1 303	1 422
Övriga fordringar		3 649	1 122
Förutbetalda kostnader/upplopna intäkter	18	3 529	3 690
Summa omsättningstillgångar		11 025	13 646
Summa tillgångar		1 507 985	1 583 539

Balansräkningar, forts

Eget kapital och skulder	Not	2018-12-31	2017-12-31
Eget kapital	19		
Aktiekapital		9 100	9 100
Reservfond		100	100
Fria reserver		4 305	4 666
Årets resultat		-70	-360
Summa eget kapital		13 435	13 506
Obeskattade reserver			
Avskrivningar utöver plan	20	94 290	89 511
Summa obeskattade reserver		94 290	89 511
Avsättningar	21		
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser		850	906
Uppskjutna skatteskulder		1 042	1 113
Övriga avsättningar		6 100	6 100
Summa avsättningar		7 992	8 119
Långfristiga skulder			
Skulder till Göteborgs Stad	22	100 000	-
Summa långfristiga skulder		100 000	-
Kortfristiga skulder			
Skulder till koncernföretag		603	596
Skulder till Göteborgs Stad	22	0	750 000
Checkräkningskredit mot Göteborgs Stad	22	1 247 862	675 467
Leverantörsskulder		24 565	19 808
Övriga kortfristiga skulder		6 067	1 223
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	23	13 171	25 309
Summa kortfristiga skulder		1 292 268	1 472 403
Summa skulder och eget kapital		1 507 985	1 583 539

Rapport över förändring i eget kapital

	<u>Bundet eget kapital</u>		<u>Fritt eget kapital</u>		Summa eget kapital
	Aktiekapital	Reservfond	Balanserat resultat	Årets resultat	
Belopp vid årets ingång 2017-01-01	9 100	100	4 833	-168	13 865
Disposition av föregående års resultat			-168	168	0
Årets resultat				-360	-360
Belopp vid årets utgång 2017-12-31	9 100	100	4 665	-360	13 505
 Belopp vid årets ingång 2018-01-01	 9 100	 100	 4 665	 -360	 13 505
Disposition av föregående års resultat			-360	360	0
Årets resultat				-70	-70
Belopp vid årets utgång 2018-12-31	9 100	100	4 305	-70	13 435

Vid årets utgång uppgår bolagets aktiekapital till 9 100 000 kr, fördelat på 9 100 aktier, samtliga med ett kvotvärde om 1000 kr per aktie.

Kassaflödesanalys

	2018	2017
DEN LÖPANDE VERKSAMHETEN		
Resultat efter finansiella poster	4 638	6 416
Justeringar för poster som inte ingår i kassaflödet	99 750	101 055
Betald skatt	-	-
Kassaflöde från den löpande verksamheten före förändring av rörelsekapital	104 388	107 471
Kassaflöde från förändringar i rörelsekapital		
Ökning/minskning av rörelsefordringar	2 502	3 673
Ökning/minskning av rörelseskulder	-2 247	-19 251
Kassaflöde från den löpande verksamheten	104 643	91 893
INVESTERINGSVERKSAMHETEN		
Förvärv av materiella anläggningstillgångar	-27 038	-85 286
Försäljning av inventarier	-	170
Kassaflöde från investeringsverksamheten	-27 038	-85 116
FINANSIERINGSVERKSAMHETEN		
Amortering av skuld	-650 000	-100 000
Förändring av checkräkningskredit	572 395	93 187
Kassaflöde från finansieringsverksamheten	-77 605	-6 813
Årets kassaflöde	-	-36
Likvida medel vid årets början	-	36
Likvida medel vid årets slut	-	-

Tilläggsupplysningar

NOTER

Not 1 Redovisnings- och värderingsprinciper

Årsredovisningen har upprättats i enlighet med Årsredovisningslagen (1995:1554) och Bokföringsnämndens allmänna råd BFNAR 2012:1 Årsredovisning och koncernredovisning ("K3").

Resultaträkning

Intäkter

Intäkter har upptagits till verkligt värde av vad som erhållits eller kommer att erhållas.

Intäkter redovisas i takt med att arbete och tjänster utförs.

Kostnader

Tillämpade principer är oförändrade i jämförelse med föregående år. Dock har uppställningen för kostnadsposterna, råvaror och förnödenheter samt övriga externa kostnader anpassats till moderbolagets riktlinjer över klassificering av kostnader. Det har medfört att jämförelsetalen för föregående år har förändrats, utan påverkan på redovisat resultat.

Leasingavtal

Samtliga leasingavtal där Gryaab är leasingtagare redovisas som operationell leasing, oavsett om avtalen är finansiella eller operationella. Leasingavgiften redovisas som en kostnad linjärt över leasingperioden.

Låneutgifter

Samtliga låneutgifter kostnadsförs i den period som de hänförs till och redovisas i posten räntekostnader och liknande resultatposter.

Avskrivningar

Immateriella eller materiella anläggningstillgångar skrivs av linjärt över tillgångarnas eller komponenternas bedömda nyttjandeperiod. Avskrivningen beräknas på det avskrivningsbara beloppet vilket i de flesta fall utgörs av tillgångens anskaffningsvärde. Mark har inte någon begränsad nyttjandeperiod och skrivs därför inte av.

När en komponent i en anläggningstillgång byts ut, utrangeras eventuellt kvarvarande del av den gamla komponenten. Den nya komponentens anskaffningsvärde aktiveras med en ny avskrivningsplan.

Utgifter för löpande reparation och underhåll redovisas som kostnader.

Linjär avskrivningsmetod används för samtliga typer av immateriella/materiella tillgångar. Följande nyttjandetider tillämpas:

Dataprogram	3 år
Byggnadsdelar	20 - 100 år
Markanläggningar	20-50 år
Tunnlar	100 år
Ledningar	10 - 33 år
Biogasanläggning	7 - 33 år
Reningsverk	5 - 50 år
Övriga maskiner och inventarier	3 - 20 år

Inkomstskatter

Värdering av samtliga skattefordringar och skulder sker till nominellt belopp och görs enligt de skatteregler och skattesatser som är beslutade. Under 2018 har beslut fattats att sänka skattesatsen i två steg. Under åren 2019 - 2020 gäller skattesats 21,4% och under åren 2021 och framåt gäller skattesatsen 20,6 %.

De skatteskulder/skattefordringar som förväntas realiseras under åren 2019-2020 värderas således till 21,4 % samtidigt som övriga poster värderas till 20,6%. Aktuell skatt samt uppskjuten skatt redovisas i resultaträkningen om inte skatten kan hänföras till en händelse eller transaktion som redovisas direkt i eget kapital.

Balansräkning

Materiella anläggningstillgångar

Materiella anläggningstillgångar redovisas som en tillgång i balansräkningen om det är sannolikt att framtida ekonomiska fördelar, som är förknippade med tillgången, sannolikt kommer att tillfalla bolaget och anskaffningsvärdet kan mätas på ett tillförlitligt sätt. Materiella anläggningstillgångar värderas till anskaffningsvärdet med avdrag för ackumulerade avskrivningar.

Anskaffningsvärde

I anskaffningsvärde ingår inköpspriset och utgifter som direkt kan hänföras till inköpet och syftar till att få tillgången på plats och i skick för att utnyttjas i enlighet med bolagets avsikt med förvärvet. Som direkt hänförbara utgifter räknas leverans, hantering, installation och montering samt aktiverat arbete för egen räkning och konsulttjänster.

Anskaffningsvärdet reduceras med offentliga bidrag som erhållits för förvärv av anläggningstillgångar.

Kundfordringar och övriga fordringar

Fordringar redovisas som omsättningstillgångar med undantag för poster med förfallodag mer än tolv månader efter balansdagen. Fordringar tas upp till det belopp som förväntas bli inbetalt efter avdrag för individuellt bedömda osäkra fordringar.

Finansiella skulder - redovisning och värdering

Bolaget har valt att inte redovisa finansiella instrument till verkligt värde utan tillämpar en metod med utgångspunkt i anskaffningsvärde i enlighet med kapitel 11 - finansiella instrument värderade utifrån anskaffningsvärde i BFNAR 2012:1 (K3)

Säkringsredovisning

Bolaget tillämpar säkringsredovisning i syfte att minska fluktuationen i resultatet som en följd av säkring av ränterisker. Omvärdering sker inte av den säkrade posten om det finns en motsatt värdeförändring på säkringsinstrumentet.

Bolaget har ränteswappar för att säkra kassaflöden som kan hänföras till lån med rörlig ränta. Vid kassaflödes-säkring redovisas erlagd respektive erhållen ränta på säkringsinstrumentet i samma period som räntan på den säkrade posten redovisas.

Avsättningar

Gryaab gör en avsättning när det finns en legal eller informell förpliktelse och en tillförlitlig uppskattning av beloppet kan göras.

Uppskattningar och bedömningar

Gryaab gör uppskattningar och bedömningar om framtiden. De uppskattningar för redovisningsändamål som blir följden av dessa kommer, definitionsmässigt, sällan att motsvara det verkliga resultatet. Uppskattningarna och antaganden ses över regelbundet. Eventuella ändringar redovisas i den period ändringen görs, om den endast påverkar den perioden. Påverkar ändringen både den aktuella och framtida perioder, görs ändringen i samtliga perioder.

Not 2 Nettoomsättning

Bolagets huvudsakliga intäkter kommer från debiterade avgifter till anslutna ägarkommuner. De uppgår till 321 000 (321 000) tkr.

Not 3 Försäljning och inköp mellan koncernföretag

Bolaget har haft intäkter från koncernbolag uppgående till 30 086 (28 252) tkr. Av bolagets totala inköp kommer 27 507 (13 317) tkr från koncernbolag.

Kommun	Slutlig avgift	Andel %
Ale	7 036	2,2%
Göteborg	247 081	77,0%
Härryda	9 185	2,9%
Lerum	10 718	3,3%
Kungälv	11 027	3,4%
Mölnadal	23 206	7,2%
Partille	12 747	4,0%
	321 000	100,0%

Not 4 Arvode och kostnadsersättningar till revisorer	2018	2017
---	-------------	-------------

Förtroendevalda revisorer

Revisionsuppdrag	151	148
------------------	-----	-----

Externa revisorer

Revisionsuppdrag	111	144
------------------	-----	-----

Not 5 Bolagets personal

Antal anställda är 103 (108) personer, fördelat på 32 (34) kvinnor och 71 (74) män.

Löner, andra ersättningar och sociala kostnader:	2018	2017
Löner och ersättningar	49 258	50 230
varav utbetald pension	120	120
Sociala kostnader	23 235	24 640
varav pensionskostnader	6 159	6 214
Summa	72 493	74 870

Löner, andra ersättningar fördelat mellan styrelsemedlemmar och verkställande direktör samt övriga anställda:

	2018	2017
Styrelse och vd	1 675	1 490
Övriga anställda	47 583	48 740

Gryaab AB:s verkställande direktör har för 2018 erhållit lön om 1 140 435 kronor.

Premie för tjänstepension, enligt individuellt chefsavtal för företagschefer inom Göteborgs Stad, har uppgått till 286 700 kronor. Premie för sjukvårdsförsäkring har erlagts med 25 385 kronor.

Företagsledningen består av sex personer, fyra kvinnor och två män.

Styrelsen har sju ledamöter och fem ersättare samt tre fackliga representanter.

Sjukfrånvaron har under året varit 2,8 (3,2) % varav sjukfrånvaro som varat mer än 60 dagar var 0,4 (1,2) %. Sjukfrånvaron för kvinnor var 3,3 (5,6) % och för män 2,5 (1,6) %.

Upplysning om sjukfrånvaro	2018	2017
34 år och yngre	4,6%	4,4%
35 - 49 år	3,2%	3,9%
50 år och äldre	1,6%	1,5%

Not 6 Operationella leasingavtal

Framtida minimileasingavgifter som skall erläggas avseende icke uppsägningsbara leasingavtal:	2018	2017
Förfaller till betalning inom ett år	184	186
Förfaller till betalning senare än ett men inom 5 år	184	418
Under perioden kostnadsförda leasingavgifter	584	771

Not 7 Avskrivningar av anläggningstillgångar

Avskrivning av immateriella anläggningstillgångar	2018	2017
Programvaror	1 882	1 670
Summa	1882	1670
Avskrivning av materiella anläggningstillgångar	2018	2017
Byggnader och mark	29 640	26 812
Maskiner och andra tekniska anläggningar	65 279	69 877
Inventarier, verktyg och installationer	3 171	3 366
Summa	98 090	100 055

Not 8 Räntekostnader och liknande resultatposter	2018	2017
Räntekostnader, övriga	23 779	26 185
Summa	23 779	26 185

Not 9 Skatt på årets resultat	2018	2017
Aktuell skatt	-	-
Uppskjuten skatt	71	-
Skatt på årets resultat	71	-
Redovisat resultat före skatt	-141	-360
Förändring uppskjuten skatt	71	-
Skatt beräknad enligt gällande skattesats (22%)	31	79
Skatteeffekt av ej avdragsgilla kostnader	-47	-81
Outnyttjat underskott från föregående år	16	2
Redovisad skattekostnad	71	-

Not 10 Immateriala anläggningstillgångar	2018-12-31	2017-12-31
Ingående anskaffningsvärde	7 819	7 819
Inköp	1 270	-
Utgående anskaffningsvärden	9 089	7 819
Ingående avskrivningar	-2 214	-544
Årets avskrivningar	-1 882	-1 670
Utgående ackumulerade avskrivningar	-4 096	-2 214
Utgående planenligt restvärde	4 993	5 605

Not 11 Byggnader och mark	2018-12-31	2017-12-31
Ingående anskaffningsvärde	883 902	737 591
Inköp	4 890	146 311
Försäljning / utrangeringar	-10	-
Utgående anskaffningsvärden	888 782	883 902
Ingående avskrivningar	-154 661	-127 849
Årets avskrivningar	-29 640	-26 812
Försäljning / utrangeringar	10	-
Utgående ackumulerade avskrivningar	-184 291	-154 661
Utgående planenligt restvärde	704 491	729 241

Bolaget äger fastigheten Färjestaden 20:6 som är oljeförorenad och saknar byggrätt enligt detaljplan och har åsatts ett taxeringsvärde under 1 000 kr samt fastigheterna Sjövalla 1:124 och 1:130 i Mölndals kommun värderade till under 1 000 kr.

Not 12 Maskiner och andra tekniska anläggningar	2018-12-31	2017-12-31
Ingående anskaffningsvärde	2 112 634	2 054 234
Inköp	6 159	66 088
Försäljning / utrangeringar	-70	-7 688
Utgående anskaffningsvärden	2 118 723	2 112 634
Ingående avskrivningar	-1 299 820	-1 237 631
Årets avskrivningar	-65 279	-69 877
Försäljning / utrangeringar	70	7 688
Utgående ackumulerade avskrivningar	-1 365 029	-1 299 820
Utgående planenligt restvärde	753 694	812 814

Anläggningarna är uppförda på mark ägd av Göteborgs stad.

Not 13 Inventarier, verktyg, installationer och fordon	2018-12-31	2017-12-31
Ingående anskaffningsvärde	45 250	41 072
Inköp	718	6 677
Försäljningar / Utrangeringar	-1 000	-2 499
Utgående anskaffningsvärden	44 968	45 250
Ingående avskrivningar	-32 886	-31 576
Årets avskrivningar	-3 172	-3 366
Försäljningar / Utrangeringar	1 000	2 056
Utgående ackumulerade avskrivningar	-35 058	-32 886
Utgående planenligt restvärde	9 910	12 364

Not 14 Pågående nyanläggningar	2018-12-31	2017-12-31
Ingående anskaffningsvärde	7 340	141 130
Årets nettoanskaffning	14 002	-133 790
Utgående anskaffningsvärden	21 342	7 340

Avser pågående projekt som inte färdigställts per bokslutsdagen. I anskaffningskostnaden ingår externa inköp och aktivering av eget arbete till beräknad självkostnad. Projekten aktiveras löpande och omklassificeras vid färdigställande under tillämplig rubrik. Bolaget har från och med 2005 aktiverat eget arbete i investeringsprojekt. Under året har 4 744 (6 201) tkr aktiverats.

Not 15 Finansiella anläggningstillgångar

Gryaab äger en andel i bostadsrättsföreningen Brf Björkdalen i Tanumstrand, Grebbestad.

	2018-12-31	2017-12-31
Andel bostadsrättsförening	2 530	2 530
Summa	2 530	2 530

Not 16 Fordringar koncernföretag

Avser kundfordringar, förutbetalda kostnader och upplupna intäkter avseende bolag tillhörande Göteborg stad 948 (4 400).

Not 17 Skattefordringar

Avser under året erlagd preliminärskatt minskat med årets kostnader för särskild löneskatt och avkastningsskatt. Samt tillgodohavande på skattekonto.

Not 18 Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter

Förutbetalda kostnader är 2 195 (1 787) och upplupna intäkter 1 334 (1 903).

Not 19 Ägarstruktur och antalet aktier**2018-12-31**

Ale kommun	307
Göteborgs kommun	6 500
Härryda kommun	256
Kungälv kommun	498
Lerums kommun	435
Mölndals kommun	720
Partille kommun	384
Summa	9 100

Not 20 Obeskattade reserver**2018-12-31****2017-12-31**

Akkumulerad skillnad mellan bokförda avskrivningar och avskrivningar enligt plan	94 290	89 511
Summa	94 290	89 511

Not 21 Avsättningar

Pensioner

Skatter Marksanering

Ingående balans 2018-01-01	906	1 113	6 100
Årets avsättningar/ upplösning	-56	-71	-
Utgående balans 2018-12-31	850	1 042	6 100

Avsättningarna utgörs av pensionsförpliktelser enligt tryggandelagen, uppskjuten skatt vid övergång till komponentavskrivning av byggnader enligt K3 regelverk. Årets upplösning avser ändrad skattesats till 20,6% . Marksanering avser bedömda kostnader för sanering av förorenad mark vid förvärv av fastigheten Göteborg Färjestaden 20:6.

Not 22 Långfristiga skulder**2018-12-31****2017-12-31****Förfallotidpunkt**

Mellan ett till fem år från balansdagen	100 000	-
	100 000	-

Bolaget har säkrat finansieringen genom långfristiga lån på 100 000 tkr från Göteborgs stad. Vidare har företaget en checkräkningskredit på 1 247 862 tkr. Långgivare är Göteborgs stad, limiten uppgår för närvarande till 1 350 000 tkr. Checkräkningskrediten redovisas som skuld till Göteborgs stad i balansräkningen.

Not 23 Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	2018-12-31	2017-12-31
Upplupna personalkostnader	4 149	3 978
Upplupna räntor	1 394	7 879
Upplupna energikostnader	2 410	3 777
Övriga upplupna kostnader	5 218	9 675
Summa	13 171	25 309

Not 24 Disposition av vinst eller förlust

Till årsstämman förfogande står följande vinstmedel (kr)

Balanserad vinst	4 305 421
Årets resultat	-70 623
	<u>4 234 798</u>

Styrelsen föreslår att vinstmedelen disponeras så att:

i ny räkning överförs	4 234 798
	<u>4 234 798</u>

Not 25 Väsentliga händelser efter räkenskapsårets slut

Inga händelser har inträffat efter räkenskapsårets utgång före undertecknandet av denna årsredovisning som är att beteckna såsom väsentliga.

Not 26 Transaktioner med närstående

Transaktioner mellan företaget och dess närstående bolag har skett på marknadsmässiga grunder. Några transaktioner med ledande befattningshavare eller nyckelpersoner utöver lön och ersättningar har inte förekommit.

Not 27 Ställda säkerheter samt eventalförpliktelser

	2018-12-31	2017-12-31
Ställda säkerheter	Inga	Inga
Eventalförpliktelser	Inga	Inga

Göteborg den 8 februari 2019

Peter Rundström
Ordförande

Catrin Björkman

Claes Johansson

Svante Bergh

Olle Adolfsson

Gun Kristiansson

Bengt Johansson

Karin van der Salm
Verkställande direktör

Vår revisionsberättelse har avgivits den 8 februari 2019
Ernst & Young AB

Hans Gavin
Auktoriserad revisor

Årsrapport 2018 Bolag

Gryaab AB

Innehållsförteckning

1 Sammanfattning	4
1.1 Styrkort	5
2 Verksamhetsanalys.....	7
2.1 Väsentliga händelser och bolagets utveckling	7
2.1.1 Viktiga framtidsfrågor	10
2.2 Analys av årets utfall	11
2.3 Investeringar	12
2.3.1 Projektredovisning	14
2.4 Utveckling inom personalområdet	15
2.4.1 Personalvolym och lönekostnad	15
2.4.2 Övrig utveckling inom personalområdet	16
2.5 Redovisning av uppdrag ifrån KS/KF som fördelats utanför kommunfullmäktiges budget	17
2.6 Uppföljning av särskilda beslut och uppdrag	17
2.6.1 Utvärdering av system för styrning, uppföljning och kontroll	17
2.6.2 Sponsring	18
2.6.3 Uppföljning av projekt inom gröna obligationer	18
2.6.4 Uppföljning av program för e-samhälle	19
2.7 Kommunala ändamålet och befogenheterna	20
3 Uppföljning av kommunfullmäktiges budget	22
3.1 Kommunfullmäktiges mål - tabell	22
3.2 Kommunfullmäktiges uppdrag till styrelsen	25
3.3 Kompletterande uppföljning av vissa av kommunfullmäktiges budgetuppdrag	25
3.3.1 Alla nämnder och styrelser ska utveckla ett samarbete med civilsamhället	25
4 Nyckeltalsredovisning	27
5 Nyckeltalsredovisning	29
6 Bokslut	30
6.1 Sammanfattande analys	30

Anvisning

Rapportmallen är ett anvisande dokument som beskriver struktur, innehåll och gemensamma rapportdefinitioner i syfte att skapa en gemensam rapportstruktur som medger jämförbarhet över tid och mellan bolag.

Bolagens *årsrapporter* avslutar uppföljningen av årets verksamhet och utgör grunden för en samlad uppföljning och analys av året som gått samt en utgångspunkt för bedömning och formulering av framtida strategiska frågor. Årsrapporterna utgör underlag dels för Göteborgs stads samlade årsredovisning och bokslut, dels för stadsledningskontorets eventuella underlag för budget.

I den mån rapporten kompletteras med bolagsspecifik uppföljning, information som inte är styrinformation till kommunstyrelse/kommunfullmäktige, redovisas denna under rubrik som benämns t ex ”fördjupning till styrelse”. En sådan rubrik kan antingen läggas in som underrubriker under de olika avsnitten eller i sin helhet samlas i ett särskilt avsnitt sist i rapporten.

1 Sammanfattning

Anvisning

Med utgångspunkt från bolagets uppdrag enligt ägardirektiv och/eller bolagsordning samt kommunfullmäktiges budget sammanfattas här de viktigaste slutsatserna i rapporten på sammanlagt ca 1-1½ sida.

OBS!! Sammanfattningen är styrelsens direkta kommunikation med kommunstyrelse och kommunfullmäktige. Denna kommunikation i ersatte 2015 den politiska analysen som nämnden ombads lämna under 2015 både vid UR2 och årsrapport.

Redovisningen kan kompletteras i form av styrkort under avsnitt 1.1 alt 1.2 vilket är frivilligt (Den eventuella information som redovisas i styrkorten går inte direkt vidare till KS/KF).

Gryaabs huvuduppgift är att rena avloppsvatten från ägarkommunerna samt i möjligaste mån tillvarata det som är värdefullt i vattnet. Under 2018 har reningsverksamheten uppfyllt samtliga miljökrav med mycket god marginal.

Under 2018 har Gryaab en positiv avvikelse mot budget med cirka 8,9 mkr. De största positiva avvikelserna mot budget är personalkostnader och finansiella kostnader som delvis vägs upp av en negativ avvikelse på kostnader för reservdelar och reparationer.

Arbetet har fortsatt för att utveckla personal, processer och anläggningar mot nuvarande och kommande krav. De nya anläggningsdelarna som togs i drift under 2017 ger fortsatt positiv effekt.

Under 2017 har vi lämnat in en ansökan om nytt miljötillstånd och kompletteringar har lämnats in under 2018. Villkoren i det nya miljötillståndet kommer att ha stor betydelse för Gryaabs utveckling på kort och medellång sikt. Vissa kravskärpningar går att hantera genom ytterligare optimeringar av vår nuvarande anläggning. Om kraven blir strängare än så kommer nya reningssteg behövas, på ny mark, vilket innebär stora investeringar som kommer att påverka VA-avgiften avsevärt för våra ägarkommuner. Under 2018 säkrades mark för eventuell expansion genom ett arrendeavtal.

På längre sikt blir mängden vatten som avleds till Ryaverket att vara avgörande för möjligheten att klara uppdraget.

Organisationen fortsätter att utvecklas och ett förbättrat samspel mellan olika avdelningar och funktioner har varit, och kommer fortsätta att vara ett prioriterat område. Vi skapar interna karriärvägar och ser ett engagemang och en vilja att lära nytt hos våra medarbetare som går hand i hand. Inom Gryaabs ledning har vi en blandning av interna och externa tillskott som har skapat en utveckling med bibehållen kontinuitet.

Gryaab har höga ambitioner inom arbetsmiljö och säkerhet. Anläggningarna förnyas kontinuerligt med fokus på ständiga förbättringar inom arbetsmiljöområdet. Under 2018 inträffade en allvarlig arbetsmiljöolycka. Olyckan anmäldes till Arbetsmiljöverket. Gryaab såg allvarligt på det inträffade och har genomfört åtgärder för att en liknande händelse inte ska hända igen.

Gryaabs utveckling beskrivs och analyseras varje år när verksamhetsplan och budget för följande verksamhetsår tas fram. I verksamhetsplanen ingår bland annat en ekonomisk långtidsplan för de närmaste fem åren. Den visar att Gryaabs utveckling, verksamhet och kostnader till största del påverkas av miljökrav som fastställts för verksamheten och de skärpta reningskrav som sannolikt kommer i framtiden.

Gryaabs avgift kommer även fortsatt att öka de närmaste åren som en följd av pågående och planerade investeringar. I planen ingår flera reinvesteringsprojekt för att bibehålla kvaliteten i den åldrande anläggningen samt nyinvesteringsprojekt för att uppnå nya eller ökade krav.

Gryaabs arbete med slamdisponering följer styrelsens beslutade inriktning, vilket innebär att Gryaabs slam i första hand ska återföras i kretsloppet som gödning. Den långsiktiga målsättningen är att Gryaab ska återföra allt slam till jordbruk och ett delmål är att återföra hälften av slammet senast år 2019. Framtida möjlighet av slamåterföring i kretsloppet utreds för närvarande i uppdrag av regeringen. Den framtida slamdisponeringen är en fråga som har betydande effekt på ekonomisk och miljömässig hållbarhet inom bolaget.

1.1 Styrkort

Anvisning

Om inget redovisas i styrkortet ska denna rubrik döljas i administrationen för enhetsmallar.

Anvisning

Om det skall redovisas någonting i styrkortet skall rader för nyckeltalen först läggas till i administrationen för enhetsmallar.

Tabellen kan användas för att redovisa nyckeltal som styrelsen i inriktningsdokument, budget eller på annat sätt prioriterat eller satt målvärden för.

De vi är till för	Utfall 2018	Mål 2018	Utfall 2017	Medarbetare	Utfall 2018	Mål 2018	Utfall 2017
Kostnad per debiterat vatten (kr/m3)	5,97	6,05	6,10	NMI (Enheter)	N/A	N/A	63
Kostnad per ansluten person (kr)	406,2	412	412,3	Sjukfrånvaro (%)	2,8 %	<2,5%	3,2 %
Ekonomi	Utfall 2018	Mål 2018	Utfall 2017	Verksamhet	Utfall 2018	Mål 2018	Utfall 2017
Resultat efter finansiella poster (mkr)	4,6	-4,2	6,4	Totalkväve (mg/l)	6,0	8	7,2
Avgift till ägarkommunerna	321	321	321	Totalfosfor (mg/l)	0,22	0,3	0,22
				BOD7 (mg/l)	6,9	10	7,6

Väsentliga nyckeltal	Utfall 2018	Mål 2018	Utfall 2017	Utfall 2016
Driftkostnader (mkr)	235,3	237,2	230,7	219,7
Lånevolym (mkr)	1 348	1 426	1 423	1 432
Medelränta (%)	1,71 %	1,8 %	1,81 %	2,2 %

Soliditet (%)	5,8 %	5,2 %	5,3 %	4,9 %
---------------	-------	-------	-------	-------

2 Verksamhetsanalys

2.1 Väsentliga händelser och bolagets utveckling

Anvisning

Under detta avsnitt görs en samlad bedömning för bolaget/koncernens viktigaste händelser inom dess verksamhet. Utgångspunkten är främst bolagets/koncernens ägardirektiv och/eller bolagsordning och kommunfullmäktiges- respektive bolagets/koncernens budget.

- Beskriv kortfattat särskilt viktiga resultat, utvecklingsområden och händelser.
- Analysera vad resultaten betyder för den egna verksamheten och Göteborgs Stad som helhet.

Beskrivningen kan i tillämpliga fall kopplas till nyckeltalsredovisningen i avsnitt senare i denna rapport.

Behöver ni ytterligare utrymme för rapport till styrelse kan detta utvecklas under "affärsområden/dotterbolag eller motsvarande" alternativt en egen rubrik som kan benämnas t.ex. "fördjupning till styrelse".

Väsentliga händelser under 2018

Gryaab ansvarar för att avleda och behandla avloppsvatten från de anslutna kommunerna. 778 790 (763 064) personer är anslutna till Ryaverket samt olika verksamheter. Avledningen av kommunernas avloppsvatten sker via självfall i bergtunnlar som Gryaab äger och förvaltar. På Ryaverket renar vi avloppsvattnet och behandlar också det slam som avskiljs. Det renade vattnet släpps ut i Göta älvs mynning till havet.

Under 2018 uppfyllde Gryaab samtliga miljökrav med mycket god marginal. Halten i utgående vatten var för helåret:

Kväve: 6,0 mot riktvärde 10 (mg/l)

Fosfor: 0,22 mot riktvärde 0,3 (mg/l)

BOD7: 6,9 mot gränsvärde 10 (mg/l)

Gryaab behandlade 123 miljoner kubikmeter vatten på Ryaverket och producerade 30 783 ton slam som är godkänt som gödsel på jordbruksmark enligt Revaqcertifieringen. Det övriga slammet, 24 759 ton, användes istället till jordtillverkning.

Nya markytor för möjlig expansion av Ryaverket säkrades genom ett arrendeavtal med Göteborgs Hamn. Behov av expansion är dels beroende av utfallet från kraven i kommande miljötillstånd och dels av utvecklingen av mängden tillskottsvatten till Ryaverket. Hur mycket volym som behövs för att uppfylla ett visst villkor är starkt beroende av flödet. Vid strängare villkor blir volymen som behövs för att hantera ett visst flöde större. En kombination av stränga villkor och stora flödesvariationer innebär att bassänger behöver byggas med stor marginal.

Resultat och ekonomisk ställning

Gryaabs resultat uppgick till 4 638 (6 416) tkr före bokslutsdispositioner och skatt, jämfört med budgeterat resultat - 4 215 tkr. Verksamhetens rörelsekostnader ökade med 2,7 (26, 5) mkr till 335,2 (332,5) mkr. Gryaabs driftkostnader ökade med 4,7 mkr till 235,3 (230,6) mkr. Avgifterna uppgick till 321,0 (321,0) mkr. Övriga intäkter minskade

med 1,3 mkr och uppgick till 42,4 (43,7) mkr. Årets aktiveringar av projekt och inventarieinköp uppgår till 13,0 (219,1) mkr. Pågående nyanläggningar uppgår till 21,3 (7,4) mkr.

Gryaabs avskrivningar uppgår till 100,0 (101,7) mkr. Anläggningarnas samlade anskaffningsvärde uppgår till 3 053 (3 042) mkr. Det bokförda värdet uppgår till 1 494 (1 567) mkr. Anläggningarnas försäkringsvärde har efter extern värdering fastställts till 5 298 mkr. Nyanskaffningsvärdet för anläggningarna uppskattas till tio miljarder kronor. Den totala lånevolymen har minskat med 77 mkr till 1 348 (1 425) mkr. Balansomslutningen har minskat till 1 507 (1 584) mkr.

Gryaab följer finansiella anvisningar som styrelsen beslutar om. De definierar mål, riktlinjer och principer för bolagets långsiktiga finansiering och skuldförvaltning. Gryaabs finansiering sker genom Göteborgs stads koncernbank. Sedan tidigare har delar av Gryaabs lån räntesäkrats genom finansiella derivat. Dessa fasas ut allteftersom de förfaller och lånevolymen säkras centralt genom koncernbanken. 2018 har de finansiella kostnaderna uppgått till 23,8 (26,1) mkr. Medelräntan under året var 1,7 (1,8) procent.

Gryaabs avgifter från ägarkommunerna har uppgått till 321 (321) mkr. Avgiften fördelas så att 80 procent belastar kommunerna proportionellt mot debiterad vattenförbrukning med avledning till Gryaab och 20 procent fördelas proportionellt mot respektive kommuns andel av den totala avledningen av spillvatten till Ryaverket.

Bolagets obeskattade reserver har ökat och uppgår till 94,3 (89,2) mkr. Soliditeten har ökat och uppgår till 5,8 (5,3) %. För 2018 hade verksamheten budgeterats med ett underskott. Med tanke på att resultatet efter finansiella poster gav ett överskott på 3,6 mkr, har verksamheten budgeterats med ett underskott på 2,6 mkr för 2019.

Medarbetare och organisation

Antalet tillsvidareanställda är 98 personer, en ökning med fyra personer. Gryaab har flera rekryteringar för att ersätta personal som pensionerats eller lämnat verksamheten av andra skäl. Under 2018 har fyra personer anställts på poster inom ledningsgruppen, vd, driftchef, avdelningschef projekt och planering, samt avdelningschef stab. Tre av dessa anställningar är internrekryteringar och en är extern.

I övrigt fortsätter organisationen att utvecklas och ett förbättrat samspel mellan olika avdelningar och funktioner har varit, och kommer fortsätta att vara ett prioriterat område.

Arbetsmiljö och säkerhet

Gryaab har höga ambitioner inom arbetsmiljö och säkerhet. Anläggningarna förnyas kontinuerligt med fokus på ständiga förbättringar inom arbetsmiljöområdet. Under 2018 inträffade en allvarlig arbetsmiljöolycka. Det var i samband med ett svarvningsarbete som svarvgodset fick svarven i obalans så pass mycket att svarvgodset slog hårt mot operatörens hand med mycket kraftiga smärtor som följd. Operatören är helt återställd och är tillbaka i tjänst. Olyckan anmäldes till Arbetsmiljöverket. Gryaab såg allvarligt på det inträffade och har genomfört åtgärder för att liknande händelser inte skall kunna inträffa igen.

Utveckling

Gryaabs utveckling beskrivs och analyseras varje år när verksamhetsplan och budget för följande verksamhetsår tas fram. I verksamhetsplanen ingår bland annat en ekonomisk långtidsplan för de närmaste fem åren. Den visar att Gryaabs utveckling, verksamhet och kostnader till största del påverkas av miljökrav som fastställts för verksamheten och de skärpta reningskrav som sannolikt kommer i framtiden.

Långtidsplanen är även en del av Gryaabs budget och revideras varje år i samband med budgetarbetet. Gryaabs avgift kommer även fortsatt att öka de närmaste åren som en följd av pågående och planerade investeringar. I den femåriga ekonomiska långtidsplanen uppskattar Gryaab att avgiften till ägarkommunerna kommer att öka till knappt 345 mkr 2023. I planen ingår flera reinvesteringsprojekt för att bibehålla kvaliteten i den åldrande anläggningen. Dessutom ingår nyinvesteringsprojekt för att uppnå nya eller ökade krav. Investeringsvolymen för de närmaste fem åren har uppskattats till 576 mkr.

Gryaabs arbete med slamdisponering följer styrelsens beslutade inriktning, vilket innebär att Gryaabs slam i första hand ska återföras i kretsloppet som gödning. Gryaab har certifierat verksamheten enligt Svenskt Vattens nationella certifieringssystem Revaq. Den långsiktiga målsättningen är att Gryaab ska återföra allt slam till jordbruk och ett delmål är att återföra hälften av slammet senast år 2019. Framtida möjlighet av slamåterföring i kretsloppet utreds för närvarande i uppdrag av regeringen. Den framtida slamdisponeringen är en fråga som har betydande effekt på ekonomisk och miljömässig hållbarhet inom bolaget.

I Göteborgsregionen finns höga ambitioner om tillväxt och en aktuell fråga är om Gryaab kommer att klara belastningsökningen i framtiden. Det har även kommit förfrågningar från andra kommuner om att eventuellt få ansluta sig. Under 2019 förväntas Bollebygd att bli ny delägare.

Under 2018 har Gryaab anställt en industridoktorand i samarbete med Chalmers. Industridoktoranden arbetar med forskningsprojekt på temat "Framtidens hållbara avloppsvattenrening". 2018 har forsknings- och utvecklingsinsatser fokuserat på utvecklingen av reningsmetoder för läkemedel samt möjligheter för slamhantering och -disponering. En betydande del av arbetet bedrivs inom forskningsklustret VA-teknik Södra, som stöds av Svenskt Vatten, men även i samarbete med andra forskningskluster och aktörer. Resultat från dessa projekt har redovisats i olika internationella och nationella sammanhang

Under 2017 lämnade vi in en ansökan om nytt miljötillstånd och kompletteringar har lämnats in under 2018. Villkoren i det nya miljötillståndet kommer att ha stor betydelse för Gryaabs utveckling på kort och medellång sikt. Vissa kravskärpningar går att hantera genom ytterligare optimeringar av vår nuvarande anläggning. Om kraven blir strängare än så kommer nya reningssteg behövas, på ny mark, vilket innebär stora investeringar som kommer att påverka VA-avgiften avsevärt för våra ägarkommuner. Under 2019 har mark för eventuella expansioner säkrats genom ett arrendeavtal.

Strängare villkor är svåra att uppfylla inom befintlig anläggning, givet de stora tillskottsvattenmängderna och flödesvariationerna. För att kunna planera även på lång sikt för en hållbar avloppsvattenrening för en växande befolkning har Gryaab samverkat med ägarkommunernas om vad de förväntar sig för förutsättningar för Ryaverket år 2030-2070. Viktiga frågor fokuserade kring belastning, flöden, befolkning, utsläppsvillkor och stadens förväntningar på hur reningsverket ska passa in i stadsmiljön.

Gryaabs styrelse har i ett inriktningsdokument fattat beslut om Gryaabs inriktning och särskilt prioriterade mål. Inriktningsdokumentet utgår från Gryaabs uppdrag, ägardirektiv och ägarnas budget.

2.1.1 Viktiga framtidsfrågor

Anvisning

Ange den viktigaste interna respektive externa faktorn för att nå en god måloppfyllelse för verksamheten de närmaste åren. Motivera svaret kortfattat. Vid tillämpliga fall bör redovisningen ske per affärsområde/dotterbolag enligt föregående rubrik.

(Med intern avses sådant som styrelsen till övervägande del rör över själv eller har möjlighet att påverka genom samverkan med andra. Med extern avses sådant som styrelsen själv inte kan påverka eller endast har mycket begränsad möjlighet att påverka)

Miljövillkor och tillskottsvatten

Gryaab är i processen att få nya miljövillkor. Ansökan om ett nytt miljötillstånd lämnades in under 2017 och under våren 2019 väntas beslut i miljöprövningsdelegationen. Villkoren i det nya miljötillståndet kommer att ha stor betydelse för Gryaabs utveckling på kort och medellång sikt. I en framtid kan även villkor sättas på andra parametrar, till exempel läkemedel eller bakterier.

Vissa kravskärpningar går att hantera genom ytterligare optimeringar av nuvarande anläggning. Om kraven blir strängare än så och tillskottsvattenmängderna inte minskar så kommer nya reningssteg att behövas, på ny mark, vilket innebär stora investeringar som kommer att påverka VA-avgiften avsevärt för våra ägarkommuner. Under 2018 säkrade Gryaab mark i anslutning till Ryaverket för framtida expansion genom ett arrendeavtal.

På längre sikt styrs Gryaabs utveckling av mängden tillskottsvatten. Ökade flöden påverkar reningsresultaten och havet negativt. Vid minskande mängder tillskottsvatten frigörs kapacitet som kan användas för att rena mer spillvatten. Den torra sommaren var därför positiv för Gryaabs reningsresultat. Ungefär 20 procent mindre fosfor och kväve samt 10 procent mindre BOD släpptes ut till havet under sommaren. Detta är ett mycket gott incitament att fortsätta det positiva arbetet som pågår uppströms Ryaverket för att minska tillskottsvatten. Detta för att skapa en miljömässig och ekonomiskt hållbar avloppsrening.

Slamfrågan har varit i fokus under 2018. I juli fattade regeringen ett beslut om att tillsätta en utredning gällande användning av avloppsslam i jordbruk. Utredningen ska bland annat utreda ett förbud mot användning av slam som gödselmedel inom jordbruket samtidigt som krav på fosforåtervinning införs. Ett totalförbud skulle kunna leda till betydligt högre kostnader för slamhanteringen i framtiden och försämra möjligheten till lokalt kretslopp av slam. Gryaab följer och bidrar i utredningen genom Svenskt Vatten och gör en översyn av Gryaab slamstrategi. Under tiden fortsätter Gryaab att producera Revaq slam som återförs till jordbruk i enlighet med rådande slamstrategi.

En åldrande anläggning

Gryaabs anläggning Ryaverket togs i drift 1972. Sedan har processen byggts om och till genom åren. Dock finns omfattande delar av anläggningen som är äldre, framför allt tunga betongkonstruktioner. Under sommaren 2018 hade vi under en lång period nedsatt inpumpningskapacitet på grund av haveri i äldre pumpar. För att bibehålla robustheten och därmed driftsäkerheten även i framtiden behövs det mer fokus på planering och genomförande av förebyggande underhåll. En stor utmaning i detta arbete

är att kunna hantera driften av anläggningen parallellt med underhållsinsatser för att bibehålla prestanda och kapacitet.

Effektiv organisation och god arbetsplats

Nyckeln till ett gott resultat är samspelet mellan de tekniska systemen och människan. Social och ekonomisk hållbarhet påverkas starkt av en organisation i balans. Mycket förnyelse i organisationen har det blivit under 2018. Genomgående ser vi en struktur genom hela organisationen där vi skapar interna karriärvägen och ser ett engagemang och en vilja att lära nytt hos våra medarbetare som går hand i hand. Inom Gryaabs ledning har vi en blandning av interna och externa tillskott som har visat skapa en utveckling med bibehållen kontinuitet. Nu har vi en stark organisation som är öppen, engagerad och positiv.

Av bland annat ovanstående skäl blir ökad regionalisering och samordning av VA-frågorna allt mer intressant. Det har aviserats intresse från andra kommuner för ökat samarbete eller samorganisering. Under 2019 förväntas Bollebygd bli ny delägare och för närvarande finns en intresseanmälan från Lilla Edet att ansluta till Ryaverket via Ale.

2.2 Analys av årets utfall

Resultaträkning

Anvisning

Antal rader i tabellen anpassas individuellt efter den interna resultaträkningen såsom exempelvis kostnadsslagsindeldad alternativt funktionsindeldad. Belopp i tkr alt. mkr - anges i cellen högst upp till vänster.

	Bokslut 2018	Budget 2018	Avvikelse	Bokslut 2017
Intäkter	363362	364244	-882	364 698
Kostnader	335228	342497	7269	332 451
Rörelseresultat	28134	21747	5322	32 247
Finansiella intäkter	283	350	-67	354
Finansiella kostnader	23779	26316	2537	26 185
Resultat efter finansiella poster	4638	-4219	7792	6 416

Anvisning

Förklara de *viktigaste* orsakerna till eventuell avvikelse mot aktuell budget/prognos för helåret. Förklaring och analys bör avse såväl bolaget/koncernen som helhet samt berört affärsområde/dotterbolag (om det senare inte redovisas nedan i avsnittet "Resultat per affärsområde/dotterbolag").

Analysera resultatet i förhållande till aktuell budget/prognos för helåret och resultatet för föregående år.

Analysera utfallet i förhållande till bolagets förutsättningar 2018 och de antaganden som gjorts i 2018 års budget.

Gryaabs resultat uppgick till 4,6 mkr före bokslutsdispositioner och skatt, mot budgeterat resultat -4,2 mkr. Verksamhetens totala nettokostnader minskade med 8,8 mkr jämfört med budget.

Avvikelsen mot budget på Gryaabs intäkter kan sammanfattas till:

- + 1,2 mkr i högre intäkter för organiskt avfall och för slutna system.

Biogas genererade intäkter i nivå med budget, medan försäljningen av spillvärme blev 0,8 mkr lägre än budget.

- Aktiverat arbete i projekt är - 2,6 mkr lägre än budget, på grund av lägre investeringsnivå.

- + 1 mkr erhållit i försäkringsersättning för skada av inloppspumpar.

- Övrigt - 0,3 mkr

Avvikelsen mot budget på Gryaabs driftkostnader kan sammanfattas till:

- + 3,0 mkr ökade kostnader i anläggnings och underhållsmaterial på grund av reparationer av pumpar. Ökade kostnader för reservdelar och reparationer.

- 1,6 mkr minskade kostnader för el och vatten för drift, på grund av väderförhållandet som varit varmt och så har det regnat mindre.

- + 1,4 mkr högre än budget för entreprenader på grund av köpta tjänster för vakanser av personal.

- 7,5 mkr lägre personalkostnader relaterad till lägre personalmängd på grund av vakanser under året.

- 2,5 mkr lägre räntekostnader, beroende på lägre investeringsnivå.

Gryaabs kostnad för avskrivningar blev 100 mkr vilket var 5,3 mkr lägre än budget, på grund av lägre aktiveringsgrad än beräknat.

2.3 Investeringar

Investeringar i materiella och immateriella anläggningstillgångar

Anvisning

Nyinvesteringar: Investeringar som ger tillkommande och nya kassaflöden genom nya produkter eller verksamheter. Målet kan vara att tillhandahålla ny eller ökad service/produkt/metod.

Reinvesteringar: Investeringar som syftar till att ersätta utsliten eller föråldrad utrustning. Målet kan vara att förnya eller upprätthålla funktion och kapacitet på befintliga tillgångar.

Investeringar i materiella anläggningstillgångar totalsumma. *Summan ska stämma mot Cognos och årsredovisning*

Nettoutgifter i mkr	Utfall 2018	Budget 2018	Utfall 2017	Budget/Plan 2019
Nyinvesteringar	7,9	36,5	57,9	4
Reinvesteringar	19,1	67,4	28,4	59
SUMMA INVESTERINGAR	27,0	103,9	86,3	63

Nyinvesteringar 2018

Störst påverkan på det låga utfallet av nyinvesteringar är tack vare att projekt EN 2013 kunde genomföras med mycket god marginal mot budget. Posten för oförutsedda kostnader behövde inte alls nyttjas. Utfall blev 344 mkr, jämfört budgeterad investeringskostnad 360 mkr.

Reinvesteringar 2018

Det låga utfallet av reinvesteringar beror mestadels på att genomförandet av planerade projekt har senarelagts då förstudier och förprojekteringar har senarelagts eller behövt förlängd tidplan.

Investeringar 2019

Endast en mindre mängd nyinvesteringar planeras att genomföras under 2019.

Avseende reinvesteringar löper ett större underhåll på avseende byte av sildukar på skivfilter. Ett projekt gällande byte av ventilationssystem som påbörjades 2018 fortsätter under 2019.

Ett projekt som är planerat att påbörjas är byte av grovrenshanteringsutrustning.

Investeringar i finansiella anläggningstillgångar

Anvisning

Avser förvärv och avyttring av aktier i dotterföretag, intresseföretag, övriga koncernföretag samt övriga långfristiga värdepappersinnehav som är avsedda att stadigvarande innehas i rörelsen.

Summan ska stämma mot Cognos & årsredovisning

Aktier och andelar, mkr	Utfall 2018
Summa investeringar	

Anvisning

Analysera utfallet gällande investeringar totalt sett för bolaget, ställt mot budget, utfall tidigare år samt investeringsplan. Kommentera tidsförskjutning, fördyring av projektet, omprioriteringar etc.

När det gäller eventuella investeringar i finansiella tillgångar - beskriv vilka som varit i KS/KF för ställningstagande utifrån generellt och/eller specifikt ägardirektiv.

2.3.1 Projektredevisning

Anvisning

Välj ut objekt som är av större karaktär eller av strategisk / väsentlig betydelse för bolaget. Har man påbörjat avrapportering av ett projekt ska rapporteringen fullgöras.

Benämning pågående projekt enl. inv. plan, i mkr	Budget per projekt	Ack utfall tom perioden	Aktuell prognos för hela projektet	Beräknas färdigt år, kvartal
SA2016	48,1	3	48,6	2 019 , Q2
Ventilation IN	27	9,4	27	2 019 , Q3
SF Dukar	15	6,1	15	2 019 , Q4
Kommande projekt enl. inv.plan mnkr	Plan 2019	Plan 2020	Plan 2021	Beräknas färdigt år
IN Rens- Byte av renshanteringssystem	6	-	4	2 021 , Q4
AS Uppgradering	-	10	40	2 022 , Q4

Pågående investeringsprojekt

Prognosen för SA2016 är något över budget då det har tillkommit kostnader för oförutsedda händelser. Avslut av projektet har därför senarelagts.

Genomförandet av Ventilation IN har påbörjats och beräknas kunna göras inom budget som är kalkylerad till 27 mkr.

Byte av sildukar på skivfilter, SF dukar, för att säkerställa bra reningsresultat och driftsäkerhet pågår och beräknas kunna göras inom budget som är kalkylerad till 15 mkr.

Kommande investeringsprojekt

En översyn för bättre energiutnyttjande har påbörjats avseende aktivslamanläggningen, AS Uppgradering. Ett investeringsprojekt beräknas tidigast kunna påbörjas under 2020.

En förprojektering är genomförd avseende grovrenshantering på inkommande avloppsvatten, IN rens. Ett investeringsprojekt beräknas tidigast kunna påbörjas under 2019, Q1. Investeringen är indelad i två etapper där etapp 1 planeras att genomföras

under 2019 och utvärderas under 2020. Etapp 2 planeras att genomföras under 2021.

Anvisning

- Vilka projekt har varit i KS/KF för ställningstagande.
- Analysera utfallet per projekt/objekt ställt mot gällande investeringsbudget.
- Analysera eventuella avvikelser mellan prognostiserade investeringsutgifter per objekt för hela investeringen ställt mot budget.

2.4 Utveckling inom personalområdet

Anvisning

Kompletterande personaldata för bolag redovisas enligt särskild rapport i Rapport, "PERSONALDATA för Bolag till Årsredovisning 2018"

2.4.1 Personalvolym och lönekostnad

Anvisning

Definition:

Kostnader för "konsultarvode" - i betydelsen inhyrd personal p g a svårigheter att rekrytera och som därmed har påverkat personalvolymen.

Lönekostnad exklusive arvoden (anställda) och sociala avgifter

Antal årsarbetare, arbetad tid - Den arbetade tiden utförd av anställd personal där 1600 timmar motsvarar 1,0 årsarbetare. Ackumulerat värde.

Lönekostnad per årsarbetare avser uppgifterna redovisade i tabellen

Förutom redovisning nedan skall kompletterande personaldata för bolag redovisas enligt särskild rapport i Stratsys, "PERSONALDATA för Bolag till Årsredovisning 2018".

	2 018	2017	2016
Kostnader för konsultarvode (se anvisn)	19 569	15 991	18 300
Lönekostnad (exkl arvoden och soc avg)	49 870	50 386	50 033
Årsarbetare - Arbetad tid (personalvolym)	103	108	109
Lönekostnad per årsarbetare	484	467	459

Anvisning

Kommentera utvecklingen av konsultkostnader i förhållande till personalvolym och

rekrytering.

Kommentera utfall av lönekostnad per årsarbetare i förhållande till prognos och bokslut föregående år. Ange de viktigaste orsakerna till förändringen.

Analysera personalvolymsutvecklingen (förändring i antal årsarbetare) i förhållande till större förändringar av verksamhet, uppdrag och/eller köpta tjänster.

Gryaab har haft något mer inhyrd personal än föregående år på grund av föräldraledigheter, pensioner, sjukskrivningar samt rekryteringsvakanser.

Lönekostnad per årsarbetare följer normal löneutveckling.

Gryaabs personalstyrka har minskat under 2018 i avvaktan på nyrekrytering. Vi bedömer att behovet av årsanställda utifrån vår verksamhet motsvarar föregående års antal.

2.4.2 Övrig utveckling inom personalområdet

Anvisning

Kommentera och analysera uppgifterna i bilagan "Personaldata för bolag till Årsredovisning 2018" utifrån förändringar och utveckling av personalstruktur, rekryteringssituation, sjukfrånvaro etc.

Här kan ni också lyfta övriga frågor av vikt inom personalområdet som styrinformation till Stadshus AB, kommunstyrelsen/kommunfullmäktige.

För att öka kunskapsnivån om jämlikhet och få en inblick i hur skillnaderna ser ut i staden har samtliga medarbetare på Gryaab genomgått en webbutbildning. Det är ett viktigt område och vi fortsätter vårt arbete med medarbetarna för ett jämställt Göteborg.

Gryaab har en policy för systematiskt arbetsmiljöarbete som syftar till att främja en god arbetsmiljö och att förebygga risk för ohälsa och olycksfall. Bland annat har vi regelbundna arbetsmiljöronder som belyser den organisatoriska och sociala arbetsmiljön. Under 2018 har vårt arbetssätt kring psykosociala arbetsmiljö utvecklats. Gryaab har också i det årliga medarbetarsamtalet fokus på den psykosociala arbetsmiljön.

Gryaab har ett medarbetarprogram (Den bästa arbetsplatsen) som syftar till att bibehålla och förbättra Gryaabs arbetssätt och kultur genom ökat samarbete och företagsgemensamma aktiviteter. Programmet startades 2017 och följdes upp under 2018 (CopyCat), med samma mål som tidigare, att vi mår bra på jobbet och trivs tillsammans.

Gryaab gör en lönekartläggning varje år tillsammans med de fackliga organisationerna. Lönekartläggningen för 2018 visade inte på några osakliga löneskillnader mellan kvinnor och män.

För att säkra svårrekryterad kompetens i framtiden deltar Gryaab i de tekniska förvaltningarna och bolagens gemensamma projekt för kompetensförsörjning.

Under året har vi rekryterat 8 medarbetare till vakanta tjänster.

Gryaab uppmuntrar till friskvård genom att erbjuda samtliga medarbetare 1 timmes motion per vecka på arbetstid. Vi uppmuntrar till en cykelvänlig arbetsplats genom att tillhandahålla cykelparkering under tak, laddplats för elcykel samt bidrag till service av cykel.

Den totala sjukfrånvaron på Gryaab har gått ner från föregående år.

Under året har vi haft två LIA-praktikanter samt 11 sommararbetare.

Gryaab har under året erbjudit en person långt ifrån arbetsmarknaden en praktikplats hos oss men av olika orsaker tackade personen nej.

Ett av Gryaabs mål för 2018 har varit att öka medarbetarnas tillgång till information genom ett nytt intranät. Det arbetet påbörjades i april och ska vara klart till sommaren 2019.

För att öka medvetandet om risker i verksamheten och hur tillbud och olyckor ska förhindras har det under året genomförts ett stort antal utbildningar inom säkerhet, som t ex brandfarlig vara, säkerhet, heta arbeten, hantering av kemikalier och farligt gods.

2.5 Redovisning av uppdrag ifrån KS/KF som fördelats utanför kommunfullmäktiges budget

Anvisning

Från och med i UR 2 2018 följer Stadsledningskontoret upp alla uppdrag som kommunfullmäktige tilldelat nämnder och styrelser utanför budget. **Det gäller uppdrag som fördelats från 2016 till och med december 2018.**

Enbart uppdrag som inte är avslutade med status: Avslutad hämtas in i tabellen nedan

2.6 Uppföljning av särskilda beslut och uppdrag

2.6.1 Utvärdering av system för styrning, uppföljning och kontroll

Anvisning

Riktlinjen för styrning, uppföljning och kontroll fastställer att nämnder och styrelser årligen ska utvärdera sitt system för styrning, uppföljning och kontroll för att förbättra effektiviteten och lämna en bedömning i samband med årsrapporten.

§24: Respektive nämnd/bolagsstyrelse ska årligen utvärdera och förbättra effektiviteten i systemet för styrning, uppföljning och kontroll. I detta arbete ingår att nämnd/bolagsstyrelse erhåller information och rapportering avseende resultat av såväl genomförda interna uppföljningar och utvärderingar som iakttagelser från extern revision och övrig tillsyn.

Som en del i kommunstyrelsens uppsiktsplikt ska respektive nämnd/bolagsstyrelse i samband med årsrapportens upprättande rapportera resultatet från utvärdering samt lämna en bedömning om systemet för styrning, uppföljning och kontroll fungerar på ett betryggande sätt.

För att underlätta utvärderingen har Stadsledningskontoret tagit fram en modell som nås via anslagstavlan i Stratsys.

Sammanfatta de viktigaste iakttagelserna från er utvärdering genom att redovisa era styrkor, respektive förbättringsområden i förhållande till riktlinjens krav på systematik. Koppla även till de iakttagelser ni gjorde vid förra årets utvärdering och de eventuella åtgärder ni vidtagit.

Uppföljning och kontroll

Effektiviteten i systemet för *styrning, uppföljning och kontroll* har under 2019 reviderats av både bolagets internrevision såväl som genom lekmannarevisionen. Revisionernas resultat har presenterats för Gryaab styrelse. Gryaab bedömer att systemet för styrning, uppföljning och kontroll fungerar på ett betryggande sätt.

Gryaab verksamhet bedöms ha varit förenligt med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna i enlighet med § 3 i bolagsordningen under verksamhetsåret 2018.

2.6.2 Sponsring

Anvisning

Enligt särskild instruktion ska bolag rapportera sina sponsringsåtaganden som har varit gällande hela eller delar av år 2018.

Redogör här kortfattat för den samlade omfattningen av eventuella sponsringsåtaganden (antal motparter och belopp) och hur dessa förhåller sig till bolagets uppdrag enligt ägardirektivet. Rapportering per sponsringsåtagande lämnas på särskild blankett som bilaga till årsrapporten (se Rappets anslagstavla).

Har bolaget inte fattat något beslut om något sponsringsåtagande anges detta.

Gryaab har inga sponsringsavtal.

2.6.3 Uppföljning av projekt inom gröna obligationer

Anvisning

Denna fråga ställs ut till de nämnder och styrelser som har projekt inom stadens portfölj för gröna obligationer. Ni måste svara på frågan även om projektet är avslutat eftersom projektet fortfarande behöver finansieras och är kopplat till en utestående grön obligation.

Information om stadens gröna obligationer finns på finans.goteborg.se/greenbonds

För frågor kontakta stadsledningskontoret: Sara Pettersson Telefon: 031-368 00 55, stadsutvecklingsavdelningen eller Fredrik Block, finansavdelningen på stadsledningskontoret.

Beskriv väsentliga händelser och eventuella avvikelser under året inom projektet/projekten.

Kostnader

Anvisning

Ange totala kostnader för gröna lånefinansierade projekt innevarande kalenderår, samt prognos över kommande kalenderår.

Projekt	Utfall 2018	Prognos 2019

Mätetal miljö

Anvisning

Redovisa relevanta mätetal för miljöprestanda i projekten. Redovisa faktiskt utfall för 2018 där det är möjligt och relevant, annars använd beräknat utfall. Om tabellen inte passar er redovisning kan ni bifoga egna underlag.

Exempel på mätetal:

- För energirelaterade projekt, energibesparing i MWh, energiproduktion, adderad kapacitet i MWh.
- För byggnader, kWh/kvm och antal planerade/producerade kvm, Atemp
- Antal inköpta bilar

Andra relevanta kvantitativa eller kvalitativa mått kan vara antal km cykelbana, antal planterade träd, andel renat vatten.

Mätetal	Utfall 2018	Beräknat utfall 2018

2.6.4 Uppföljning av program för e-samhälle

Anvisning

Kommunfullmäktige beslutade år 2014 om Göteborgs stads väg mot e-samhället. Programmet anger inriktning för stadens arbete med digitalisering. Kommunstyrelsen fattade 2018-09-19 beslut om att ge nämnden för Intraservice i uppdrag att genomföra en revidering av program för e-samhälle. I samband med detta genomför nu stadsledningskontoret en uppföljning av nuvarande program.

Syftet med nuvarande program är att ange den övergripande målsättningen för utvecklingen 2015-2020. Den övergripande målsättningen är att den digitala servicen ska vara så enkel, öppen och effektiv att den är det naturliga förstahandsvalet.

Svara kort på nedan två frågor:

1. Digitaliseringen ska underlätta för boende, besökare, företagare och medarbetare när de erbjuds och använder stadens tjänster. Hur arbetar ni för att den digitala servicen ska vara så enkel, öppen och effektiv att den är det naturliga förstahandsvalet för dessa målgrupper?
2. Vilka nyttor och effekter har uppnåtts för boende, besökare, företagare och medarbetare?

Vid frågor kan ni kontakta Åsa Jahnsson på Stadsledningskontoret: 031-368 01 38,

I december 2018 lanserade Gryaab ett bokningssystem på vår webbplats som vänder sig till lärare i årskurs 4-6 i våra ägarkommuner. Tanken med systemet är att de enklare ska kunna göra sin studiebesöksbokning. Detta förenklar för lärarna som inte behöver ringa eller e-posta till Gryaab utan lätt i systemet kan se vilka lediga datum som finns. Dessutom kommer en bekräftelse på besöket med all information de behöver automatiskt när bokningen gjorts. Arbetet för medarbetarna på Gryaab förenklas också eftersom all administration kring bokningar minskar genom systemet. När systemet lanserades skickades information via e-post till alla skolor i våra ägarkommuner. Alla tider för vårterminen 2019 blev uppbokade på bara två veckor. Vi ser att bokningssystemet verkar vara enkelt att använda eftersom alla som bokat fyllt i alla fält på korrekt sätt. Ingen har heller hört av sig kring att något varit svårt att förstå i systemet.

2.7 Kommunala ändamålet och befogenheterna

Anvisning

Enligt Göteborgs Stads ägardirektiv för direkt och indirekt helägda bolag ska styrelsen årligen i förvaltningsberättelsen, utöver vad aktiebolagslagen stadgar, redovisa hur verksamheten bedrivits och utvecklats mot bakgrund av det i bolagsordningen och dessa direktiv angivna syftet och ramarna med densamma. Uttalandet ska vara så utformat att det bl a kan läggas till grund för kommunstyrelsens uppsikt och beslut enligt 6 kap. 1 och 1 a §§ KL.

Skrivningen i kommunallagen stadgar att kommunstyrelsen i årliga beslut för varje bolag ska pröva om den verksamhet som bolaget har bedrivit under föregående kalenderår har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna. **Observera att kommunallagens krav gäller även delägda bolag.**

Redovisa här, enligt ovan, hur verksamheten bedrivits och utvecklats mot bakgrund av det i bolagsordningen och ägardirektivet angivna syftet och ramarna med densamma.

Redovisningen gäller det egna bolaget **och** eventuella dotterbolag. Ni väljer själva huvuvida ni gör en samlad redovisning för koncernen eller om ni skapar underrubriker och redovisar eventuella dotterbolag separat.

Det kommunala ändamålet är att medverka i en långsiktigt hållbar samhällsutveckling genom att införa och driva system som kostnadseffektivt samlar in och behandlar avloppsvatten från ägarkommunerna. Gryaab har 2018 inte haft någon verksamhet som ligger utanför den beskrivningen.

Bolaget har till föremål för sin verksamhet att äga och driva anläggningar för avloppsrening och behandla avloppsvatten och annan därmed förenlig verksamhet. Syftet med verksamheten är att verkställa den rening som delägarna i egenskap av huvudmän enligt va-lagstiftningen är skyldiga att vidta. Gryaab har under 2018 inte haft någon verksamhet som ligger utanför den beskrivningen.

Bolaget ska inte ha till syfte att bereda vinst åt aktieägarna. Bolaget ska i tillämpliga delar följa de kommunalrättsliga principerna i 2 kap. och 8 kap. 3 c § kommunallagen, som innebär att verksamheten ska vara förenlig med den kommunala kompetensen och att kommunmedlemmarna ska behandlas lika, förbud att lämna stöd åt enskild och

förbud att ta högre avgift än som svarar mot kostnaderna för de tjänster som tillhandahålls, såvida inte lag eller rättspraxis för viss verksamhet eller åtgärd medger undantag. Gryaab har under 2018 inte avvikit ovan nämnda förutsättningar.

3 Uppföljning av kommunfullmäktiges budget

3.1 Kommunfullmäktiges mål - tabell

Anvisning

Uppföljningen av kommunfullmäktiges mål gjordes i UR2 2017 där nämnden/styrelsen redovisade resultat hittills under mandatperioden. I Årsrapport 2018 sker uppföljningen genom att nämnden/styrelsen lämnar en **komplettering/revidering** av måluppfyllelsen som redovisades i UR2 2017 och uppdaterades i årsrapport 2017 samt UR2 2018.

Rapportering sker genom att klicka på "Rapporteraikonen" framför varje mål. Eventuell historik från tidigare rapportering i noden finner ni under fliken Historik.

Kommunfullmäktiges mål	Måluppfyllelse	Kort kommentar - enligt anvisning
Göteborg ska vara en jämlik stad	■ God	Jämlikhet genomsyrar verksamheten från styrelsens inriktningsdokument genom Gryaabs mål till individuella utvecklingsmål hos medarbetarna. I Gryaabs likabehandlingsplan har konkreta mål och aktiviteter beskrivit.
De mänskliga rättigheterna ska genomsyra alla Göteborgs Stad verksamheter	■ God	Gryaab bidrar genom att årligen ta fram och arbeta med en likabehandlingsplan för verksamheten samt kontinuerligt genomföra utbildningsinsatser för att öka den normkritiska kompetensen inom företaget.
Den strukturella könsdiskrimineringen ska upphöra.	■ Ingen	Berör ej Gryaab
Göteborgarnas möjligheter till delaktighet och inflytande ska öka	■ Ingen	Berör ej Gryaab
Idrotts- och föreningslivet ska nå fler målgrupper	■ Ingen	Berör ej Gryaab
Livsvillkoren för personer med fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsnedsättning ska förbättras.	■ Svårbedömd	Gryaab bidrar genom att i möjligaste mån utveckla och förbättra våra lokaler samt de delar av våra anläggningar som tar emot besökare. Vid ny- och ombyggnation anpassas anläggningen till den mån det är tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt.
Individ- och familjeomsorg ska skapa mer jämlika livschanser för stadens invånare	■ Ingen	Berör ej Gryaab
Alla elever ska oavsett bakgrund nå målen inom skolan och kunna utvecklas till sin fulla potential	■ Svårbedömd	Gryaab bidrar genom att erbjuda studiebesök till alla elever i mellanstadiet från ägarkommunerna och lära sig om avlopp och miljö.
Äldres livsvillkor ska förbättras	■ Ingen	Berör ej Gryaab

Kommunfullmäktiges mål	Måluppfyllelse	Kort kommentar - enligt anvisning
Göteborg ska minska sin miljö- och klimatpåverkan för att bli en hållbar stad med globalt och lokalt rättvisa utsläpp	 God	Gryaabs huvuduppgift är att minimera den belastning som VA-kollektiven i de sju ägarkommunerna utgör för i första hand mottagande recipient, vilket är Rivöfjorden i Göta Älvs mynning. Som tidigare beskrivits i rapporten har verksamheten under 2018 fungerat mycket väl och Gryaab har uppnått uppsatta mål för avskiljningen av närsalter. Insatta resurser i form av personal, energi, kemikalier med mera ligger väl inom budget eller under budget vilket beror på gynnsamma driftbetingelser under 2018 som har varit ett relativt torrt år. Sedan 2015 använder Gryaab enbart el med fossilfritt ursprung. Alla Gryaabs bilar är drivna med gas eller el. Aktiviteter har genomförts för att öka personalens vilja att transportera sig på ett miljömässigt sätt till och från arbetet. En workshop har genomförts med hela personalen under våren 2018 för att medvetandegöra och skapa möjligheter. Detta har bland annat lett till samåkningspooler. I uppdraget finns även att tillvarata de resurser som spillvattnet utgör. Inom det området kan nämnas att produktionen av biogas uppgår till 73,9 GWh för 2018 vilket är något under målsättningen för 2018, 75 GWh/år. Mängden producerat slam för återföring till jordbruksmark, vilket ersätter konstgödning, uppgår till ca 37 830 ton (55%) vilket, efter en tuff start på 2018, är i linje med målsättningen (50%). Utöver det arbetar Gryaab aktivt med att begränsa de negativa miljöbelastningar som verksamheten orsakar. Det handlar primärt om förbrukning av vissa resurser samt utsläpp av klimatstörande gaser. Gryaabs kolfotavtryck är en samlad bedömning av detta. Under 2018 utgör Gryaabs verksamhet en kolfot på ca 11,0 kg CO₂eq per ansluten person. Målsättningen för 2018 är < 12 kgCO₂eq per ansluten person.
Bostadsbristen ska byggas bort och bostadsbehoven tillgodoses bättre	 Ingen	Berör ej Gryaab
Det hållbara resandet ska öka	 Ingen	Berör ej Gryaab

Kommunfullmäktiges mål	Måluppfyllelse	Kort kommentar - enligt anvisning
Sysselsättningen för grupper långt ifrån arbetsmarknaden ska öka	■ God	Under 2017 har Gryaab arbetat med att skapa praktikplatser för grupper långt ifrån arbetsmarknaden i samarbete med arbetsförmedlingen och deltar även i GRs program för nyanlända. Under 2018 har inte lika många initiativ funnits dock bedöms måluppfyllelsen i linje med ägarnas inriktning vara god.
Göteborg ska vara en hållbar innovationsstad med ökande jobbtillväxt	■ Ingen	Berör ej Gryaab
Göteborgarnas möjlighet att turista i sin egen stad ska öka	■ Ingen	Berör ej Gryaab
Tillgängligheten till kultur ska öka	■ Ingen	Berör ej Gryaab
Osakliga löneskillnader mellan män och kvinnor ska upphöra	■ God	Gryaab bidrar genom att fortsatt se till att det inte finns några osakliga löneskillnader mellan könen. Måluppfyllelse mäts genom att jämföra medellön för män och kvinnor samt genom en analys av löneläget för de olika grupper av medarbetare inom BAS-systemet. Inga osakliga löneskillnader mellan män och kvinnor har framkommit och därför har ingen särskild strategi och aktivitet tagits fram.
Göteborg Stad ska öka andelen hållbara upphandlingar	■ Viss	Då Gryaab är i en fas med färre och mindre investeringar görs betydlig färre upphandlingar än de senaste åren. I huvudsak används idag avtal genom förvaltningen för inköp och upphandling. I de upphandlingar som Gryaab själva genomför ställer vi krav på social hänsyn, dvs. att våra avtalsleverantörer ska bidra till det sociala arbetet med sysselsättning. Under året har vi skickat ut en enkät till våra leverantörer och bett dem beskriva hur de arbetar med det sociala arbetet. Svaren visar på ett fantastiskt engagemang hos våra leverantörer som tar emot praktikanter, lärlingar, examenskandidater och nyanlända från skolor, yrkeshögskolor, universitet och Arbetsförmedlingen. Gryaab har dock många långa avtal och äldre avtal som inte är upphandlade enligt kraven för hållbar upphandling. Detta kommer att rätta till sig med tiden.

3.2 Kommunfullmäktiges uppdrag till styrelsen

Anvisning

Kommunfullmäktiges uppdrag kommenteras enligt anvisning i tabellrubriken

Anvisning

Kommunfullmäktiges uppdrag kommenteras enligt anvisning i tabellrubriken

Rapportering sker genom att klicka på "Rapporteraikonen" framför varje uppdrag. Eventuell historik från tidigare rapportering i noden finner ni under fliken Historik.

Uppdrag från kommunfullmäktiges budget	Har uppdraget genomförts? JA/Nej. Om inte ge en kort kommentar om orsak och eventuellt till vilken del uppdraget har genomförts
Likabehandlingsplaner ska tas fram utifrån samtliga diskrimineringsgrunder. Arbetet ska gälla ur både invånar- och medarbetarperspektiv.	Ja, dock endast ur medarbetarperspektiv (medborgarperspektiv ej relevant för Gryaab).
Utreda hur läkemedelsresters påverkan på naturen kan minska genom avloppsrening vid Ryaverket	Ja
Inom ramen för fokusområde tre "Skapa förutsättningar för arbete" i Jämlikt Göteborg ska alla nämnder och styrelser ta fram och genomföra en plan i samverkan med Nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning	Nej, vi undersökte möjligheten för att ta in någon från Jobbsprånget men tyvärr hade vår organisation inte kapacitet att handleda någon i år.
Assisterande tjänster ska erbjudas i förvaltningar och bolag utifrån stegvisa jobb och kunskapslyftet samt en genomförd inventering i samverkan med fackliga organisationer.	Nej, det har inte varit möjligt.
Andelen chefer födda utanför Norden ska öka kraftigt och aktivt följas upp	Ja. Under 2018 har fem nya chefer tillsatts. Uppdraget har varit en parameter i rekryteringsprocessen. 1 chef född utanför Norden har anställts.
Andelen kvinnliga chefer inom manligt dominerade verksamheter ska överstiga andelen kvinnor inom samma verksamhet	Ja

3.3 Kompletterande uppföljning av vissa av kommunfullmäktiges budgetuppdrag

3.3.1 Alla nämnder och styrelser ska utveckla ett samarbete med civilsamhället.

Anvisning

Enligt uppdrag i Kommunfullmäktiges budget ska alla nämnder och styrelser utveckla ett samarbete med civilsamhället enligt modeller från Västra Göteborg. En ansvarig ska utses för samarbetet.

Beskriv kortfattat hur styrelsen, under 2018, har utvecklat sitt samarbete med civilsamhället enligt modellen från Västra Göteborg?

En ansvarig ska också ha utsetts. Har detta blivit utfört? Om inte, beskriv kort varför.

Länk till intranätet där du hittar bildspelet om Modellen för samverkan med civilsamhälle och näringsliv

<https://intranat.goteborg.se/wps/portal/int?uri=gbglnk:Intranat.styrandedokument&dominoURL=https://www5.goteborg.se/prod/Gemensamt/Verksamhetshandbok/verksgem.nsf/0/121AAD6602087683C12582B1001F572A?OpenDocument>

Gryaab styrelse har inte arbetat enligt den modell från Västra Göteborg som beskrivs i anvisningarna då det inte varit relevant arbetssätt för oss. Gryaab har ett aktivt arbete ihop med företag och industrier då de står för drygt en femtedel av allt vatten som kommer till Ryaverket.

Generella krav finns för önskade ämnen där företag och industrier själva måste rena vattnet innan det kommer till Ryaverket. Man jobbar aktivt med ”uppströmsarbete” och spårar utsläpp för ett renare hav. Gryaab samverkar med andra förvaltningar och aktörer i stadsplaneringen då denna påverkar mängden tillskottsvatten. Gryaab tar också emot studiebesök året om, framförallt från skolklasser för att genom dialog försöka ändra beteende och sprida kunskap om hur ett avlopp ska användas. För de kommuner som inte har gratis skolkort kan Gryaab ge ett ekonomiskt bidrag till bussresan så att alla skolor ska ha samma möjlighet att komma på studiebesök.

4 Nyckeltalsredovisning

Anvisning

Om inget redovisas här ska denna rubrik döljas i administrationen för enhetsmallar.

Anvisning

De första färglagda raderna i tabellen kan användas för att redovisa nyckeltal som nämnden i inriktningsdokument, budget eller på annat sätt prioriterat eller satt målvärden för.

Om nyckeltal utöver de redan angivna skall redovisas i tabellen skall rader läggas till i administrationen för enhetsmallar.

	Utfall 2018	Budget/målvärde 2018	Utfall 2017	Utfall 2016	Utfall 2015
De vi är till för					
Kostnad per debiterat vatten (kr/m3)	5,97	6,05	6,10	5,61	5,71
Kostnad per ansluten person (kr)	406,2	412	412,3	393,4	406,7
Verksamhet/Processer					
Totalkväve (mg/l)	6,0	8	7,2	8,5	7,9
Totalfosfor (mg/l)	0,22	0,3	0,22	0,22	0,19
BOD7 (mg/l)	6,9	10	7,6	8,5	7,7
Tillrinning (miljoner m3)	123	-	138	123,4	147,2
Nederbörd (mm), normalnederbörd i Göteborg ca 800 mm	765	-	977	632	949
Kostnad el (mkr)	30,7	31,7	29,2	31,4	31,3
Förbrukning el (GWh)	41,06	-	41,48	40,59	41,25
Kostnad kemikalier (mkr)	21,8	22,6	19,9	15,3	18,9
Kostnad slamdeponi (mkr)	26,9	25,3	26,0	25,2	26,5
Intäkter biogas (mkr)	22,4	22,3	21,5	18,4	18,0
Produktion biogas (GWh)	73,9	75	73,4	72,7	72,0

	Utfall 2018	Budget/målvärde 2018	Utfall 2017	Utfall 2016	Utfall 2015
Intäkter VP Göteborg Energi (mkr)	7,1	8,0	6,3	7,6	8,8
Intäkter slutna system och beh org avfall (mkr)	9,5	8,4	9,9	8,9	8,7
Medarbetare/ Personal					
Antal externa avgångar, tillsvidareanställda	4	-	3	6	6
Antal rekryteringar, tillsvidareanställda	8	-	4	8	7
Ekonomi/ägare					
Rörelseresultat	28,1	21,8	32,2	43,2	28,8
Resultat efter finansiella poster	4,6	-4,2	6,4	13,3	0,2
Soliditet	5,8	5,2	5,3	4,9	5,3
Eget kapital	13,4	13,4	13,5	13,9	14,0

Anvisning

Möjlighet att kommentera nyckeltalen i tabellen i den mån det inte framgår av analysen i avsnitt 2.

5 Nyckeltalsredovisning

Anvisning

Om inget redovisas här ska denna rubrik döljas i administrationen för enhetsmallar.

Anvisning

Om nyckeltal utöver de redan angivna skall redovisas i tabellen skall rader läggas till i administrationen för enhetsmallar.

	Utfall 2018	Budget/målvärde 2018	Utfall 2017	Utfall 2016	Utfall 2015
Rörelseresultat	28 134	21 747	32 247	43 225	28 778
Resultat efter finansiella poster	4 638	-4 219	6 416	13 275	-223
Soliditet	5,8		5,3	4,9	5,4
Eget kapital	13 435		13 499	13 866	14 034

Anvisning

Möjlighet att kommentera nyckeltalen i tabellen i den mån det inte framgår av analysen i avsnitt 2.

Resultatet är betydligt bättre än budget, två faktorer har haft en betydande roll.

Investeringsnivåerna under året har varit betydligt lägre än vad som var budgeterat, vilket har påverkat avskrivningar och räntekostnader positivt. Sedan har klimatet gynnat företaget. Lägre regnmängder och gynnsam temperatur har bidragit till lägre löpande driftskostnader.

6 Bokslut

6.1 Sammanfattande analys

Anvisning

Bokslutskommentarerna skall analysera och beskriva det samlade ekonomiska utfallet för bolaget. Väsentliga poster i resultaträkning, balansräkning och finansieringsanalys skall lyftas fram.

Under 2018 har Gryaabs genomfört sin huvuduppgift, att samla in och behandla avloppsvatten från ägarkommunerna, på en nivå enligt eller bättre än förväntan.

2018 var ett flödesår med relativt låga nederbördsmängder vilket påverkat reningsresultaten positivt. Kostnaderna för verksamheten har positivt påverkats av låga nivåer på räntor, högre intäkter på slutna system och organiskt avfall samt lägre personalkostnader. Kostnaderna för verksamheten har påverkats positivt av kostnader för energi. Gryaabs resultat uppgick till 4 638 tkr jämfört med budgeterat resultat - 4 217 tkr.

De största utmaningarna för framtiden ligger i kommande kravskärpningar och ökad belastning i form av flöden och befolkningsökning vilket kan leda till att befintlig anläggning, inklusive utveckling av denna, eventuellt inte räcker för de framtida behoven. En utökning av anläggningen utanför befintlig tillgänglig yta riskerar att orsaka stor ökning av Gryaabs avgifter. Under 2018 säkrades nya markytor för en eventuell expansion genom ett arrendeavtal.

GRYAAB - AVGIFTSFÖRDELNING 2018

SLUTAVRÄKNING

Totalt att fördela:	321 000 000 kr
Fast avgift fördelat på debiterat spillvatten (80%):	256 800 000 kr
Rörlig avgift fördelat på uppmätt avloppsvolym (20%):	64 200 000 kr

Kommun	Slutavräkning 2018 kr	Preliminärt debiterat under 2018 kr	Differens (Slutavräkn - prel.deb) kr
ALE	7 036 423	7 842 692	-806 269
HÄRRYDA	9 185 500	9 029 284	156 216
KUNGÄLV	11 026 610	11 531 002	-504 392
LERUM	10 717 714	10 885 310	-167 596
MÖLNDAL	23 206 233	23 639 488	-433 256
PARTILLE	12 746 578	12 965 971	-219 393
GÖTEBORG	247 080 942	245 106 253	1 974 689
TOTALT	321 000 000	321 000 000	0

Kommun	Debiterad spillvattenvolym		Uppmätt avloppsvolym		Avgift fördelat på debiterat spillvatten kr	Avgift fördelat på uppmätt avlopps- volym kr	Total avgift 2018	
	m ³	%	m ³	%			kr	%
ALE	1 114 194	2,10	3 015 323	2,55	5 401 299	1 635 124	7 036 423	2,2
HÄRRYDA*	1 554 904	2,94	3 038 631	2,57	7 537 737	1 647 763	9 185 500	2,9
KUNGÄLV	1 946 605	3,67	2 932 141	2,48	9 436 593	1 590 017	11 026 610	3,4
LERUM	1 813 732	3,42	3 550 346	3,00	8 792 462	1 925 252	10 717 714	3,3
MÖLNDAL	3 903 416	7,37	7 899 308	6,67	18 922 662	4 283 571	23 206 233	7,2
PARTILLE**	2 252 309	4,25	3 371 037	2,85	10 918 560	1 828 018	12 746 578	4,0
GÖTEBORG***	40 388 213	76,24	94 584 064	79,89	195 790 687	51 290 255	247 080 942	77,0
TOTALT	52 973 373	100	118 390 850	100	256 800 000	64 200 000	321 000 000	100

*uppmätt volym ökad med ((Industriparken: 61470 m3/år) + (Göskulla och Fläskebotippen: 52537 m3/år))

**uppmätt volym ökad med ((Golfbanan Partille: 50646 m3/år) - (Göskulla: 52536,6 m3/år))

***uppmätt volym minskad med ((Industriparken: 61470 m3/år, (Golfbanan Partille: 50646, (m3/år))

***korrigering för recirkulation på Ryaverket, uppmätt flöde minskas med (41761 m3/år)

Göteborg 2019 - 01 - 30

Kretslopp och vatten

Emma Hansryd

Göteborgs Stad
Kretslopp och vatten

Arbetet med avgiftsfördelning genomfört av Kretslopp och vatten, Göteborgs Stad
Utveckling och projektavdelningen, Avloppsprojektenheten
Antje Koppen

GRYAAB 2018-12-31
FÖRDELNING AV AVLOPPSVATTENMÄNGD FRÅN ANSLUTNA KOMMUNER

KOMMUN	UPPMÄTT AVLOPPS- VOLYM		DEBITERAD SPILLVATTEN- VOLYM		DAGVATTEN OCH DRÄNVATTEN															
					Totalt (m³/år)	Fördelat på ledningslängd							Fördelat på total yta							
	(m³/år)	(%)	(m³/år)	(%)		(l/min,km)							(l/s,ha)							
						2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	
ALE HÄRRYDA KUNGÄLV LERUM MÖLNDAL PARTILLE GÖTEBORG	3 015 323	2,5	1 114 194	2,1	1 901 129	32,2	46,2	43,8	46,9	50,7	39,4	45,6	0,07	0,11	0,10	0,10	0,10	0,08	0,09	
	3 038 631	2,6	1 554 904	2,9	1 483 727	13,1	18,0	15,5	24,8	21,4	12,1	18,9	0,04	0,05	0,04	0,07	0,06	0,03	0,05	
	2 932 141	2,5	1 946 605	3,7	985 536	12,9	17,8	15,8	21,4	28,3	16,9	22,7	0,02	0,03	0,02	0,03	0,04	0,02	0,03	
	3 550 346	3,0	1 813 732	3,4	1 736 614	11,9	20,8	17,4	22,9	23,2	31,0	27,9	0,03	0,05	0,04	0,05	0,05	0,07	0,06	
	7 899 308	6,7	3 903 416	7,4	3 995 892	25,9	34,7	26,0	38,5	40,5	31,4	42,0	0,04	0,06	0,04	0,06	0,07	0,05	0,07	
	3 371 037	2,8	2 252 309	4,3	1 118 728	10,7	11,7	6,5	15,7	10,5	6,6	23,9	0,02	0,02	0,01	0,03	0,02	0,01	0,04	
	94 584 064	80	40 388 213	76,2	54 195 851	63,1	75,9	63,1	85,9	76,5	63,1	82,4	0,12	0,14	0,12	0,16	0,14	0,12	0,15	
TOTALT	118 390 850	100	52 973 373	100	65 417 477	43,3	53,5	44,3	60,8	55,6	45,4	60,3	0,08	0,10	0,09	0,12	0,11	0,08	0,11	
									Nederbörd Barlastplatsen:			(mm/år)		765	977	632	949	842	672	900

KOMMUN	UPPMÄTT VOLYM/ DEBITERAD VOLYM							
	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
ALE	2,71	3,29	3,78	3,26	3,07	2,62	2,79	3,18
HÄRRYDA	1,95	2,36	2,20	2,90	2,63	1,95	2,59	3,17
KUNGÄLV	1,51	1,71	1,67	1,85	2,22	1,74	2,07	2,04
LERUM	1,96	2,78	2,52	3,04	3,04	2,62	3,20	
MÖLNDAL	2,02	2,37	2,07	2,53	2,67	2,27	2,72	2,64
PARTILLE	1,50	1,54	1,32	1,76	1,51	1,29	2,01	1,97
GÖTEBORG	2,34	2,62	2,33	2,80	2,61	2,31	2,73	2,80
TOTALT	2,23	2,53	2,28	2,73	2,58	2,25	2,69	2,75

2019-01-30

ANSLUTNINGAR TILL RYAVERKET 2018-12-31

Sammanställning av uppgifter lämnade av respektive kommun.

KOMMUN	DEBITERAD SPILLVATTEN VOLYM m ³ /år	HUSHÅLLSAVLEDNING												ÖVRIG AVLEDNING	
		Antal personer	m ³ /år	Viktat medelvärde [liter/person, dygn]										m ³ /år	Motsv personekviv.
				2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009		
ALE	1 114 194	17 060	514 597	83	133	118	158	160	166	166	145	165	163	599 597	11 809
HÄRRYDA	1 554 904	25 391	1 128 318	122	117	117	102	120	116	116	116	118	121	426 586	8 401
KUNGÄLV	1 946 605	28 022	1 614 725	158	161	181	194	177	181	146	146	146	142	331 880	6 536
LERUM	1 813 732	33 935	1 530 374	124	124	123	121	123	127	130				283 358	5 581
MÖLNDAL	3 903 416	64 395	2 888 528	123	135	133	135	135	145	145	144	146	153	1 014 888	19 988
PARTILLE	2 252 309	38 173	1 765 241	127	130	133	129	136	132	133	137	140	143	487 068	9 593
GÖTEBORG	40 388 213	571 814	30 101 510	144	147	151	153	155	157	159	160	163	167	10 286 703	202 593
TOTALT	52 973 373	778 790	39 543 293	139	143	147	149	151	153	154	155	158	164	13 430 080	264 500

Övrig avledning utgör debiterad spillvattenvolym (m³/år) för samtliga industrier och övrig verksamhet.
Den beräknas som skillnaden mellan totalt debiterad volym och debiterad hushållsavledning för respektive kommun.

Med hushållsavledningen 139 l/p.d under 2018 har 264500 personekvivalenter för övrig avledning varit anslutna till Ryaverket, vilket är en ökning med ca 17571 pe jämfört med 2017.
Anslutning till Ryaverket 2018-12-31 är totalt 1043290 pe.

Göteborgs Stad
Kretslopp och vatten

Arbetet med avgiftsfördelning genomfört av Kretslopp och vatten, Göteborgs Stad
Utveckling och projektavdelningen, Avloppsprojekt
Antje Koppen

SPILLVATTEN TILL RYAVERKET 2018

Sammanställning av uppgifter lämnade av respektive kommun.

KOMMUN	2018	Antal Personer	DEBITERAD SPILLVATTEN VOLYM									
			Viktat medelvärde [liter/person, dygn]									
			2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009
ALE	1 114 194	17 060	179	194	158	216	216	213	224	211	217	216
HÄRRYDA	1 554 904	25 391	168	162	162	161	161	184	174	151	156	161
KUNGÄLV	1 946 605	28 022	190	190	200	213	189	189	185	185	183	194
LERUM	1 813 732	33 935	146	140	140	137	140	153	156			
MÖLNDAL	3 903 416	64 395	166	183	177	186	179	182	190	192	195	202
PARTILLE	2 252 309	38 173	162	165	160	159	159	159	157	160	164	167
GÖTEBORG	40 388 213	571 814	194	196	201	202	204	207	209	211	215	220
TOTALT	52 973 373	778 790	172	176	171	182	179	184	185	185	188	193

KOMMUN	2018	Antal Personer	DEBITERAD SPILLVATTEN VOLYM [Mm3/år]									
			Miljoner m ³									
			2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009
ALE	1 114 194	17 060	1,1	1,2	0,9	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
HÄRRYDA	1 554 904	25 391	1,6	1,5	1,5	1,4	1,4	1,59	1,49	1,28	1,30	1,28
KUNGÄLV	1 946 605	28 022	1,9	1,9	1,8	1,9	1,7	1,6	1,6	1,6	1,5	1,6
LERUM	1 813 732	33 935	1,8	1,7	1,7	1,6	1,6	1,2	0,8			
MÖLNDAL	3 903 416	64 395	3,9	3,9	3,8	3,9	3,7	3,8	3,7	3,7	3,8	3,9
PARTILLE	2 252 309	38 173	2,3	2,3	2,2	2,1	2,1	2,1	2,0	2,1	2,1	2,1
GÖTEBORG	40 388 213	571 814	40,4	40,3	40,6	40,3	40,0	39,9	39,8	39,8	40,1	40,3
TOTALT	52 973 373	778 790	53,0	52,8	52,4	52,5	51,8	51,4	50,6	49,6	50,0	50,4

Gryaab AB

- granskning av verksamhetsåret 2018

Januari 2019

Gryaab AB – Granskning av verksamhetsåret 2018

Diarienummer: 0174/18

Lekmannarevisorer: Bengt Bivall och Bengt Rundberg

Yrkesrevisor: Mia van Hoewijk

www.goteborg.se/stadsrevisionen

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	4
Granskning av verksamheten.....	5
<i>Grundläggande granskning</i>	<i>5</i>
<i>Granskning av styrning, uppföljning och kontroll av konsulter</i>	<i>6</i>
Lekmannarevisorernas uppdrag och rapportering.....	12
Språkbruk och revisionstermer.....	13

Sammanfattning

Styrelse och verkställande direktör ansvarar för att bolagets verksamhet bedrivs i enlighet med lagar och föreskrifter, bolagsordning samt ägardirektiv.

Lekmannarevisorernas uppdrag är att granska om bolagets verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt om bolagets interna kontroll är tillräcklig.

Årets granskning av bolaget omfattar:

- grundläggande granskning
- granskning av styrning, uppföljning och kontroll av konsulter.

Granskningen visar att delar av bolagets verksamhet har brister som behöver åtgärdas. Därför lämnar vi följande rekommendation:

Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att stärka den interna kontrollen över direktupphandlingar i syfte att säkerställa att det sammanlagda värdet av direktupphandlingar inte överskrider vad som är tillåtet under ett år.

I övrigt bedömer vi att bolaget har skött verksamheten på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt att den interna kontrollen har varit tillräcklig.

Granskning av verksamheten

Styrelse och verkställande direktör ansvarar för att bolagets verksamhet bedrivs i enlighet med lagar och föreskrifter, bolagsordning samt ägardirektiv.

Lekmannarevisorernas uppdrag är att granska om bolagets verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt om bolagets interna kontroll är tillräcklig.

Granskningen av verksamheten omfattar en grundläggande del, som är en översiktlig granskning av bolagets ledning och styrning samt interna kontroll och en fördjupad granskning.

Grundläggande granskning

Den grundläggande granskningen syftar till att översiktligt bedöma bolagets ledning och styrning samt interna kontroll. Det innebär att revisorerna löpande följer styrelsens protokoll och handlingar och informerar sig om verksamheten. Granskningen omfattar följande delar:

- följsamhet mot kommunfullmäktiges ägardirektiv
- följsamhet mot kommunfullmäktiges riktlinjer och direktiv för Göteborgs Stads bolag
- följsamhet mot generellt ägardirektiv för Renova AB, Gryaab AB och Grefab
- följsamhet mot kommunfullmäktiges budget
- följsamhet mot kommunfullmäktiges riktlinjer för styrning, uppföljning och kontroll
- följsamhet mot kommunfullmäktiges regler för ekonomisk planering, budget och uppföljning
- styrning och uppföljning av verksamhet och ekonomi
- beslutsunderlag
- hantering av särskilda uppdrag från kommunstyrelsen/kommunfullmäktige.

Iakttagelser

Den grundläggande granskningen visar inte på några avvikelser.

Bedömning

Lekmannarevisorernas översiktliga bedömning är att bolaget har en tillfredsställande ledning och styrning samt tillräcklig intern kontroll inom de områden som omfattats av den grundläggande granskningen.

Granskning av styrning, uppföljning och kontroll av konsulter

Utgångspunkter i granskningen

Lekmannarevisorerna har granskat bolagets styrning uppföljning och kontroll av konsulter.

Syftet med granskningen har varit att bedöma om bolaget har en tillräcklig intern styrning och kontroll som säkerställer att avrop eller upphandling av konsulttjänster sker på ett riktigt sätt, att styrning och utvärdering av konsulttjänsterna sker på ett sådant vis att ändamålet med nyttjandet av konsulter säkerställs samt att behörigheter till it-system hanteras på ett korrekt och säkert sätt.

Granskningen har genomförts genom dokumentstudier och intervjuer. Relevant dokumentation från bolaget har inhämtats och analyserats i relation till Göteborgs Stads styrande dokument. Vi har gjort stickprov på direktupphandlingar respektive avrop mot ramavtal. Intervjuer har genomförts med medarbetare inom inköp och upphandling samt medarbetare inom it.

Revisionskriterier utgörs av Göteborgs Stads riktlinje för styrande dokument, Göteborgs Stads policy med tillhörande riktlinjer för inköp och upphandling och bolagets lokala anvisningar och rutiner.

Iakttagelser

Gryaab AB använder sig av både konsulter och inhyrd personal och de årliga kostnaderna varierar beroende på bolagets aktuella personalläge samt vilka projekt som för tillfället genomförs. Bolagets kostnader för konsulter var cirka 12,9 miljoner konor år 2016 och cirka 12,5 miljoner kronor år 2017¹. Under motsvarande perioder var bolagets egna personalkostnader cirka 72,7 miljoner kronor år 2016 och cirka 74,9 miljoner kronor år 2017². Konsultkvoterna (konsultkostnad/personalkostnad) blir därmed cirka 18 procent för 2016 och cirka 17 procent för 2017.

Genomgång av bolagets egna styrdokument

Bolaget har egna dokument och mallar som stöd för upphandlingsprocessen och konsulthantering. För upphandling finns dokumentet

¹ Källa: Gryaab AB, 2018.

² Källa: Gryaab AB:s Årsredovisning 2017, s 58.

”Tillämpning av Göteborgs Stads policy för inköp och upphandling med tillhörande riktlinjer”. Den beskriver tillvägagångssättet för inköp av varor, tjänster och konsulter. Det finns också ett ”Protokoll för direktupphandling” som ska användas.

För upphandling av konsulter finns också bland annat mallarna ”Uppdragsbeskrivning”, ”Tidrapport” och ”Protokoll för avstämning av konsultuppdrag”.

Vår genomgång av bolagets lokala anvisning, Tillämpning av inköps-policy, visar att den skiljer sig åt från Göteborgs Stads policy för inköp och upphandling med tillhörande riktlinjer på två punkter. Det gäller dels dokumentationskrav vid direktupphandling, dels uppföljning av upphandlade avtal och leverantörer.

Dokumentationskrav

Enligt Göteborgs Stads policy för inköp och upphandling med tillhörande riktlinjer ska en direktupphandling över 50 000 kronor dokumenteras. Av dokumentationen ska framgå:

- det upphandlande bolagets eller förvaltningens namn
- vem som ansvarat för inköpet
- avtalsföremålet, d.v.s. vad som köps in genom avtalet
- avtalets löptid och uppskattade värde samt när avtalet ingicks
- om och hur konkurrensen togs tillvara
- vilka leverantörer som tillfrågades och hur många som lämnade anbud
- vilken leverantör som tilldelades avtalet
- det viktigaste skälet till tilldelningen
- att kontroll att direktupphandlingsgränsen inte överskridits utförts.

Enligt bolagets lokala anvisning ”Tillämpning av inköbspolicy”, ska dokumentation ske av direktupphandlingar som överstiger 100 000 kronor. Avsteg från Göteborgs kommunfullmäktiges riktlinjer kan ”... göras när det finns godtagbara skäl och ska alltid dokumenteras³”. Det är styrelsen som ska besluta om avsteget. I beslutet om avsteg ska godtagbara skäl anges.

Vid granskningstillfället gör bolaget avsteg från Göteborgs Stads riktlinje utan att styrelsen beslutat om att ett annat gränsvärde ska gälla. Under hösten har styrelsen reviderat bolagets inköbspolicy och beslutat om att göra ett avsteg. Som skäl har styrelsen angett att ”en åtstramning av

³ Göteborgs Stads riktlinje för styrande dokument

beloppsgränsen inte tillför vår verksamhet något mervärde, utan snarare belastar verksamheten med mer administration”. För direktupphandlingar med ett värde på över 100 000 kronor så ska ett ”Protokoll för direktupphandling” fyllas i enligt bolagets anvisningar.

Avtal och leverantörer ska följas upp

Upphandlade avtal och leverantörer ska följas upp och omfattningen av uppföljningen ska anpassas till kontraktets värde och övriga förhållanden, enligt Göteborgs Stads policy för inköp och upphandling med tillhörande riktlinjer.

Enligt bolagets lokala anvisningar ska uppföljning ske ”vid behov”.

Bolagets lokala anvisningar är därmed inte helt överensstämmande med stadens riktlinje som fastställer att uppföljning av avtal och leverantörer ska ske.

Direktupphandling

Förutom krav på dokumentation i direktupphandlingar ska bolaget göra en kontroll av att direktupphandlingsgränsen inte överskridits. För år 2018 är beloppet för direktupphandlingsgränsen 586 907 kronor. Den utförda kontrollen ska framgå av direktupphandlingens dokumentation enligt Göteborgs Stads policy för inköp och upphandling. Enlig samma policy ska också en kontroll av leverantör och kontroll av leverantörs seriositet göras.

Bolagets styrdokument ”Tillämpning av inköbspolicy” är vid granskningen inte uppdaterad med det nya värdet för direktupphandlingsgränsen, något som bolaget har justerat under hösten.

Enligt uppgift från bolaget görs i mars månad en årlig sammanställning på hur mycket som upphandlats från bolagets leverantörer under det föregående året.

Stickprov

Genom stickprov har vi granskat om bolaget ser till att inköp och upphandling av konsulttjänster sker på ett riktigt sätt. I granskningen har vi utgått från gällande dokumentationskrav och beloppsgränser och vi har i våra två stickprov på direktupphandlingar inhämtat all tillgänglig dokumentation. Intervjuer med upphandlingsansvarig har skett löpande under granskningen.

I ett av de två stickproven avseende direktupphandling saknades dokumentation i form av ”Protokoll för direktupphandling”.

Stickproven visar att det inte finns någon dokumentation som styrker att kontroller görs av att direktupphandlingsgränsen inte riskerar att

överskridas. Det finns heller ingen dokumentation av att bolaget gjort kontroller av leverantörernas seriositet. De intervjuade beskriver dock att bolaget har gjort kontroller av leverantörer i Winst. Men i och med att kontrollerna inte är dokumenterade går det inte att verifiera att kontrollerna verkligen gjorts.

Avrop eller upphandling av konsulttjänster enligt ramavtal

Ramavtal ska i första hand användas vid inköp.

Gryaab använder Winst som avtalsdatabas där både Göteborgs Stads och Gryaabes egna upphandlade ramavtal finns.

Beställning av konsulter ska göras i Gryaabes underhållssystem Maintmaster. I systemet kan beställningen vid behov kopplas till ett registrerat jobb såsom exempelvis projekt, underhåll med mera som knyter samman övriga beställningar av konsultdiscipliner och övriga varor och tjänster samt reservdelsartiklar och interntid som ingår i projektet/jobbet.

Samtliga medarbetare på Gryaab har rätt att initiera en beställning av konsulter, men i praktiken är det inte alla som gör inköp, enligt de intervjuade. Beställningen sänds automatiskt vidare till närmaste attestbehörig chef som därefter attesterar enligt gällande attestordning.

Vid avrop av konsult ska uppdragsbeskrivning, tidplan, ersättning och avtal anges på den beställning som medarbetaren gör. När beställningen är godkänd av attestbehörig chef, görs beställningen hos leverantören. Beställningen kan göras skriftligen eller muntligen. När konsultuppdraget sedan är genomfört och klart ska en inleverans i Maintmaster göras för att avsluta beställningen.

Stickprov

Vi har granskat om styrelsen ser till att inköp (avrop) och upphandling av konsulttjänster sker på ett riktigt sätt. I granskningen har vi exempelvis utgått från gällande dokumentationskrav och stadens beloppsgräns för direktupphandling i våra stickprov. Vi har inhämtat all tillgänglig dokumentation i fyra avrop mot ramavtal. Intervjuer med upphandlingsansvarig har skett löpande under granskningen.

Stickprov avseende avrop mot ramavtal visade inte på några avvikelser.

Styrning, uppföljning och utvärdering

Styrning av konsulter sker genom användandet av det struktural kapital som utgörs av mallarna ”Uppdragsbeskrivning”, ”Tidrapport” samt ”Protokoll för utvärdering”. Respektive projektledares löpande kontakter med konsulterna medför också en styrande funktion under projektens framdrift. För de konsulter som arbetar i ett projekt sker en löpande

uppföljning genom att projektledaren stämmer av produktionen mot det som är upphandlat samt att konsulter fyller i tidredovisning löpande och lämnar till projektledaren. När uppdraget för konsulten är slutfört ska det alltid ske en utvärdering varvid man fyller i Protokoll för avstämning av konsultuppdrag.

De konsulter som arbetar som inhyrd personal följs löpande upp av sin närmste chef i det vardagliga arbetet och i linjeorganisationens ordinarie uppföljnings- och avstämningsprocesser.

Stickprov

De protokoll vi tagit del av i våra stickprov är noggrant ifyllda och ger en utförlig bild av konsultens genomförda insats avseende såväl styrkor som utvecklingsområden. De stickprov vi gjort avseende styrning, uppföljning och utvärdering av konsulter visar inte på några avvikelser.

Behörigheter för konsulter i it-system

Vi har även granskat om behörigheter till it-system hanteras på ett korrekt och säkert sätt.

När en konsult börjar sitt uppdrag beställer vanligtvis gruppcheferna en ”ny användare”. Två blanketter på bolagets intranät fylls i med uppgifter om bland annat person, behörigheter, eventuell egen dator, typ av anställning etcetera. Detta skickas sedan som e-post till enheten för it. Beställaren anger vilken chef som är ansvarig för personen/konsulten.

Huvuddelen av de konsulter som arbetar åt bolaget behöver inte tillträde till intranätet utan får tillgång till ett gästnätverk. I de fall en konsult ska ha tillgång till Gryaabs it-system görs en beställning till it-avdelningen med uppgift om vilket system och behörighet samt vilken tidsperiod behörigheten ska gälla. Ett sekretessavtal ska då undertecknas av konsulten.

När en konsult slutar upphör tilldelade behörigheter att fungera då det redan vid start läggs in en tidsbegränsning som gör att behörigheter upphör. Om konsultuppdraget/anställningen slutar i förtid ska ansvarig chef beställa ett avslut av behörigheterna vilket kan ske genom en muntlig beställning eller genom en beställning via underhållssystemet. På motsvarande sätt kan närmaste chef beställa förlängning av behörigheter.

Stickprov

De stickprov vi gjort avseende konsulters behörigheter visar inte på några avvikelser.

Bedömning

Sammanfattningsvis bedömer vi att bolaget i huvudsak har en tillräcklig intern styrning och kontroll som säkerställer att avrop eller upphandling av konsulttjänster sker på ett riktigt sätt, att styrning och utvärdering av konsulttjänsterna sker på ett sätt så att ändamålet med nyttjandet av konsulter säkerställs samt att behörigheter till it-system hanteras på ett korrekt och säkert sätt.

Samtidigt finns det indikationer på att bolaget inte håller sig tillräckligt à jour med Göteborgs Stads styrdokument inom upphandling och inköp. Det gäller beloppsgränser för direktupphandling och för den sammanlagda direktupphandlingsgränsen för bolagets leverantörer. Det gäller också kraven på dokumentation och uppföljning.

Vi ser att styrelsen har fattat beslut om avsteg från dokumentationskraven vid direktupphandling för upphandlingar med ett värde mellan 50 000 kronor och 100 000 kronor. Styrelsens beslut om avsteg fattades efter det att revisionen påpekat för bolaget att avsteg måste beslutas av styrelsen. Det är med viss förvåning som vi noterar att styrelsen som skäl anger att det skulle innebära att beloppsgränsen inte tillför bolagets verksamhet något mervärde, utan snarare belastar verksamheten med mer administration. Det kan ställas mot policyns syfte att bland annat ”All anskaffning av varor, tjänster och entreprenader ska baseras på en helhetssyn där stadens gemensamma bästa har företräde framför enskild verksamhets intresse” och att ”Upphandling ska bedrivas affärsmässigt och så att förtroende för staden som offentlig myndighet och avtalspart upprätthålls”.

I granskningen framkom att bolaget inte gör någon dokumenterad löpande kontroll under kalenderåret av att direktupphandlingsgränsen inte överskridits. Det innebär att det finns en risk för att bolaget, först vid den årliga sammanställningen i mars, upptäcker att beloppet för direktupphandling redan är passerad och därmed riskerar bolaget att ha gjort sig skyldigt till en otillåten upphandling. Bolaget bedöms inte ha ändamålsenliga rutiner för att säkerställa att gränsen för direktupphandling inte överskrids.

Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att stärka den interna kontrollen över direktupphandlingar i syfte att säkerställa att det sammanlagda värdet av direktupphandlingar inte överskrider vad som är tillåtet under ett år.

Lekmannarevisorernas uppdrag och rapportering

Den kommunala revisionen är ett lokalt demokratiskt kontrollinstrument med uppdrag att granska den verksamhet som bedrivs i kommunen.

Lekmannarevisorer är förtroendevalda och utses av kommunfullmäktige ur gruppen förtroendevalda revisorer (gruppen benämns som Stadsrevisionen). Lekmannarevisorerna har ett självständigt uppdrag att granska de bolag som helt eller delvis ägs av kommunen. I Göteborg utses i regel två lekmannarevisorer för varje bolag. Revisorerna är oberoende och granskar på kommunfullmäktiges uppdrag och därigenom indirekt också för medborgarna.

Resultatet av lekmannarevisorernas granskning redovisas i granskningsrapporter och granskningsredogörelser.

Revisorerna genomför också särskilda granskningar som i regel rör flera bolag och nämnder. Dessa redovisas löpande under året till kommunfullmäktige i revisionsrapporter.

Revisorerna tar även varje år fram en årsredogörelse som sammanfattar den granskning som gjorts i kommunen under det aktuella året.

Revisorernas rapporter hittar du på www.goteborg.se/stadsrevisionen.

Språkbruk och revisionstermer

När revisorerna har genomfört en granskning lämnar de ofta rekommendationer till de granskade nämnderna och bolagen. Ibland lämnar de även revisionskritik.

Rekommendationer lämnas när revisorerna ser brister i verksamheten. Rekommendationerna syftar till att utveckla och förbättra verksamheten.

Revisionskritik lämnas när revisorerna ser brister i verksamheten som är av mer allvarlig karaktär. Revisionskritik graderas genom begreppen erinran eller anmärkning. Anmärkning är allvarligast. När det gäller nämnderna kan en anmärkning lämnas med eller utan tillstyrkan om ansvarsfrihet.

Under kommande år följer revisorerna upp vilka åtgärder som nämnden eller bolaget har gjort för att följa revisorernas rekommendationer.

Stadsrevisionen

Postadress: Box 2141, 403 13 Göteborg

Besöksadress: Stora Badhusgatan 6

Göteborgs Stads kontaktcenter: 031-365 00 00, kansli: 031-368 07 00

stadsrevisionen@stadsrevisionen.goteborg.se

Göteborgs
Stad

Gryaab AB

Granskning av verksamhetsåret 2018

Lekmannarevisorerna har avslutat granskningen av bolaget avseende verksamhetsåret 2018.

Våra iakttagelser och bedömningar framgår av granskningsredogörelsen som bifogas.

Vårt uttalande till årsstämman lämnas i en granskningsrapport. Granskningsrapporten skickas till bolaget *efter* det att styrelsen beslutat att fastställa årsredovisningen. Uttalandet i granskningsrapporten grundar sig på granskningsredogörelsen.

Vi vill betona vikten av att styrelsen vidtar lämpliga åtgärder med anledning av den rekommendation som lämnas och vi vill därför ha ett yttrande från styrelsen. Av yttrandet ska framgå vilka åtgärder som bolaget har gjort eller planerar att göra med anledning av rekommendationen. Yttrandet ska skickas till stadsrevisionen@stadsrevisionen.goteborg.se senast den 20 juni 2019.

Göteborg den 23 januari 2019

Bengt Bivall
lekmanarevisor utsedd av
årsstämman

Bengt Rundberg
lekmanarevisor utsedd av
årsstämman

Organisatoriska förutsättningar för dataskyddsarbete

Avstämningsrapport för Gryaab AB

2018-11-30

Versionshantering

Datum	Version	Beskrivning	Ändrat av
26/11/2018	1.0	Utkast	Abtin
30/11/2018	2.0	Slutlig	Abtin

Innehåll

1	Inledning	3
1.1	Bakgrund	3
1.2	Utgångspunkter	3
1.3	Metodbeskrivning	3
2	Avstämning	4
2.1	Organisation för dataskydd	4
2.1.1	Ansvar och mandat (f 1-2)	4
2.1.2	Sammansättning och ledning (f 3-4)	4
2.1.3	Arbetsprocesser (f 5-6)	5
2.1.4	Effektivitetsaspekter (f 7-8)	5
2.1.5	Återrapportering och uppföljning (f 9-10).....	5
2.2	Övriga frågor	6
2.2.1	Informationsåtgärder	6
2.2.2	Anmälan av dataskyddsombud	6
3	Sammanfattande kommentar	6

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Dataskyddsförordningen ställer höga krav på den personuppgiftsansvarigas behandling av enskildas personuppgifter. Utöver att insamlingen av personuppgifterna ska vara tillåten, måste den personuppgiftsansvarige dessutom hantera dessa uppgifter på ett korrekt sätt, med respekt för den enskildes integritet och med beaktande av lämpliga säkerhetsåtgärder.

Varje enskild nämnd eller bolagsstyrelse är personuppgiftsansvarig och ansvarar därigenom för att dess personuppgiftsbehandlingar utförs i enlighet med dataskyddsförordningens bestämmelser.

Detta förutsätter i sin tur någon form av intern funktion/organisation med ett utpekat operativt ansvar för den personuppgiftsansvariges implementeringsarbete. En sådan organisation är därför en grundläggande förutsättning för att kunna efterleva dataskyddsförordningen i sin helhet.

Den här avstämningen har därför som syfte att undersöka huruvida en sådan organisation finns och hur den ser ut.

1.2 Utgångspunkter

Enligt artikel 24(1) dataskyddsförordningen ska den personuppgiftsansvarige med bland annat beaktande av behandlingens art, omfattning, sammanhang och ändamål genomföra *lämpliga tekniska och organisatoriska åtgärder* för att säkerställa sin följsamhet gentemot dataskyddsförordningen.

Med organisatoriska åtgärder menas att det ska finnas en dedikerad organisation/funktion med förmåga att planera och implementera dataskyddsförordningen.

Dataskyddsombudets skyldighet att övervaka den personuppgiftsansvariges efterlevnad av förordningen regleras vidare i artikel 39 i samma förordning. Ett utflöde av denna skyldighet är därför att genomföra kontroller av den personuppgiftsansvariges organisation.

1.3 Metodbeskrivning

Avstämningen består av tre delar. Den första delen har varit ett frågeunderlag (se bilaga) som har skickats ut per e-post till bl.a. personuppgiftsansvarigas förvaltningsbrevlåda. Underlaget har besvarats av den personuppgiftsansvariga och har sedan skickats tillbaka till dataskyddsombudet.

I den andra delen har dataskyddsbudet gått igenom svaren och vid behov kontaktat den personuppgiftsansvariga för att räta ut eventuella frågetecken. Därefter har en rapport sammanställts.

I den sista delen har dataskyddsbudet gått igenom den preliminära rapporten med den personuppgiftsansvariga antingen i person eller per distans. Detta för tillrätta eventuella missförstånd innan en slutgiltig rapport presenteras.

2 Avstämning

2.1 Organisation för dataskydd

Huvudfokus för avstämningen ligger på att identifiera en organisation/funktion med förutsättningarna för ett löpande implementerings- och dataskyddsarbete.

Nedan redogörs först resultatet utifrån den personuppgiftsansvarigas svar och därefter dataskyddsbudets kommentar.

2.1.1 Ansvar och mandat (fråga 1-2)

2.1.1.1 Resultat

Vi har en dataskyddskontakt som ska driva arbetet på Gryaab. Rutin för detta är under uppbyggnad och utgår från Dataskyddskontaktens uppdragsbeskrivning och riktlinjerna för DSF.

2.1.1.2 Kommentar

Det är positivt att en dataskyddskontakt är utsedd och att det finns en uppdragsbeskrivning. Dock finns det ännu inga rutiner, eftersom dessa är under uppbyggnad.

2.1.2 Sammansättning och ledning (fråga 3-4)

2.1.2.1 Resultat

Organisationen består av en gruppering ledd av Dataskyddskontakten. Grupperingen består av tre personer från IT (dataskyddskontakt), HR och Registrator. De som ska ingå i grupperingen är de som mest hanterar system etc där personuppgifter hanteras, t.ex från registratur, IT, HR och Kommunikation.

2.1.2.2 Kommentar

Det är positivt att personer med olika kunskaper är tänkta att ingå i grupperingen.

2.1.3 Arbetsprocesser (fråga 5-6)

2.1.3.1 Resultat

Dataskyddskontakten (Daniel Torinsson) kommer att ha den ledande/sammanställande rollen i organisationen. Grupperingen ska ha kontinuerligt återkommande möten och säkerställa säkerheten kring personuppgiftshanteringen på Gryaab. Två gånger per år eller vid behov.

2.1.3.2 Kommentar

Det är positivt att det finns en utpekad person/roll som kommer att leda grupperingen. Det är vidare positivt att grupperingen träffas kontinuerligt och det finns en flexibilitet.

2.1.4 Effektivitetsaspekter (fråga 7-8)

2.1.4.1 Resultat

Organisationens arbete förankras med och når ut till alla dels via internutbildning i DSF (HT-18) samt genom informationspunkt på personalmöte och en sida på vårt intranät. Arbetet säkerställs genom beslut från ledningsgruppen om arbetsgruppens omfattning och innehåll.

2.1.4.2 Kommentar

Det är positivt att Gryaab ska ha en utbildning i DSF under HT-2018. Det är vidare positivt att DSF diskuteras inom olika fora.

2.1.5 Återrapportering och uppföljning (fråga 9-10)

2.1.5.1 Resultat

Företagets säkerhetsarbete rapporteras årligen i en rapport till styrelsen där även organisationen för dataskydds arbete kommer att ingå.

DSO får en kopia av rapporten. Löpande kontakt med DSO enligt ök.

2.1.5.2 Kommentar

Det är positivt att det finns en årlig återkoppling av dataskyddsarbetet samt att DSO får ta del av rapporten. Det vore önskvärt att kontakten med DSO definieras tydligare.

2.2 Övriga frågor

Jämte det organisatoriska perspektivet görs även en avstämning av några särskilda frågor som bedömts angelägna att kontrollera i detta inledande skede.

2.2.1 Informationsåtgärder

2.2.1.1 Resultat

Internt hålls en utbildning om DSF under HT-18, externt finns informationstext om hur vi behandlar personuppgifter samt att det ges "läs mer"-information via autosvar när de kontaktar oss via vår förvaltningsbrevlåda.

Information publiceras på hemsida samt hänvisning ("Läs mer") i autosvar via förvaltningsbrevlåda. För personal finns informationsmaterialet att hämta i vår databas.

2.2.1.2 Kommentar

Det är som sagt positivt att utbildning ska hållas inom DSF. Vidare är informationstexten på hemsidan bra. Att de registrerade även informeras och hänvisas via autosvar är även väldigt positivt. Informationstext finns även för de anställda internt.

2.2.2 Anmälan av dataskyddsombud

2.2.2.1 Resultat

Ja.

2.2.2.2 Kommentar

Gryaab AB har anmält dataskyddsombud hos tillsynsmyndigheten.

3 Sammanfattande kommentar

Gryaab AB har utsett en dataskyddskontakt som ska leda dataskyddsarbetet. Det är positivt att denne har en uppdragsbeskrivning. Organisationen och metoden är dock under uppbyggnad. Därmed saknas det konkreta aspekter att kommentera.

Det ska dock understrykas att Gryaab AB har skrivit en bra informationstext som även kommunicerar via autosvar. Detta är väldigt positivt. Vidare är det positivt att en utbildning ska hållas under HT 2018 för medarbetarna. Det vore önskvärt om effekten av utbildningen på något sätt kunde mätas.

Vad gäller kontakt med dataskyddsombudet så önskas den konkretiseras så snart dataskyddskontakten har kommit tillrätta i sin roll.

Projekt och planering
Jan Mattsson

Lägesrapport – Nytt miljötillstånd

Styrelsemötet 2019-02-08

Projektläget

När denna rapport skrivs väntar vi fortfarande på yttrandet från Länsstyrelsen i Västra Götaland. Avseende synpunkter från myndigheter finns därmed inget nytt att rapportera sedan den förra styrelserapporten.

Vid kontakt med Länsstyrelsens handläggare 22 januari så var yttrandet ”på gång”. Om det räcker att det skrivs under av handläggare och chef skulle det kunna skickas ut i slutet av vecka 5. Om det ska skrivas under av länsrådet kommer det att dra ut på tiden ytterligare.

Eventuellt kan det således finnas ett yttrande från Länsstyrelsen till styrelsemötet den 8 februari.

Tidplan

Tidplanen med ett beslut från Miljöprövningsdelegationen i februari 2019 kommer inte att kunna hållas. Yttrandet från Länsstyrelsen kan komma i februari. Därefter ska Gryaab bemöta synpunkterna i länsstyrelsens yttrande samt de från övriga remissinstanser. Gryaabs bemötanden skulle kunna vara klara att lämna in i slutet av mars. Därefter ska Miljöprövningsdelegationen gå igenom ärendet och fatta ett beslut. Det kan tidigast bli i mitten av maj.

Ekonomi

Kostnaderna för 2018 blev 1 200 000 kr vilket var 500 000 under budgeterad kostnad.

	Dokumentnamn/Kapitelrubrik		Sidnr.	
	Underlag för investeringsbeslut		1 av 5	
			Handläggare Mats Benkel	
	Projektnamn		Dnr.	Projektnr.
	Vakuum IN 2018		0059/18	D1011
			Datum	Rev. Datum
			2019-01-21	

GRYAAB AB

**D1011
VAKUUM IN 2018**

**Underlag för
investeringsbeslut**

Göteborg 2019-01-21

	Dokumentnamn/Kapitelrubrik		Sidnr.	
	Underlag för investeringsbeslut		2 av 5	
			Handläggare	
			Mats Benkel	
	Projektnamn		Dnr.	Projektnr.
	VakuuM IN 2018		0059/18	D1011
			Datum	Rev. Datum
			2019-01-21	

Innehållsförteckning

BAKGRUND.....	3
EFFEKTMAÅL.....	3
INVESTERINGSFÖRSLAG	3
<i>Genomförande</i>	3
<i>Resurser</i>	3
<i>Tider</i>	3
<i>Ekonomiska perspektivet</i>	4
<i>Barnperspektivet</i>	4
<i>Jämställdhetsperspektivet</i>	4
<i>Mångfaldsperspektivet</i>	4
<i>Miljöperspektivet</i>	4
<i>Omvärldsperspektivet</i>	4
RISKER OCH RISKHANTERING	4
ÄRENDEHANTERING	5
MYNDIGHETS TILLSTÅND	5
FÖRSLAG TILL BESLUT.....	5

	Dokumentnamn/Kapitelrubrik		Sidnr.	
	Underlag för investeringsbeslut		3 av 5	
			Handläggare	
			Mats Benkel	
	Projektamn		Dnr.	Projektnr.
	Vakuu IN 2018		0059/18	D1011
			Datum	Rev. Datum
			2019-01-21	

Bakgrund

En HAZOP som genomfördes 2018 resulterade i att det trycksatta renshanteringssystemet bör bytas mot ett system med mindre påverkan på arbetsmiljön.

Genomförda förstudier och förprojekteringar har resulterat i att det bästa systemet för att hantera rensat är ett Vakuumsystem, detta suger upp pressat grovrens och transporterar det till befintliga containers.

I förprojekteringen har det tagits fram en lösning på att kunna köra vakuumsystemet parallellt med det befintliga trycksatta systemet för rens från 2st renslinjer, se avsnitt Genomförande. Etapp1 tas i drift för intrimning och utvärdering. Om systemet motsvarar ställda krav så genomförs, etapp 2.

Effektmål

Befintligt trycksatt system ersätts, så det blir en ändamålsenlig och ur arbetsmiljösynpunkt en säker och tillförlitlig anläggningsdel IN.

Investeringsförslag

Ersätta befintligt trycksatt system med ett vakuumsugsystem.

Genomförande

Installationen av vakuumsystemet kommer att ske parallellt med det nuvarande trycksatta systemet och det kommer att göras i två etapper.

Under etapp 1; installeras 1st vakuumaggregat som suger från 2 renslinjer och rensat skickas till en av våra 2 befintliga containers.

Under etapp 2; installeras ytterligare 1st vakuumaggregat och det trycksatta systemet demonteras.

Resurser

För projektledning och byggledning samt kompetenser för genomförandet inom disciplinerna process, drift och underhåll, el, automation, arbetsmiljö nyttjas intern personal. För projektering av Bygg, Ventilation, El och Maskininstallationer används till delar konsulttjänster.

Tider

Om ett investeringsbeslut erhålls i februari kan etapp 1 vara i drift i slutet av året. Efter att första etappen är provkörd och utvärderad tar det sen ytterligare ca 6 månader att genomföra etapp 2.

Etapp 1;

Projektering och upphandling –	3–5 månader.
Genomförande –	2 månader.
Dokumentation och avslut –	1–2 månader.

Etapp 2;

Projektering och upphandling –	2–3 månader.
Genomförande –	2–3 månader.
Dokumentation och avslut –	1 månad.

	Dokumentnamn/Kapitelrubrik		Sidnr.	
	Underlag för investeringsbeslut		4 av 5	
			Handläggare	
			Mats Benkel	
	Projektnamn		Dnr.	Projektnr.
	Vakuu IN 2018		0059/18	D1011
			Datum	Rev. Datum
			2019-01-21	

Ekonomiska perspektivet

Investeringskostnader

Projektets kalkyl är bedömd till 10 000 000 kr och inkluderar de tidigare kostnaderna för förprojektering. Kostnaden ryms inom Gryaabs ekonomiska långtidsplan för investeringar.

Årliga kostnader

Nedan tabell anger de årliga driftkostnaderna och avskrivningarna vid full belastning år 2020.

Kostnadspost	Kostnad
Avskrivningar (genomsnitt under 10 år)	1 000 000 kr
Räntekostnader (antaget 3 %)	300 000 kr
Energi	0 kr
Kemikalier	0 kr
Personal & övrig	0 kr
Totalt	1 300 000 kr

Barnperspektivet

Inga särskilda aspekter på frågan finns utifrån detta perspektiv.

Jämställdhetsperspektivet

Inga särskilda aspekter på frågan finns utifrån detta perspektiv.

Mångfaldsperspektivet

Inga särskilda aspekter på frågan finns utifrån detta perspektiv.

Miljöperspektivet

- Utsläpp: Ingen påverkan på utsläpp i driftskedet. I byggskedet blir det en försumbar mängd utsläpp från byggmaskiner.
- Energiförbrukning: Motsvarande energiförbrukning jämfört med det trycksatta systemet.
- Kemikalieanvändning och förbrukning: ingen påverkan.
- Livscykelanalys: Ingen påverkan.
- Drifttillgänglighet och robusthet: Lika idag eller bättre.
- Arbetsmiljö: Anläggningen byggs om för att uppnå en säker arbetsmiljö.

Omvärldsperspektivet

Inga särskilda aspekter på frågan finns utifrån detta perspektiv.

Risker och riskhantering

En riskanalys och åtgärdsplan är gjord och hänsyn är tagen till detta i förprojekteringen. Arbetsmiljörisker kommer att byggas bort.

	Dokumentnamn/Kapitelrubrik		Sidnr.	
	Underlag för investeringsbeslut		5 av 5	
			Handläggare	
			Mats Benkel	
	Projektname		Dnr.	Projektnr.
	Vakuu IN 2018		0059/18	D1011
			Datum	Rev. Datum
			2019-01-21	

Ärendehantering

Inga särskilda aspekter på frågan finns utifrån detta perspektiv.

Myndighets tillstånd

Inga särskilda aspekter på frågan finns utifrån detta perspektiv.

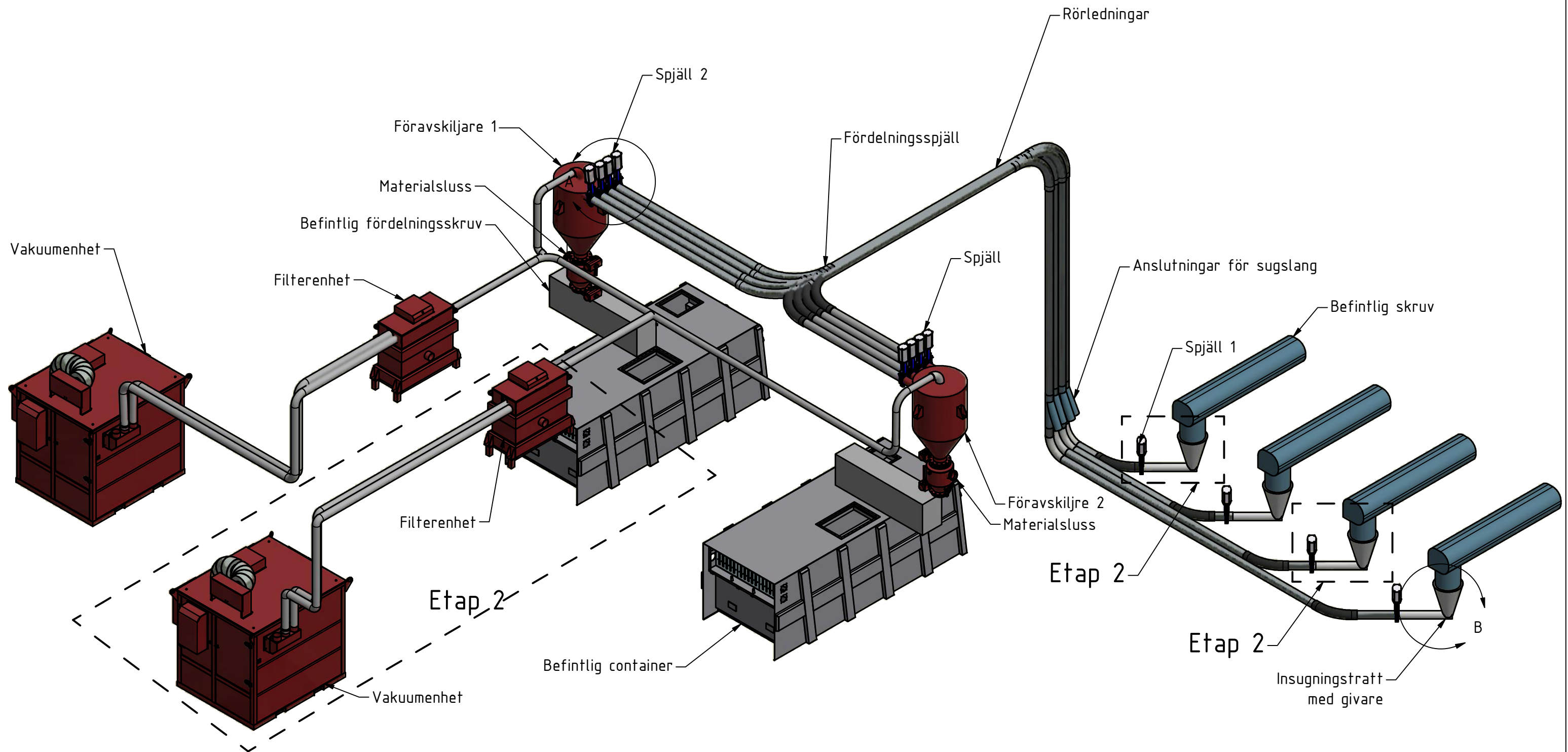
Förslag till beslut

Jag föreslår Gryaab's styrelse besluta att låta utföra en ombyggnad av renshanteringssystemet för ökad arbetsmiljösäkerhet i enlighet med redovisade utredningar och rapporter till en kostnad av 10 mkr.

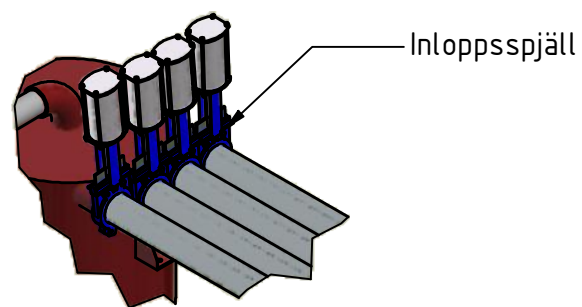
2019-01-21

Karin van der Salm
VD Gryaab

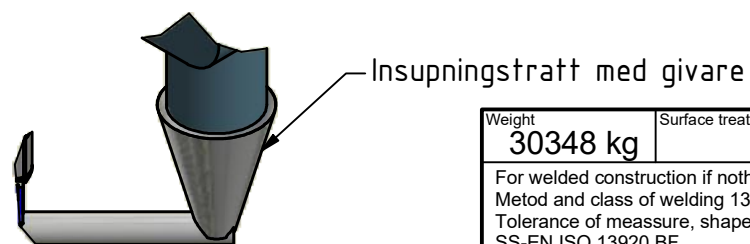
Bilaga 1, Systemritning

A (1 : 35)

B (1 : 35)

Weight 30348 kg	Surface treatment	Designer MP	Drawn by MP	Checked	Approved	Scale	Format A3	Date 2016-11-11	Tolerance of measure if not stated according to. SS-ISO-2768-1-M
For welded construction if nothing else is stated: Metod and class of welding 135 WC $a \Delta \geq t$ Tolerance of measure, shape and position SS-EN ISO 13920 BF		DISAB VACUUM TECHNOLOGY			Vakuumsugsystem				Plate dimension $\pm$ IT 16/2 Surface smoothness if not stated: Ra 12,5um Sharpe edges broken and steel chips removed
This drawing belongs to DISAB-TELLA AB Vallentuna, Sweden and may not without our approval be copied or brought to the notice to any other part. Any illegitimate use will be prosecuted according to existing law.									Dwg no System

Karl-Emil Videbris

Månadsrapport oktober 2018

Reningsresultat

Resultat	Medelvärde mg/l		
	Fosfor	Kväve	BOD ₇
Oktober	0,21	5,9	6,4
Året	0,22	5,8	7,0
Mars-maj	0,22	5,5	7,7
Juni-aug	0,27	4,5	6,3

Villkor i utgående vatten**Fosfor, mg/l**

Gränsvärde för året 0,4

Riktvärde för året 0,3

Mars-maj, riktvärde 0,3

Juni-augusti, riktvärde 0,3

Kväve, mg/l

Riktvärde för året 10

BOD₇, mg/l

Gränsvärde för året 10

Hydraulisk belastning

Tillrinningen har varit måttlig under månaden. Förbileddning av biosteget har skett under 1 dag till en total volym av 10 053 m³, vilket motsvarar 0,1 % av tillrinningen. Av den förbiledda volymen är 9 307 m³ direktfällt vatten och 746 m³ genomgick enbart mekaniskt rening.

Kemiska och biologiska processer

Reningsresultaten i förhållande till gällande utsläppsvillkor framgår av tabellen ovan. Värdena underskrider våra gräns- och riktvärden med god marginal. Slamegenskaperna har varit bra och eftersedimenteringskapaciteten har varit hög med ett medelflöde på 9,1 m³/s under månaden. Under månaden upptäcktes att flödesberäkningen för EN har visat för högt värde vilket betyder att nitratproduktionen överskattats något. Detta är nu korrigerat men de historiska värdena kommer inte att justeras.

Slamhantering och biogas

Totalt producerades 4 306 ton slam på Ryaverket under månaden. Torrsubstans på avvattnat slam har varit låg med ett medel för månaden på 26,0 %. Slamparti 1840, 1841, 1842, 1843 och 1844 producerades under månaden, två partier klarade inte Revaqs gränsvärden. Direktutsläpp av biogas har skett med ca 530 Nm³ volym den 24:e oktober pga hög gasproduktion vilket medförde en topp som resulterade i att säkerhetsventilen löste ut.

Övriga händelser

Under månaden har det varit begränsad inloppspumpkapacitet på Ryaverket med endast två fullt fungerande inloppspumpar. Inloppspump 2 var avställd för revision från 2018-04-03 och fram till den 2018-08-29. Efter montage upptäcktes dock oljeläckage. Pumpen har därmed kunnat fungera som reservpump men har använts så lite som möjligt. Inloppspump 4 har tagits i drift under månaden men problem med galler 4 har orsakat frekventa stopp på linjen.

Bra reningsresultat har visat att vi nu har goda kunskaper om hur kvävereningen kan utföras med driftsättet att ha nitrifikation i båda biobäddarna och efternitrifikationen (EN). Av hänsyn till klimatbelastningen vid användning av extern kolkälla har styrningen av efterdenitrifikationen justerats för att god marginal till riktvärdet för kväve, och även det interna målvärdet, med en minimal användning av extern kolkälla.

Bilagor

1. Vatten - analysresultat samt massbalanser av tungmetaller och näringsämnen
2. Slam - analysresultat av tungmetaller och näringsämnen samt organiska miljöanalyser
3. Vatten - diagram över analysresultat och flöde

Bilaga 1
Vatten - analysresultat samt massbalanser av tungmetaller och näringsämnen, månadsresultat
Flöden (dygnsmedelflöden)

Inkommande vatten ¹			Kemiskt/biologiskt behandlat ²			Förbylett vatten ³		
medelflöde	max	min	medelflöde	max	min	medelflöde	max	min
m ³ /s	m ³ /s	m ³ /s	m ³ /s	m ³ /s	m ³ /s	m ³ /s	m ³ /s	m ³ /s
3,91	6,06	2,90	3,91	6,06	2,90	0,00	0,11	0,00

Koncentrationer i vatten

		Inkommande vatten			Utgående vatten ⁴		
		medel	max	min	medel	max	min
Totalfosfor	mg/l	4,1	4,9	3,6	0,21	0,23	0,17
COD_{Cr}	mg/l	501	600	400	37	39	32
BOD₇	mg/l	203	250	180	6,4	7,0	5,0
Totalkväve	mg/l	30	39	27	5,9	7,0	5,3
Ammoniumkväve	mg/l	22	29	20	2,7	3,6	1,7
TOC ⁵	mg/l	95	95	95	11	11	11
Kviksilver	ug/l	0,07	0,09	0,05	0,01	0,03	0,01
Kadmium	ug/l	0,11	0,13	0,08	0,006	0,01	0,005
Bly	ug/l	2,5	3,5	1,8	0,10	0,11	0,09
Koppar	ug/l	61	69	51	10,0	12,0	8,9
Krom	ug/l	2,4	3,0	1,8	0,24	0,35	0,20
Nickel	ug/l	3,4	3,9	2,8	2,8	3,4	2,5
Zink	ug/l	94	110	77	10,5	12,0	9,0

Massflöden i vatten

		Inkommande avloppsvatten	Utgående Vatten	Procentuell Avskiljning %
Fosfor	ton	43	2,2	94,8
COD_{Cr}	ton	5181	383	92,6
BOD₇	ton	2092	67	96,8
Totalkväve	ton	312	62	80,1
Ammoniumkväve	ton	230	28,8	87,5
Kviksilver	kg	0,76	0,12	84,3
Kadmium	kg	1,16	0,06	94,6
Bly	kg	27	1,1	96,0
Koppar	kg	632	103	83,7
Krom	kg	25	2,6	89,8
Nickel	kg	36	29	19,1
Zink	kg	982	112	88,6

¹ Obehandlat avloppsvatten

² Avloppsvatten som genomgått ordinarie behandlingsprocess

³ Endast mekaniskt renat samt kemiskt renat genom direktfällning

⁴ Samlat utgående vatten där både det vatten som genomgått ordinarie behandling samt förbylett vatten ingår

⁵ TOC analyseras på ett veckoprov under månaden, normalt den första hela veckan i månaden, av ackrediterat labb

Bilaga 2

Slam - Analysresultat av tungmetaller och näringsämnen, organiska miljöanalyser samt metaller

Tungmetaller och näringsämnen, veckoprover ⁶

Vecka	Gränsvärde enligt SFS 1998:944 (mg/kg TS)	1840	1841	1842	1843	1844
Bly	100	25	23	24	22	22
Kadmium	2	0,8	0,81	0,93	0,84	0,87
Koppar	600	390	380	400	410	430
Krom	100	26	26	26	23	23
Nickel	50	19	20	20	19	19
Zink	800	670	650	680	660	690
Kviksilver	2,5	0,67	0,59	0,75	0,65	0,63
Silver	-	1,6	1,6	1,9	1,7	1,9
Vismut	-	5,52	4,6	4,44	4,73	4,7
Torrsubstans (%)		26,1	27,1	25,9	25,6	25,8
Kväve (g/kg)		45	44	50	48	46
Ammonium-N (g/kg)		11	11	12	12	11
Fosfor tot (g/kg)		27	27	29	29	29
Total mängd (ton)		1132	858	983	796	1166

Organiska miljöanalyser, kvartalsprov

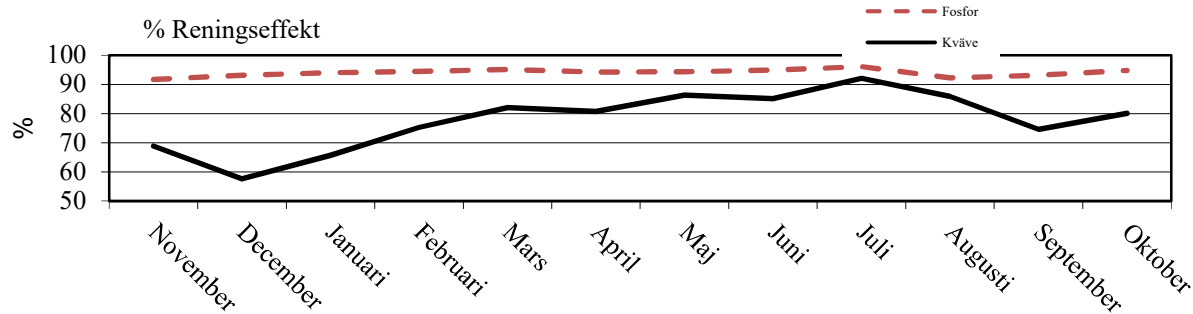
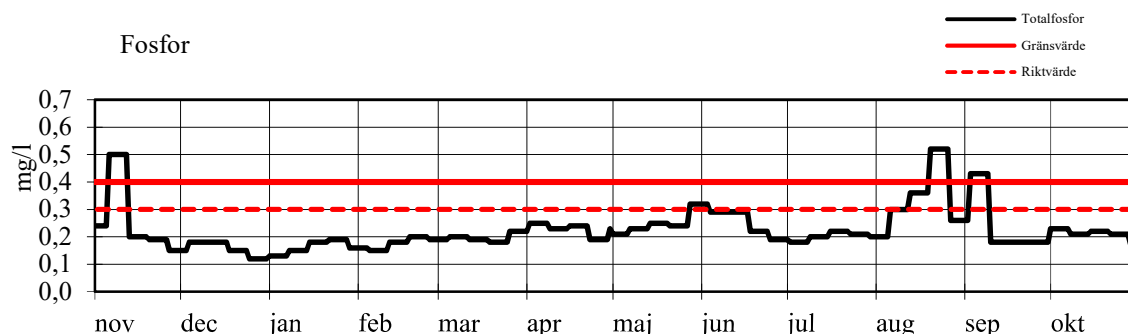
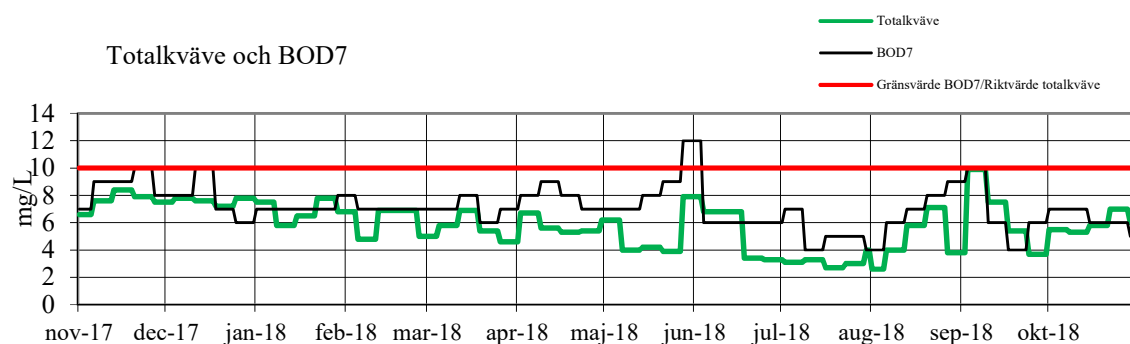
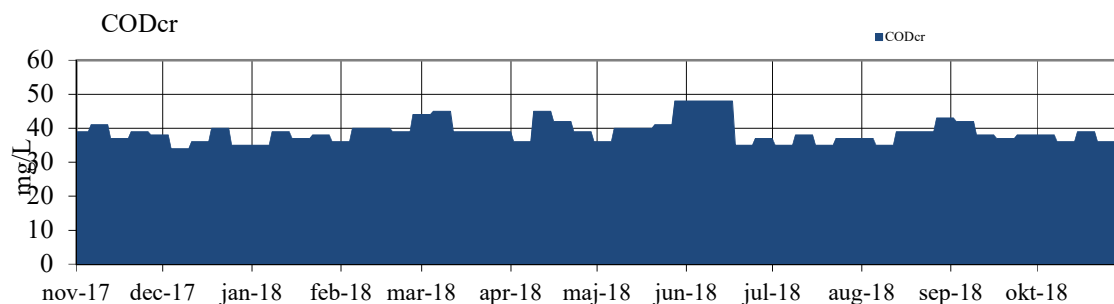
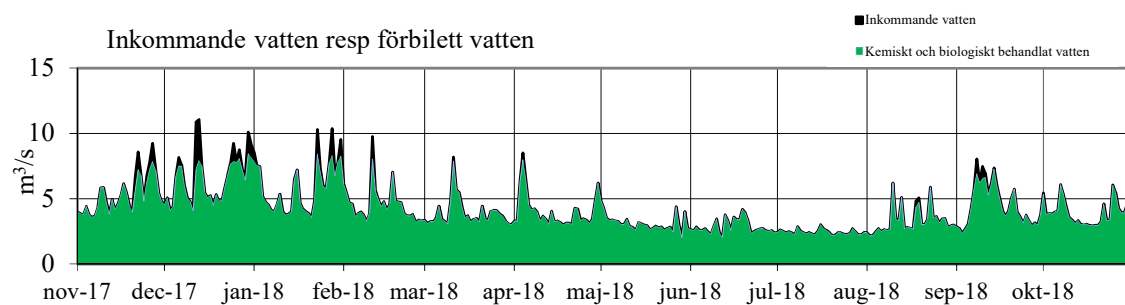
	Riktvärde enligt NV Rapport 4418 (mg/kg TS)	Kvartal 1	Kvartal 2	Kvartal 3	Kvartal 4
Nonylfenol	50	5,9	7,3	5,2	
PCB Summa 7 st	0,4	0,024	0,0095	0,016	
PAH Summa 6 st*	3,0	1,08	0,87	0,69	
LAS (linjära alkylsulfonater)	-	700	420	760	

* benso(a)pyren, benso(b + k)fluoranten, benso(ghi)perylene, fluoranten, Indeno(1,2,3-cd)pyren

⁶ Analyserna är utförda på samlingsprov från en vecka och är utförda vid ackrediterat laboratorium

Diagram, vattenanalyser, flöden och reningseffekt

Bilaga 3

Karl-Emil Videbris

Månadsrapport november 2018

Reningsresultat

Resultat	Medelvärde mg/l		
	Fosfor	Kväve	BOD ₇
November	0,18	6,6	6,0
Året	0,21	5,8	6,8
Mars-maj	0,22	5,5	7,7
Juni-aug	0,27	4,5	6,3

Villkor i utgående vatten

Fosfor, mg/l

Gränsvärde för året 0,4

Riktvärde för året 0,3

Mars-maj, riktvärde 0,3

Juni-augusti, riktvärde 0,3

Kväve, mg/l

Riktvärde för året 10

BOD₇, mg/l

Gränsvärde för året 10

Hydraulisk belastning

Tillrinningen har varit måttlig under november. Förbildning av biosteget har skett en dag med en total volym av 1 390 m³, vilket motsvarar 0,01 % av tillrinningen. Av den förbileda volymen genomgick allt enbart mekaniskt rening. Medelflödet av förbiledning var 0,01 m³/s under det dygn som förbiledning pågick.

Kemiska och biologiska processer

Reningsresultaten i förhållande till gällande utsläppsvillkor framgår av tabellen ovan. Värdena underskrider våra gräns- och riktvärden med god marginal. Nitratproduktionen i biobädden har varit måttlig, 4 216 kgN/d.

Efternitritifikationens nitratproduktion var 2 628 kgN/d under månaden. Slamegenskaperna har varit mycket bra och eftersedimenteringskapaciteten har varit hög med ett medelflöde på 9,4 m³/s under månaden.

Slamhantering och biogas

Totalt producerades 4 544 ton slam på Ryaverket under månaden. Torrsubstans på avvattnat slam har varit låg med ett medel för månaden på 24,7 %. Samtliga slampartier klarade Revaqs gränsvärden. Optimering och kunskapsuppbyggnad av den nya slamavvattningsutrustningen med skruvpressar pågår.

Övriga händelser

Strömavbrott på kvällen den 15 november på grund av jordfel i en av de fyra 10 kV inkommande ledningarna till verket. Felet kvarstår så inkommande matning sker nu bara på tre ledningar.

Eftersom inloppspump 2 fortsatt har varit avställd under månaden har ingen kontroll kunnat genomföras på den i samband med flödesmätning av inloppspumparna. Övriga 3 inloppspumpar visade dock bra resultat och ingen justering av flödesmätarna har därför gjorts. Ingen kontroll har därmed kunnat genomföras på inloppspump 2 under året, då den var avställd för revision i samband med första flödesmätningen som skedde i maj. Efter överväganden har dock beslut tagits om att inte göra en extra kontroll enbart på inloppspump 2 i år utan avvakta till nästa års kontroll och planera för att genomföra kontrollen tidigare än maj.

Bilagor

1. Vatten - analysresultat samt massbalanser av tungmetaller och näringsämnen
2. Slam - analysresultat av tungmetaller och näringsämnen samt organiska miljöanalyser
3. Vatten - diagram över analysresultat och flöde

Bilaga 1
Vatten - analysresultat samt massbalanser av tungmetaller och näringsämnen, månadsresultat
Flöden (dygnsmedelflöden)

Inkommande vatten ¹			Kemiskt/biologiskt behandlat ²			Förbilett vatten ³		
medelflöde	max	min	medelflöde	max	min	medelflöde	max	min
m ³ /s	m ³ /s	m ³ /s	m ³ /s	m ³ /s	m ³ /s	m ³ /s	m ³ /s	m ³ /s
3,77	6,72	2,51	3,77	6,72	2,51	0,00	0,02	0,00

Koncentrationer i vatten

		Inkommande vatten			Utgående vatten ⁴		
		medel	max	min	medel	max	min
Totalfosfor	mg/l	4,0	4,9	3,2	0,18	0,20	0,16
COD_{Cr}	mg/l	442	530	360	36	43	30
BOD₇	mg/l	216	280	170	6,0	7,0	5,0
Totalkväve	mg/l	31	37	27	6,6	7	5,8
Ammoniumkväve	mg/l	21	22	18	2,8	3	1,7
TOC ⁵	mg/l	77	77	77	11	11	11
Kviksilver	ug/l	0,10	0,16	0,07	0,024	0,030	0,020
Kadmium	ug/l	0,11	0,12	0,09	0,005	0,010	0,001
Bly	ug/l	2,2	3,1	1,8	0,09	0,11	0,06
Koppar	ug/l	62	76	48	8,9	10,0	7,8
Krom	ug/l	2,4	3,0	1,9	0,21	0,30	0,20
Nickel	ug/l	3,3	3,7	2,8	3,0	3,5	2,6
Zink	ug/l	88	110	76	10,0	11,0	10,0

Massflöden i vatten

		Inkommande avloppsvatten	Utgående Vatten	Procentuell Avskiljning %
Fosfor	ton	39	1,8	95,4
COD_{Cr}	ton	4332	351	91,9
BOD₇	ton	2108	60	97,1
Totalkväve	ton	303	66	78,2
Ammoniumkväve	ton	205	28	86,5
Kviksilver	kg	0,90	0,24	74,4
Kadmium	kg	1,0	0,05	95,5
Bly	kg	22	0,85	96,2
Koppar	kg	595	88	85,1
Krom	kg	24	2	91,0
Nickel	kg	32	30	8,0
Zink	kg	860	104	87,9

¹ Obehandlat avloppsvatten

² Avloppsvatten som genomgått ordinarie behandlingsprocess

³ Endast mekaniskt renat samt kemiskt renat genom direktfällning

⁴ Samlat utgående vatten där både det vatten som genomgått ordinarie behandling samt förbilett vatten ingår

⁵ TOC analyseras på ett veckoprov under månaden, normalt den första hela veckan i månaden, av ackrediterat labb

Bilaga 2

Slam - Analysresultat av tungmetaller och näringsämnen, organiska miljöanalyser samt metaller

Tungmetaller och näringsämnen, veckoprover ⁶

Vecka	Gränsvärde enligt SFS 1998:944 (mg/kg TS)	1845	1846	1847	1848
Bly	100	20	19	20	16
Kadmium	2	0,81	0,82	0,88	0,75
Koppar	600	430	400	420	390
Krom	100	23	22	23	20
Nickel	50	19	19	20	18
Zink	800	660	650	650	630
Kviksilver	2,5	0,54	0,56	0,56	0,54
Silver	-	1,5	1,5	1,4	1,5
Vismut	-	4,83	5,48	5,46	5,72
Torrsubstans (%)		24,6	24,5	24,5	25,0
Kväve (g/kg)		49	52	51	50
Ammonium-N (g/kg)		12	10	8,6	12
Fosfor tot (g/kg)		30	29	32	28
Total mängd (ton)		1056	870	1428	1182

Organiska miljöanalyser, kvartalsprov

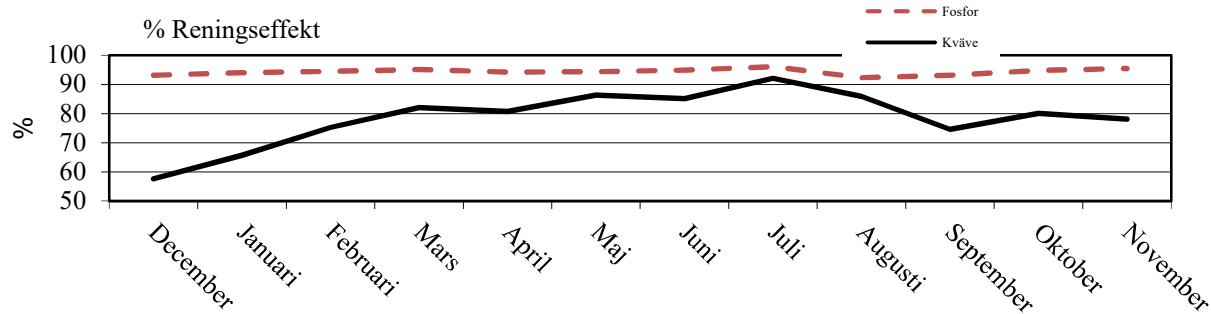
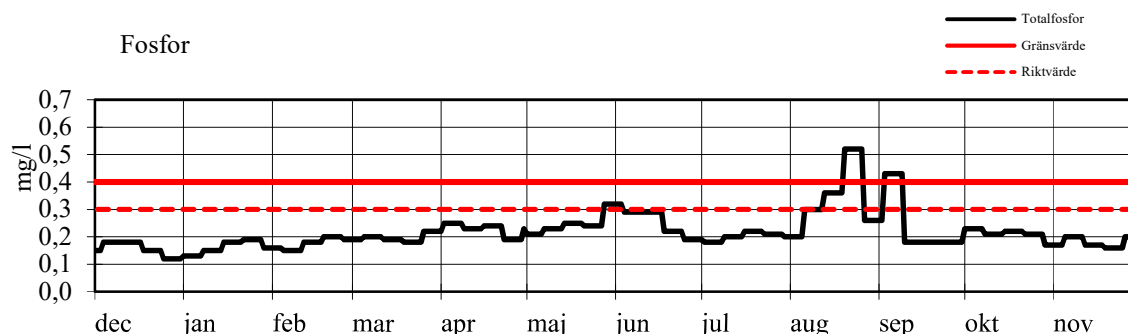
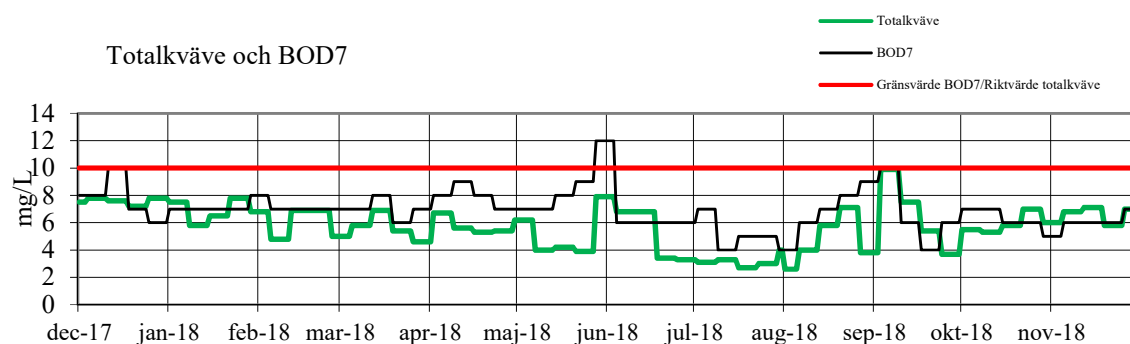
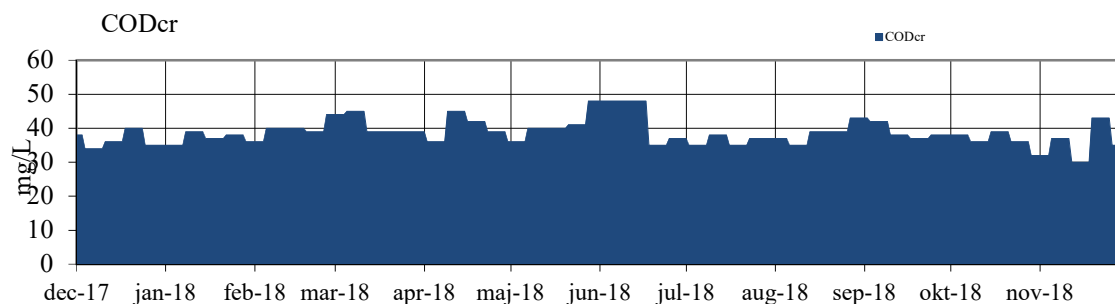
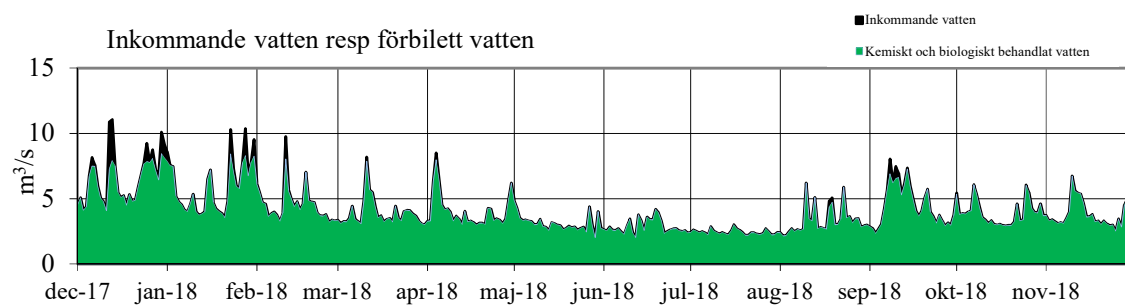
	Riktvärde enligt NV Rapport 4418 (mg/kg TS)	Kvartal 1	Kvartal 2	Kvartal 3	Kvartal 4
Nonylfenol	50	5,9	7,3	5,2	
PCB Summa 7 st	0,4	0,024	0,0095	0,016	
PAH Summa 6 st*	3,0	1,08	0,87	0,69	
LAS (linjära alkylsulfonater)	-	700	420	760	

* benso(a)pyren, benso(b + k)fluoranten, benso(ghi)perylene, fluoranten, Indeno(1,2,3-cd)pyren

⁶ Analyserna är utförda på samlingsprov från en vecka och är utförda vid ackrediterat laboratorium

Diagram, vattenanalyser, flöden och reningseffekt

Bilaga 3

Fredrik Davidsson, Liza Wellsjö,
Cecilia Press

Rapport från Uppströmsenheten

Information om händelser från 2018-11-02 till 2019-01-24

Tillståndprocesser enligt Miljöbalken

Gryaab har yttrat sig över **Trafikverkets** tillståndsansökan för **Hamnbanan**, Trafikverket har ansökt om att leda bort grundvatten m.m. i samband med utbyggnad av Hamnbanan. Gryaab anser att tillståndsansökan bör innehålla uppföljningsbara villkor för avledning av vatten till spillvattennätet. Gryaab vidhåller att villkor för avledning av vatten som uppkommer i projektet och behöver avledas till kommunens ledningsnät bör likna de villkor som vunnit laga kraft i dom för Västlänken och Olskroken. Då vissa skillnader finns i projekten, som tex att avledning till Ryaverket från Hamnbanan sker direkt i spillvattentunnel, dvs inte via ledningsnätet, anser Gryaab att villkorsparametrar som gavs som skydd för ledningsnätet är mindre relevanta för Hamnbanan. Skillnader finns också i totalflöden från projektet vilket innebär att Gryaab anser att begränsningar av flödet i samband med höga flöden på Ryaverket enbart behöver regleras i gällande avtal mellan Kretslopp och vatten och Trafikverket.

Gryaab har yttrat sig gällande kompletteringsbehov av **Santa Marias** tillståndsansökan. Orsaken är en ändring i miljöprövningsförfordningen som innebär att anläggningen numera klassas som en B-anläggning, ingen ändring avses att göras jämfört med dagens verksamhet. Gryaab anser att det finns oklarheter i ansökan som behöver utredas. Bolaget har tex angett att man har en omfattande rengöring i veckan som är det huvudsakliga utsläppet till spillvattennätet, dock visar flödesmätning på flera höga toppar i veckan. Orsaken till dessa bör kommenteras. Gryaab kommenterar att slutsatser kring analysresultat felaktigt anger att utgående processvatten inte är avvikande från Gryaabs varningsvärden. Resultat visar tex att pH, kvot BOD/COD avviker samt metaller som bly, koppar, krom, nickel och framförallt zink är förhöjda. Även oljeindex är detekterad inom varningsvärdesintervallet.

Gryaab har yttrat sig gällande kompletteringsbehov av **Dentsply IH AB:s** tillståndsansökan. Bolaget avser att ändra ytbelägningsprocessen och använda etanol istället för metylenklorid. Konverteringen kräver dock att ytbelägningsprocessen körs parallellt under en övergångstid. Gryaab anser att det är mycket positivt att Bolaget avser att övergå från en ytbelägningsprocess med klorerade lösningsmedel till en process med lättnedbrytbart organiskt lösningsmedel. Under övergångsperioden är det viktigt att Gryaab har kännedom om båda delprocessernas utsläpp till spillvattennätet. Bolaget bör också tydligare beskriva belastningen på Ryaverket av organiskt material efter konverteringen. Gryaab anser att sammansättningen på samtliga spillvattenströmmar samt en uppskattning på ungefärlig storlek på dessa bör beskrivas då det ej framgår av underlaget. Beskrivning av innehållet i de olika delflödena sker lämpligen genom provtagning och vattenanalys.

Vi har yttrat oss angående **St1 Refinery ABs** tillståndsansökan till nuvarande och ändrad verksamhet i deras oljeraffinaderi på Hisingen. Vi bedömer att St1 har hört sammat Gryaabs tidigare synpunkter om vikten av att ha rutiner för kontroll för att förhindra utsläpp av kylvatten och ballastvatten till spillvattennätet. Dessa rutiner ska enligt St1 inarbetas i bolagets kontrollprogram.

Vi har yttrat oss gällande kompletteringsbehov för **Stena Recycling ABs** tillståndsansökan gällande befintlig och tillkommande verksamhet med hantering av avfall på Hisingen. Stena beskriver att de i tvätthallen tömmer/planerar att tömma skrotbilar på bränsle, spillolja, glykol etc. Vi vill bl.a. att Stena beskriver hur de förhindrar att kemikalier når avloppet.

Johan i Hallen i Partille har ansökt om tillstånd för befintlig och utökad verksamhet. Verksamheten har genom en ändring i miljöprövningsförfordningen blivit tillståndspliktig. Gryaab har fått ansökan för att lämna synpunkter på behovet av komplettering. Vi har bett om att ansökan ska kompletteras med en redovisning av de analyser som har gjorts på utgående processavloppsvatten med avseende på fett från de tre senaste åren. Det framgår inte av ansökan vad för fettavskiljare som är installerad inte heller om den är dimensionerad för att klara processflödet från befintliga och ansökta volymer. Där har vi också önskat en komplettering. Vidare vill vi att ansökan kompletteras med ett villkorsyrkande med avseende på fett i utgående spillvatten. Bolaget har i ansökan angett att de använder 5 kemiska produkter som innehåller utfasningsämnen. Vi har bett om att de kompletterar med en redovisning av om det finns risk att utfasningsämnen kan hamna i spillvattennätet.

Utsläpp

Volvo Personvagnar har under hösten haft ett problem med kolväten i spillvattennätet. Det upptäcktes för att det luktade men har också kunnat mätas upp i vattenanalyser. En spårning på området ledde fram till att kolvätena kom från användningen av avfettningsmedel i en verksamhet på området. Vatten från verksamheten som via en pumpgrop överförs till Volvos stora interna reningsverk har bräddat till spillvattennätet. Anledningen till att detta har kunnat hända beror på fel på nivåregleringen på en pump samt nivåalarm och bristande underhållsrutiner. Brunnar har sugits och åtgärder har vidtagits för att händelsen inte ska kunna upprepas genom att åtgärda nivåregleringen samt införa bättre underhållsrutiner. Vi har framfört att bolaget borde kunna bygga bort möjligheten att bräddning till spillvatten ska kunna ske. Volvo har inte tyckt att det har kunnat göras med rimliga insatser, dock har vi enats om att en riskbedömning för systemet ska genomföras.

Övrigt

Dom har erhållits för **Renova Miljö AB:s deponi Tagene**. Gryaabs synpunkter har beaktats. En stor del av deponins yta är villkorad att sluttäckas inom 5 år vilket kommer att minska mängden lakvatten till Ryaverket markant.

Gryaab har lämnat synpunkter gällande **AstraZenecas** återkoppling på åtgärdsplan. Utgående vatten från anläggningen har vid provtagningstillfälle visat på avvikande halter samt hög toxicitet. Inget annat processvatten än överenskomna laboratoriekemikalier i begränsade mängder ska släppas till spillvattennätet och därför förväntas inte att utgående vatten från anläggningen är avvikande. På grund av analysresultaten har krav ställts på en handlings- och åtgärdsplan där verksamheten ska utreda orsak till avvikande förorening i respektive punkt. Detta har resulterat i att AstraZeneca har fått se över sina rutiner och involverat samtliga avdelningar i ett försök att för att hitta orsaken.

Verksamheten har dock inte lyckats hitta utsläppskällor. I steg två i utredningen ställs nu krav på utökad provtagning för att på så sätt vidare utreda bidragande källor. Gryaab anser att ny provtagning bör ske skyndsamt då tidigare analysresultat visat att verksamhetens spillvatten som leds till Ryaverket är högttoxiskt. Frekvensen på ordinarie provtagning bör också öka till varje år istället för vart tredje.

Gryaab AB
Kommunikationsansvarig
Ellinor Günther

Omvärldsbevakning 181101-181130

Datum	Medie och titel	Innehåll
181102 Ryaverket nämns	Land Lantbruk Debattartikel och replik: Slam är ett giftigt och ohälsosamt gödningsmedel	Slam är inget bra gödningsmedel för jordbruket utan precis tvärtom, skriver Tord Melander och får svar direkt av Kersti Linderholm. Kersti Linderholm skrev i oktober en debattartikel där hon hävdar att gödsling med slam minskar spridning av dioxiner. Tord Melander tycker det är skrattretande. ”Om slam nu är så ofarligt och beskedligt att det kan spridas ut på prima jordbruksjordar så kan vi väl lika gärna tippa slammet i haven? Det vore ju den allra enklaste lösningen. Men vänta nu, stoppade vi inte utsläppen till haven därför att avloppet var alldeles för giftigt för havets levande organismer? Jo det gjorde vi, men att nu sprida ett otroligt mycket giftigare avfall på odlingsmarker är helt i sin ordning för somliga. I Göteborg, som tar emot avlopp som kanske har blivit föremål för uppströmsarbete tar emot en mängd industriavfall i form av exempelvis metaller. Det är ju knappast dessa för de flesta okända tillskott som gör att slammet även innehåller mullbildande ämnen. Jodå, det gör det, någonstans mellan 0,5 och 1 procent av jordbrukets totala omsättning. Resten fixar näringen bra på egen hand. Jag rekommenderar därför Sveriges lantbrukare att inte lyssna på Kersti Linderholm.” Svar från Kersti Linderholm: ”Nej, vi stoppade inte avloppet för att det var alldeles för giftigt för havets levande organismer. Problemet var den livgivande växtnäringen fosfor som gjorde att livet i vattnet växte för mycket så syret tog slut. Nej, det är inte ”fake news” att vägen mot renare slam (uppströmsarbetet) har besparat miljön mycket öönskat. Enligt SCB:s statistik har våra vatten exempelvis sluppit ta emot 42 ton bly, 4,7 ton kadmium, 74 ton krom och 56 ton nickel sedan uppströmsarbetet började. Som vanligt är det en gåta vad det är för siffror som representanter för ”ren åker ren mat” visar. Slam är ett fosforgödselmedel och det intressanta är att svenskt slam skulle kunna ersätta nära hälften av den fosfor som importeras i mineralgödsel. Sen är givetvis mullbildande ämnen bra för vissa jordar men det är fosfor som är det

		primära.”
181108 Slam	Pressmeddelande: Ragn-Sells tar plats i regeringens expertråd om avloppsslam	Nyligen sammankallade regeringen sitt nya expertråd gällande kommittédirektivet om giftfri och cirkulär återinföring av fosfor från avloppsslam. Ragn-Sells Lisa Wigh, agronom och expert på resursåterföring från avloppsslam, tar plats i rådet och bidrar med kompetens.
181109 Läkemedel	Piteå-Tidningen, Vetenskapsradion m.fl. Mycket läkemedel i insekter	Det är forskare från Umeå universitet och SLU i ett internationellt team som kommit fram till att det är uppenbart att de läkemedel vi använder hamnar i vattendrag och vidare ut i födovävar. De ekologiska konsekvenserna av detta är okänt. Forskarna fann spår av över 60 läkemedel i vattenlevande insekter och en del i så pass höga koncentrationer att rovdjur som mer eller mindre bara livnär sig på dess insekter riskerar att påverkas. Läkemedelskoncentrationer var högst hos insekterna som samlades in nedströms avloppsreningsverket. I genomsnitt var läkemedelskoncentrationer vid dessa ställen tio till hundra gånger högre än mindre förorenade ställen.
181116 Läkemedel	Norra Skåne, Pressmeddelande Naturvårdsverket Stora utsläpp av läkemedel i Skåne	Nu har staten beviljat Kristianstad bidrag för att bygga en första läkemedelsrening. Projektet ska genomföras på Degeberga reningsverk, som byggs om redan 2020. Kostnaden bedöms till cirka 12,3 miljoner kronor där elva miljoner kronor av kostnaden täcks av bidraget från Naturvårdsverket.
181117 Uppströms	SVT Nyheter Jönköping Vill få stopp på fulspolningen på toa	Värnamo kommun vill få stopp på fulspolningen på toalettarna. Under lördagen vill kommunen lära invånarna toalettvtvett i samband med öppet hus på Påslunds reningsverk.
181118 Uppströms	Sydsvenskan Var tredje människa saknar toalett	Artikel om världstoaletttdagen och det faktum att många i världen saknar tillgång till toalett eller latrin.
181119 Läkemedel	Cirkulation Nu satsar kommunerna på läkemedelsrening	Sexton projekt på kommunernas avloppsreningsverk har i dagarna fått beviljat totalt upp till 85 miljoner kronor för att rena avloppsvatten från läkemedelsrester. Ytterligare bidrag kan kommat att beviljas 2019-2020.
181119 Gryaab	Facebook Kretslopp och vatten Toaletten är ingen	Fokus på världstoaletttdagen och allt skräp som kommer till Gryaab.

	papperskorg	
181119 Uppströms	Land Lantbruk Världstolettdagen: Så mycket skräp slänger svenskar i toaletten	Fokus på skräpproblematiken.
181119 Läkemedel	SVT Nyheter Örebro, Skånska Dagbladet, Ystads Allehanda m.fl. Nu ska läkemedelsresterna minska i avloppet	De flesta tidningar i de kommuner som beviljats bidrag har under november månad artiklar med fokus på den egna kommunens bidrag.
181119 Gryaab	Twitter, Facebook Lerums kommun	En medarbetare på Gryaab puffar för världstolettdagen och vårt och Kretslopp och vattens gemensammapressmeddelande. Lerums kommun skriver om det på sin Facebooksida.
181119 Gryaab	Vårt Göteborg, Göteborg Direkt Göteborgarnas fulspolningar - Ser ungefär ut som en kebabrulle	Vårt Göteborg och Göteborg direkt plockade upp pressmeddelandet. Fokus i år låg på våtservetter.
181121 Slam	Göteborgs-Posten Insändare: Sluta sprida slam	Gunnar Lindgren skriver en insändare. "Livsmedelsverket har redovisat ett 80-tal allvarliga miljögifter i kött och mjölk. För vissa anger Livsmedelsverket att de utgör en "betydande risk" för barn, samt att vi måste se till att våra barn "få i sig så lite som möjligt". Livsmedelsverket slår fast att "Risken beror inte bara på hur farligt ett ämne är, utan även på hur mycket man får i sig av det." "Vissa grupper kan också vara mer känsliga, till exempel små barn." Dessa får mer allvarliga miljögifter från mjölk och kött än från fisk. Enligt Livsmedelsverket kan denna typ av miljögifter påverka fortplantningen, immunförsvarets funktion, hormonsystemen, utvecklingen av centrala nervsystemet, barnens motoriska och kognitiva utveckling samt orsaka cancer. Det som föranleder detta inlägg är det faktum att de flesta av dessa miljögifter samlas upp i slammet vid våra reningsverk och sprids sedan på jordbruksmark. Kor får beta på slamspridd mark efter en tids "karens". All slamspridning måste upphöra omedelbart."

181122 Uppströms	Västerbottningen Spolar inte bara ner kiss och bajs	Fokus på världstoaliettdagen och fulspolningar.
181127 Slam	Lokaltidningen Stenungsund LRF i protest mot nya avloppskrav	LRF Västra Götaland är kritisk mot många kommuners agerande vad gäller enskilda avlopp där fastighetsägare tvingas betala hundratusentals kronor för olika reningssystem trots att LRF menar att miljönyttan är tveksam. Stenungsund är en av de kommuner där kraven är hårda från miljöförvaltningen. Det visar sig att policyn vad gäller enskilda avlopp är mycket olika från kommun till kommun. Stenungsund är en av de kommuner där miljöförvaltningen ställer hårda krav på enskilda avlopp. Man kräver till och med i normalfallet att det ska vara slutna system för toalettavlopp. Fastighetsägare som presenterat förslag på godkända minireningsverk får nej av miljöförvaltningen. Sofia Karlsson, ordförande för LRF Västra Götaland, anser att många kommuners agerande är tveksamt eftersom utsläppen från enskilda avlopp inte alls har den omfattningen som miljöförvaltningarna vill göra gällande. - Vi ser inte att miljöproblemen med enskilda avlopp är så stort som många kommuner vill göra gällande och därför anser vi att man skjuter in sig för hårt på dessa utsläpp när man har större miljöproblem att ta hand om.
181128 Slam	Luleå tekniska universitet Nya processer gör avfallet till värdefull resurs	Formas finansierar ett nytt projekt i energiteknik med cirka nio miljoner kronor över tre år. Syftet är att i samverkan med avfallsbranschen utveckla nya metoder att behandla organiskt avfall som effektivare nyttjar befintliga anläggningar och tar tillvara resurser i avfallet. Projektets fokus är på svårbehandlade material som till exempel avloppsslam som innehåller mikroplast och metallföroreningar, samt många andra problematiska komponenter.

Gryaab AB
Kommunikationsansvarig
Ellinor Günther

Omvärldsbevakning 181201-181231

Datum	Medie och titel	Innehåll
181201 Hav	Strömstads tidning, Norra Bohuslän, Metro och de flesta medier TT-nyhet Våra havsmiljöer mår generellt inte bra	Havs- och vattenmyndigheten (Hav) är nu klar med sin bedömning av hur den svenska havsmiljön mår. Undersökningen är en del i arbetet med att genomföra EU:s havsmiljödirektiv. Bedömningen bygger på miljödata från åren 2011 till 2016, där man tagit i beaktande faktorer som övergödning, farliga ämnen, marint skräp och tillståndet för fisk och skaldjur. - Våra havsmiljöer mår generellt inte så bra. Tillståndet för några marina arter är kritiskt, till exempel för torsken i Östersjön. Övergödning är också ett fortsatt stort problem även om tillförseln av näringsämnen minskar. Men vi ser vissa ljusglimtar, till exempel mår bestånden av strömming i Östersjön och knubbsäl i Västerhavet bra och vi ser minskande halter av farliga ämnen i havsmiljön. Vi ser också en positiv trend för havskräfta, säger Mia Dahlström, enhetschef på Hav, i ett pressmeddelande.
181202 Slam	Göteborgs-Posten Insändarreplik: Bättre än sitt rykte	Kent Aulin skriver en insändarreplik till Gunnar Lindgrens insändare som skrevs 21 november. Under fyra år har jag haft förmånen att få delta i Gryaabs styrelse och det har medfört att när det gäller slamhantering så har jag ändrat uppfattning i frågan om spridning på åkermark. Det kanske inte är så märkligt att man tar till sig den information som kommer till styrelsebordet. Jag vill hävda att slamhanteringen på Gryaab och den kontroll den genomgår är med dagens miljötillstånd fullt tillräcklig. Men visst kan det bli bättre när det gäller att återvinna och separera de näringsämnen som finns i slammet. Jag vill hävda att slammet har en betydelse på en del åkermarker när det gäller att återställa och behålla humushalten på åkermarken. Jag vill hänvisa till undersökning av slamhantering i tidskriften Svenskt vatten nr:2 2018 sid 67.
181203 Läkemedel	Sveriges radio Vetenskapsradion Nu ska fler orter rena bort läkemedel från	Precis som i november skriver många medier om Naturvårdsverkets bidrag för avancerad rening. Naturvårdsverket har delat ut investeringsbidrag till en rad olika kommuner och vattenreningsbolag för att rena bort rester av läkemedel som hamnar i avloppsvattnet efter att de har passerat kroppen.

	avloppsvatten	– Fokus på projekten som har fått bidrag är att anpassa teknikerna till varje reningsverks egna processer och bekanta sig med tekniken, säger Maximilian Lüdtke som jobbar på Kretsloppsenheten på Naturvårdsverket. Det är totalt 85 miljoner kronor som har delats ut i pengar från en regeringssatsning på avancerad rening av avloppsvatten. 16 kommuner och vattenreningsbolag har fått del av medlen till förstudier och investeringar. Hittills är det bara i Linköping det finns en anläggning i full skala, och i ordinarie drift, för att rena bort läkemedelsrester. Även om det funnits pilotprojekt på andra håll. Men nu kommer det att bli ytterligare 6 anläggningar i full skala. Förhoppningen är att satsningen ska leda till att läkemedelsreningen byggs ut och införs på fler ställen i Sverige. Men det handlar också om att lära sig ännu mer om den här sortens rening. Till exempel under vilka förutsättningar olika läkemedelsrester och andra miljöfarliga ämnen renas bäst av antingen kolfilter eller nedbrytning med ozon, säger Maximilian Lüdtke. – Vi har inte en klokken förståelse för hur de här processerna fungerar. Det är bland annat därför det är viktigt att vi har fått de här medlen att fördela ut, för att börja bygga mer kunskap.
181204 Slam	Aktuell Hållbarhet, Cirkulation, Land Lantbruk Överraskande rön om mikroplast i åkermark	Jordbruksmark som gödslats med avloppsslam innehåller inte mer mikroplaster än jordbruksmark som gödslats med vanligt mineralgödsel. Den överraskande slutsatsen dras i en ny studie från Svenskt Vatten. Enligt Svenskt Vatten tyder studien på att det över tid sker en kontinuerlig minskning av mängden mikroplaster i mark som har slamgödslats. Det kan enligt Svenskt Vatten bero på nedbrytning i marken eller fragmentering av mikroplasterna så att andelen går under detektionsgränsen på 0,010 millimeter. – Vi ser också att en stor del av mikroplasten som avskiljs i reningsverken inte hamnar i slammet utan i andra delar av reningsverket som till exempel sandfång, fettavskiljning och rensgaller. Det är givetvis positivt då mikroplasten som fastnar här går direkt till förbränning, säger Anders Finnson.
181207 Läkemedel	Akademiska sjukhuset Pressmeddelande: Akademiska går inte vidare med enzymrening av läkemedelsrester i toaletter	För två år sedan var Akademiska pionjär som sjukhus i Sverige med att testa enzymrening av läkemedelsrester via toalettblock, då inom ramen för ett pilotprojekt. I år har en större studie gjort för att utvärdera metoden. Slutsatsen är att effekten inte är signifikant och sjukhuset går därför vidare med att utreda annan teknik. – Vi har inte kunnat observera någon statistiskt säkerställd nedbrytning av läkemedelsrester med toalettblocken pCure

		hos oss. Sjukhuset kommer därför gå vidare med att utvärdera annan teknik för läkemedelsrening, nu närmast ozonrening. En anläggning i pilotskala kommer att installeras under december på sjukhusområdet, säger Sofia Svebrant, miljösamordnare på Akademiska sjukhuset.
181208 Gryaab nämns	Borås tidning Kontrollerad tillväxt i alliansens budget	Bollebygdsalliansen (FR, M, C, KD, L) har ännu inte tagit över styret formellt, men budgetbeslutet inför 2019-2021 ska tas på torsdag den 13 december i kommunfullmäktige. Anslutningen till Göteborgsregionens avloppshantering via Gryaab är en stor kostnad. - Men Gryaab ska inte belasta skattemedel, säger samhällsbyggnadsnämndens tillträdande ordförande Sandra Eliasson. VA-kollektivet ska bära sina egna kostnader.
181208 Läkemedel	Mitt i Nacka Här är maskinen Henriksdal saknar	Stockholms vatten och avfall har presenterat hur utbyggnaden av Henriksdals reningsverk ska gå till. Verket ska fördubbla sin kapacitet och få en helt ny reningsteknik, membranrening, MBR. Tekniken ska göra det renade avloppsvattnet ännu renare än i dag, enligt Stockholm vatten. På pressträffen framkom att Henriksdals reningsverk inte kommer att ha teknik som renar avloppsvattnet från läkemedelsrester. Reningsverket kommer däremot att byggas ut på ett sätt så att tekniken kan installeras, om krav på det kommer. I dag finns inga sådana krav.
181210 Läkemedel	Cirkulation Pharem: Pcurestudien innehåller allvarliga fel Läkemedel EGÜ	Studien som Akademiska sjukhuset i Uppsala låtit göra av toalettblocket Pcure för läkemedelreduktion kritiserar nu. Pharem Biotech menar att studien inte är korrekt utförd. I studien köpte artikelförfattarna in 2 088 Pcure Hospital block. De använde sedan 261 toaletter kopplade till samma avloppsbrunn. I brunnen placerades en provtagare som tog vattenprover enligt ett schema anpassat till förväntat flöde. Studien gjordes under 16 veckor där toaletterna omväxlande försågs med Pcureblock under 2-veckorsperioder enligt ett slumpartat schema. Under testperioderna byttes blocken ut varje vecka. – Studien har även valt att endast undersöka den initiala perioden av produktens livslängd, en fas där skyddsfilmer och uppluckringseffekter ger ett kraftigt minskat resultat. Det är allvarligt nog. Men ännu mer bekymmersamt är att Pcure aldrig hävdade effekt på alla de 102 läkemedelssubstanser som undersökts. Tvärtom är produkten specifikt utvecklad för att ta hand om de allvarligaste läkemedelsrester som följer med ut i miljön genom avloppsvattnet. Här har den nationella läkemedelsstrategin listat 21 ämnen som vi fokuserar utvecklingen på. Produktens syfte är att erbjuda en lösning för att bryta ner de mest problematiska läkemedelsresterna

		och är riktad mot de aktörer där installation av reningsverk är ej möjligt eller för kostsamt. När det kommer till tekniker för nivån av reningsverk arbetar Pharem med ett EU-stött projekt med en helt annan typ av lösning, fortsätter Martin Ryen. I studien uppmärksammar dock artikelförfattarna att de även separat har analyserat de 21 ämnen som Pharem Biotech fokuserat på. Martin Ryen understryker till Cirkulation att det faktum att de fokuserat på de ämnena inte är samma sak som att bolaget hävdar att de har effekt på samtliga 21 ämnen som den nationella läkemedelsstrategin listat.
181211 Gryaab nämns	Högskolan i Borås Framtidens avloppsreningsverk kan bli hållbara bioraffinaderier	All världens avloppsreningsverk producerar stora mängder slam som i dag används för att framställa biogas. I framtiden kan reningsverken få en bredare funktion genom att ställas om till bioraffinaderier för produktion av allt från biogas till olika nya material. Forskare inom området Resursåtervinning vid Högskolan i Borås ska validera ett nytt koncept där de med hjälp av membranbioreaktorer kan producera och utvinna fettsyror som i sin tur används för att producera ämnena ättiksyra och vätgas. – Med vår teknik kan vi utveckla en plattform så att reningsverken kan göras om till raffinaderier där olika kemiska ämnen kan utvinnas och användas för produktion av olika slags material. Fettsyror är ett slags mellanprodukt, förklarar Mohammad Taherzadeh, professor i bioteknik, som leder projektet. Projektet pågår till och med 31 maj 2019 och finansieras av Vinnova. Det genomförs i samarbete med Chalmers tekniska högskola och företagen Gryaab och Renova AB.
181217 Uppströms	Aktuell hållbarhet, Svenska Dagbladet m.fl. TT-nyhet Flera sportföretag säger nej till att fasa ut silver i kläder	Flera välkända sportmärken fortsätter sälja silverbehandlade kläder trots larm om fara för miljö och hälsa. Svenskt Vatten som tidigare avslöjat att det mesta av silvret försvinner på bara ett par tvättar ser allvarligt på sportjättarnas besked. Svenskt Vatten har följt upp studien med att skicka ut brev till flera ledande sportkedjor och välkända sportmärken där de kräver en utfasning av alla kläder som behandlats med silver från butikshyllorna. ”Antibakteriellt silver från behandlade textilier är den största kända källan av silver till reningsverken. För att vattnets kretslopp ska vara hållbart på sikt måste silver till reningsverken minska med hälften. Kläder behandlade med silver utgör både ett hot mot våra sjöar och hav men även spridning av antibiotikaresistens”. Fitnessbutikerna Haglöfs och Stadium har svarat att de påbörjat utfasningen av silverbehandlade plagg, där Haglöfs redan har nått i mål. Peak Performance och Addnature svarar att de nu har

		påbörjat sin planering för utfasningen. Flera stora aktörer har emellertid inkommit med negativa eller undvikande svar på frågan: Adidas, POC, Länna Sport, Nike, Outdoorexperterna, Sportamore, Team Sportia, XXL. Svenskt Vatten tolkar svaren som att dessa aktörer kommer fortsätta med försäljningen av silverbehandlade plagg. Under 2019 kommer Kemikalieinspektionen genomföra en kampanj tillsammans med Sveriges kommuner för att uppmärksamma problemet med att många biocidbehandlade konsumentvaror inte följer lagstiftningen i Sverige och EU
181227	Pressmeddelande Polygene, Svenska dagbladet Debatt: Svenskt Vatten driver vilseledande silverkampanjer med dolda avsikter	Svenskt Vatten är en branschorganisation som har ett kommersiellt intresse av att kunna lägga rötslam på jordbruksmark. Marknaden för rötslam är kraftigt hotad eftersom regeringen utreder ett förbud för att lägga ut rötslam på åkrarna. Skälet är att rötslam innehåller många olika miljögifter men samtidigt finns ett tufft gränsvärde för just silver. Men det innebär inte att just silver ska betraktas som miljögift. Det finns minst 919 särskilt farliga ämnen som miljöförureningen pekats ut som de värsta ämnena. Silver är inte ens en av dessa. Vårt företag, Polygiene, har hamnat i skottgluggen för en intensiv kampanj mot silver i sportkläder från Svenskt Vatten. Mot bakgrund av att företaget står för ett utsläpp av ca 2 kg rent silver per år (!) är det svårt att förstå varför det ska pekas ut som en miljöbov.
181228 Gryaab	Göteborgs-Posten Gästledare: Dags för femte reningssteg på Ryaverket	Utsläppen fortsätter på Västkusten vilket påverkar marint liv och vår närmiljö. Trots att tekniken finns för att rena avloppsvatten på ett betydligt mer metodiskt sätt händer inte mycket, skriver gästskribenten Göran Värmböy. Trots 30 år av insatser finns samtliga miljögifter fortfarande i fisk, krabba, mussla och andra organismer längs Västkusten, inte minst utanför Älvmyrningen och Ryaverkets utsläppspunkt, även om det är låga halter. Ytterligare en dålig nyhet är att fler miljögifter i form av läkemedelsrester och hormonstörande ämnen har upptäckts i de kommunala avloppen, sedan rätt många år. Det märkliga och skrämmande är att resonemangen bland experter och forskare i stort sett är desamma som för 30-40 år sedan. "Vi vet för lite om olika ämnens effekter, vi behöver mer forskning etc." Samtidigt vet vi att fisk och vattenlevande organismer utanför Älvmyrningen innehåller miljögifter och är negativt påverkade på olika sätt. Vi vet också att det i princip är omöjligt att fastställa vilka miljögifter som orsakar en viss skada eftersom många ämnen och många olika faktorer kan samverka. Gryaab som sköter Ryaverket gör ett oerhört viktigt jobb och tillhör definitivt de bolag som inte ska läggas ner.

		Verket har fyra reningssteg: avskiljning av skräp, syreförbrukande ämnen, fosfor och kväve. Utan Ryaverket hade vi haft ett dött hav utanför Göteborg. Men vad som nu behövs är ett femte steg för att få bort läkemedelsrester och miljögifter. Tekniken finns sedan länge i form av behandling med ozon och aktivt kol. I Sverige har bara en kommun av 290 - Linköping - byggt ut ett sådant steg. Kostnad ca 25 Mkr. Översatt till Göteborg ca 150 Mkr - som det planerade cykelgaraget i Haga. Varför har inte Miljöpartiet och de rödgröna gjort något i Göteborg? I Schweiz finns ett femtontal kommunala avloppsreningsverk med denna teknik alltsedan man 2016 lagstiftade att alla verk med över 80 000 personer anslutna måste ha denna typ av rening. Sedan maj i år finns det dessutom möjlighet att få bidrag från Naturvårdsverket för rening av läkemedelsrester och miljögifter. Så vad väntar vi på?
181228 Gryaab	Facebook LRF Väst Om Göran Värmbys ledarkrönika	Medan myndigheterna jagar landsbygdsbefolkningen, fortsätter kommunala reningsverk att släppa ut miljögifter och orenat avloppsvatten vid breddningar. Av någon anledning verkar det inte finnas någon politisk vilja att ändra på detta. Göran Värmbys tar upp problemet med det kommunala reningsverket i Göteborg som läcker farliga kemikalier och miljögifter. Och att det är ett verkligt miljöproblem som myndigheterna borde göra något åt. Istället fortsätter man jaga små vattenkraftverk och enskilda avlopp på landsbygden. Det senare för några gram fosfor, som inte är något miljögift utan ett naturligt ämne. Göran Värmbys artikel sätter fingret på de märkliga prioriteringar som görs inom miljöpolitiken.
181228 Gryaab	Facebook GP	Puff till ledaren i GP
181228 Gryaab	Twitter	Två tweets med puff till ledaren i GP.

Händelsedatum	Diariennr	Ärende	Händelse	Avsändare/Mottagare	Handläggare
2018-10-15	0101/18	Tillsyn Arbetsmiljöverket	Uppföljning på begäran om kompletterande uppgifter - 2018/032052	Gryaab AB / Arbetsmiljöverket	Anders Hansson
2018-10-19	0052/19	Vänersvik Truck & Maskin AB - serviceavtal	Avtal fr.om 2019-01-01 - GB1827LE-1B		Christina Nilsson
2018-10-23	0093/18	Stank i Kyrkbyn/Hisingen	Konversation med Portgot	Port of Gothenburg (Portgot) / Gryaab AB	Anders Hansson;Line Norlin
2018-10-24	0054/19	Trafikverket - överenskommelse i projekt Västlänken	Avtal gällande bevakning, granskning och debiteringsersättning - ärendenr TRV 2017/		Christina Nilsson;Sven-Ove Pettersson
2018-11-12	0068/18	Ändringstillstånd för mottagning av organiskt material/organiskt avfall	Yttrande över ansökan om ändringstillstånd	Miljöförvaltningen Västra Götalands län / Gryaab AB	Karl-Emil Videbris
2018-11-12	0068/18	Ändringstillstånd för mottagning av organiskt material/organiskt avfall	Yttrande över ansökan om ändringstillstånd	Länsstyrelsen i Västra Götalands län / Gryaab AB	Karl-Emil Videbris
2018-11-13	0093/18	Stank i Kyrkbyn/Hisingen	Ang. ett tidigare telefonsamtal om lukt	Gryaab AB / privatperson	Anders Hansson;Line Norlin
2018-11-16	0102/18	Enkät från Upphandlingsmyndigheten	Enkätundersökning från Upphandlingsmyndigheten		Christina Nilsson
2018-11-21	0068/18	Ändringstillstånd för mottagning av organiskt material/organiskt avfall	Bemötande på yttranden	Gryaab AB / Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Miljöförvaltningen	Karl-Emil Videbris
2018-11-21	0092/18	Länsstyrelsens tillsynsbesök på Gryaab	Återkoppling på åtgärdade rekommendationer från	Gryaab AB / Länsstyrelsen Västra Götalands län	Karl-Emil Videbris

Händelsedatum	Diariennr	Ärende	Händelse	Avsändare/Mottagare	Handläggare
			180911		
2018-11-21	0094/18	Miljöprovning Syrhåla (D1004)	VB: Avsiktsförklaring Syrhåla	Gryaab AB / Länsstyrelsen i Västra Götalands län	Cecilia Press;Karl-Emil Videbris
2018-11-22	0005/18	Polisanmälningar	Klotter - Röda Sten	Polismyndigheten i Väst / Gryaab AB	Jesper Normén;Karin van der Salm;Sven-Ove Pettersson
2018-11-23	0093/18	Stank i Kyrkbyn/Hisingen	Svar på mail om stank	privatperson / Gryaab AB	Anders Hansson;Line Norlin
2018-11-23	0103/18	Enkät från Regionarkivet om hantering av personuppgifter	Enkät om hantering av personuppgifter i allmänna handlingar och arkiv efter införandet av GDPR	Gryaab AB / Regionarkivet	Line Norlin
2018-11-26	0104/18	Creditsafe - företagsupplysning och kreditupplysning	Avtal - fr.om 2019-02-14	Gryaab AB / Creditsafe i Sverige AB	Christina Nilsson
2018-11-28	0005/18	Polisanmälningar	Klotter - Röda Sten	Polisen i Väst / Gryaab AB	Jesper Normén;Karin van der Salm;Sven-Ove Pettersson
2018-11-28	0005/18	Polisanmälningar	Klotter - Kobbegården	Polisen i Väst / Gryaab AB	Jesper Normén;Karin van der Salm;Sven-Ove Pettersson
2018-12-04	0005/18	Polisanmälningar	Klotter - Röda Sten	Polisen i Väst / Gryaab AB	Jesper Normén;Karin van der Salm;Sven-Ove Pettersson
2018-12-05	0095/17	Projekt - Flexibel fossilfri kolkälla - D...	Sekretessavtal för innehållsförteckning på produkt	Gryaab AB / Brenntag Nordic AB	Eva-Li Saarväli
2018-12-07	0002/18	Månadsrapporter - reningsresultat	Gryaababs månadsrapport för oktober 2018	Gryaab AB	Karl-Emil Videbris;Liza Wellsjö

Händelsedatum	Diariennr	Ärende	Händelse	Avsändare/Mottagare	Handläggare
2018-12-10	0005/18	Polisanmälningar	Klotter - Röda Sten	Polisen i Väst / Gryaab AB	Jesper Normén;Karin van der Salm;Sven-Ove Pettersson
2018-12-13	0005/18	Polisanmälningar	Klotter - Röda Sten	Polisen i Väst / Gryaab AB	Jesper Normén;Karin van der Salm;Sven-Ove Pettersson
2018-12-13	0068/18	Ändringstillstånd för mottagning av organiskt material/organiskt avfall	Beslut om ändringstillstånd - giltigt till 2020-12-31 - ärende 551-34219-2018	Länsstyrelsen Västra Götalands län / Gryaab AB	Karl-Emil Videbris
2018-12-13	0068/18	Ändringstillstånd för mottagning av organiskt material/organiskt avfall	Beslut 2018-12-13 i ärende 551-34219-2018	Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Miljöskyddsavdelningen / Gryaab AB	Karl-Emil Videbris
2018-12-14	0108/18	AnoxKaldnes - uttag av Biomedia	Avtal fr.om 2018-12-17 med förnyelse om 3 år	AnoxKaldnes (Veolia Water Technologies AB) / Gryaab AB	Christina Nilsson
2018-12-19	0106/18	Enkätillsyn av informationsredovisning med särskild inriktning på arkivbeskrivning och beskrivning av allmänna handlingar	Enkät om arkivbeskrivning och beskrivning av allmänna handlingar	Regionarkivet Göteborg / Gryaab AB	
2018-12-20	0106/18	Enkätillsyn av informationsredovisning med särskild inriktning på arkivbeskrivning och beskrivning av allmänna handlingar	RÄTTELSE av länk	Regionarkivet Göteborg / Gryaab AB	
2018-12-20	0107/18	Infobrick AB - tjänsten Infobrick Ease	Prisavtal Infobrick Ease 2018	Infobrick AB / Gryaab Ab	Christina Nilsson

Händelsedatum	Diariennr	Ärende	Händelse	Avsändare/Mottagare	Handläggare
2018-12-28	0051/19	Kreation Reklambyrå - webbtjänster	Avtal fr.om 2018-12-21	Gryaab AB / Kreation Reklambyrå	Christina Nilsson
2019-01-03	0105/17	Renova Miljö AB	Förlängning t.om 2020-05-31	Gryaab AB / Renova AB	Christina Nilsson
2019-01-09	0090/15	eWork Scandinavia AB	Avropsavtal - Organisationskonsult - eWork avtalsnummer 143176	eWork / Gryaab AB	Christina Nilsson
2019-01-11	0078/17	Förslagskommittén	Förslagsprotokoll 2018-12-10	Gryaab AB	David l'Ons
2019-01-14	0002/18	Månadsrapporter - reningsresultat	Gryaabs månadsrapport för november 2018	Gryaab AB	Karl-Emil Videbris;Liza Wellsjö
2019-01-15	0100/15	altiTruck	Underhållsavtal - elmoped: BTN 862, Moped 1 och SCS 601	altiTruck AB / Gryaab AB	Christina Nilsson
2019-01-16	0005/19	Polisanmälningar	Klotter - Orkestergatan	Polismyndigheten, Kiruna / Gryaab AB	Jesper Normén;Karin van der Salm;Sven-Ove Pettersson
2019-01-17	0053/19	Linnarhult Tec Service Sweden AB - mottagning och behandling av organiskt avfall	Avtal fr.om 2019-01-17		Christina Nilsson

Tekniska och ekonomiska delegationen. Möte nr 3, 2018.

Emma Hansryd	Göteborg, KV	Anders Kiani Jansson	Ale
Per Söderqvist	Partille	Mats Boogh	Gbg stadshus
Martin Hollertz	Kungälv	Karin van der Salm	Gryaab
Göran Werner	Mölndal	Anders Hansson	Gryaab
		Malin Olsson	Gryaab

Tid: 2018-10-19 kl. 09.00

Plats: Ryaverket, Kattegatt

Nästa möte: Tekniska delegationen 2019-02-01 kl 09.00 Plats: Ryaverket

Kontaktperson grindöppning: Malin Olsson 031-647414, 0705-797414

1. Sammanträdets öppnande

Karin van der Salm hälsade välkomna och öppnade sammanträdet.

2. Val av ordförande och justeringsperson

Göran Werner utsågs till ordförande för sammanträdet.

Per Söderqvist utsågs till justeringsperson.

3. Protokoll från Tekniska och ekonomiska delegationens sammanträde 2018-05-18

Protokollet lades till handlingarna.

4. Protokoll från styrelsens sammanträde 2018-06-19 och 2018-09-20

Protokollen lades till handlingarna.

5. Gryaabs ekonomiska rapporter

a) Gryaabs lånesituation 2018-09-30.

Den totala upplåningen uppgår till 1371 mkr.

Upplåningen har en nedåtgående trend och beräknas att hålla i sig även under 2018-2019.

Aktuell medelränta är 1,73%.

b) Månadsbokslut september 2018

Utfall för september 2018 är 5,6 mkr. Prognos för helår är -1365 mkr, jämfört budget -4 215 mkr.

Större avvikelser inom budgeten noterades enligt följande:

- Övriga intäkter
Biogas är utfallet 236 tkr mindre än budget. Organiskt avfall är utfallet 352 tkr bättre än budget. Aktiverat arbete lägre p.g.a. lägre investeringsnivå, -1,9 mkr.
- Verksamhetskostnader
Ca 1,5 mkr högre än budget. Beror främst på ökade kostnader för reservdelar och reparationer. Ökande kostnader för Comos.
- Personalkostnader
Utfall 6,4 mkr lägre än budget, beror främst på obemannade tjänster samt semesterskuld.
- Avskrivningar
Ca 3,9 mkr lägre än budget. Lägre aktiveringsgrad än beräknat.
- Finansnetto
1,6 mkr bättre än budget, beror främst på förbättrad likviditet.
- Låneskulden
Lånen minskar pga. av lägre investeringsnivå.

c) Delårsrapport 2018-08-31 (UR2)

Se utskickad rapport.

6. Gryaabs budget 2019

a) Gryaabs budgetdokument

Se utskickad budget.

Förslag till styrelsen kring budget för 2019 är en ökad avgift till 325 mkr, motsvarande 321 mkr för 2018. Vi budgeterar för att minska det egna kapitalet vilket resulterar i ett minusresultat -2 593 mkr.

Personalkostnaderna är budgeterade med en lägre kostnad då vi har tagit höjd för vakanser, föräldraledigheter, sjukskrivningar etc. under året.

Räntekostnaderna uppskattas även nästa år vara låg. En högre ränta ligger med i långtidsprognosen då uppskattningen framöver är att räntan stiger.

b) Gryaabs avgiftsfördelning 2019 (preliminär)

Se utskickad preliminär redovisning.

c) Gryaabs ekonomiska långtidsplan 2019-2023

Förslaget till styrelsen är att avgiften dämpas så att den är detsamma eller något ökande, dvs att vi använder oss av eget kapital för att dämpa toppar och dalar i avgiften. TED ser positivt på det här sättet att jobba med prognoser. Prognosen kompletteras med hur det ser ut per kommun.

7. Drift och verksamhet

a) Månadsrapport vattenrening

Reningsresultatet för augusti är bra och vi ser en fortsatt positiv effekt av den nya anläggningsdelen EN.

Fosfor 0,36 mg/l augusti, 0,22 året (gränsvärde 0,3 mg/l)

Kväve 5,1 mg/l augusti, 5,7 året (krav 10 mg/l)

BOD 7,0 mg/l augusti, 7,1 (gränsvärde 10 mg/l)

Nu är inloppspumpkapaciteten helt återställd efter att under sommaren haft en del haverier och som lägst enbart haft 50% kapacitet. Utredning kring inpumpningskapacitet och redundans är prioriterad.

Beslut har tagits avseende att dämpa kvävereningen för att styra mot ekonomi och kolfotsavtryck då kvävereningen kräver stor metanolförbrukning.

b) Mätning av avloppsvatten och nederbörd augusti

Kretslopp och Vatten presenterar vid nästa tekniska delegation hur mätningar kring flöde till Gryaab genomförs. Detta sker i samband med hur avgiftsregleringen faktiskt regleras.

c) Omvärldsbevakning

Se utskickad rapport

8. Utredningar och projekt

a) Miljötillstånd

Se utskickad rapport

b) Övriga projekt.

- Förstudie IN – grovrenshandling -> Förprojektering Vakuums IN färdigställs under 2018. Investeringsbeslut förväntas att tas i början av 2019 och att ett genomförande kan genomföras under 2019.
- AS upp- uppgradering av aktiv slamavlägsnning, omrörning, luftning mm. Utredning/förstudie pågår.
- Ventilation IN- ombyggnation ventilation för anläggningsdel IN är under byggnation.
- Arbete med kapacitetskontroll och inspektion av dykarledning under Mölndalsån pågår. Inspektion planeras att kunna genomföras under december.
- Transportband- översyn arbetsmiljö. Ombyggnad pågår.
- Ny slamtömningsstation i Lerum. Förprojektering är färdigställd. Avvaktar besked om investering från Lerum.

9. Övriga frågor

a) Bollebygd status

Gryaabs bolagsstämma 2019 fattar beslut om att en riktad nyemission görs.

Bollebygd blir då delägare från och med årsstämman och får en suppleantplats i styrelsen.

Så snart Bollebygds släpper avloppsvatten börjar de betala avgift.

2023 förväntas första avloppsvattnet från Bollebygd att nå Gryaab.

b) Lilla Edet, intressestatus

Planering för hantering av Lilla Edets intresseförfrågan kring anslutning:

- Officiell ansökan skickas in
- Rekommendation från TED, februari 2019
- Rekommendation från styrelse till ägarna, tidigast i april 2019
- Beslut i alla KF inkl. Lilla Edet, under hösten 2019
- Beslut Gryaabs ägare på årsstämma, tidigast 2020.

Önskvärd anslutning uppskattas av Lilla Edet till 2023 till 2025.

Bakgrunden till Lilla Edets intresse är:

- Kapacitetsbrist vid framtida exploatering
- Befintliga VA-anläggningar har stort service- och underhållsbehov
- Otillfredsställande placering av anläggningar avseende skredrisker och översvämningar
- Ökade krav på reningsprocesser
- Sårbar vattenproduktion
- Sårbar organisation
- Kompetensbrist
- Tuff beredskapstjänstgöring

11 olika alternativ är utredda och inriktningsbeslutet är fattat att gå vidare med att ansluta Gryaab.

Fullständig presentation från Lilla Edet bifogas protokollet.

c) Regeringens utredning om slamåterföring till jordbruksmark

Regeringen fattade nyligen ett beslut om att tillsätta en utredning gällande användning av avloppsslam i jordbruk. Utredningen ska bland annat undersöka ett förbud mot användning av slam som gödselmedel inom jordbruket samtidigt som krav på fosforåtervinning införs. Förbudet ska inte utgöra ett hinder att utvinna biogas från slam genom rötning och undantag till förbud ska även utredas. Utredningen ska vara klar senast den 15 september 2019.

Gryaabs inställning är att fortsätta med Revaq och uppströmsarbete.

Se utskickat PM.

d) Tillskott av ovidkommande vatten, slam och partiklar

Kretslopp och vatten tillsammans med Gryaab har gjort ett arbete avseende var och hur investeringar ska läggas på ett hållbart sätt.

Avgiftsmodellen ses över för att kunna nyttja det som ett incitament och inte som böter. Syftet med arbetet är att framåt och hitta sätt att arbeta gemensamt för att minska våra kostnader. En plan för arbetet och tidplan lämnas till Mats Boogh innan 1 november.

Avgiftsfördelning

En tidigare avstämning föreslås att göras i oktober för att säkerställa avgiftsfördelningen och på så vis öka möjligheten till korrekt fördelning och minimera risk för stora slutregleringar efteråt. Förslaget ses över då Ale endast har en avläsning kring vattenförbrukning en gång per år.

e) Förslag på rutin för nya borrhål

Ingen ny rutin är framtagen utan senareläggs.

f) Kommande sammanträden

TED 2019-02-01 kl 09.00-12.30

AO 2019-01-29 kl. 8, skype

TED 2019-05-24 kl 09.00-12.30

AO 2019-05-21 kl. 8, skype

TED 2019- 10-18 kl 09.00-12.30

AO 2019-10-15 kl. 8, skype

g) Gryaabs organisation

Ny AC drift: Anders Hansson

Ny AC projekt och planering: Malin Olsson

Ny gruppchef IT och automation: Daniel Torinsson

Rekrytering av avdelningschef till Stab pågår

Douglas Lumley är ny säkerhetsansvarig sedan 1 oktober 2018

Vid protokollet

Malin Olsson

Justeringsman

Per Söderqvist

Karin van der Salm
VD

Minnesanteckningar Presidie Nr 1/2019

Namn	Närvaro	Delges	Namn	Närvaro	Delges
Peter Runström, Ordförande	x	x	Claes Johansson 2:a vice ordförande	x	X
Catrin Björkman, 1:a vice ordförande	x	x	Karin van der Salm VD	x	X

- 0.
1. Gryaabs ekonomi, lån:
 - a) Presidiet gick igenom lånesituationen och hade inga synpunkter på utskickad.
 - b) Vd gick igenom månadsrapport december och förklarade orsaker till avvikelse från budget, resultat för helår är 4,6 mkr mot budgeterat -4 217.
 - c) VD gick igenom UR4 och årsredovisning. Presidiet beslöt att framlägga UR4 och årsredovisningen till styrelsen för beslut
2. Kvalitet, säkerhet & miljö
Presidiet gick igenom rapporten från lekmannarevisioen samt avstämningsrapporten från organisatoriska förutsättningar för dataskyddsarbete och beslöt att framlägga rapporten till styrelsen.
3. Projekt/utredningar
VD redovisade status i projekt nytt Miljötillstånd. Presidiet beslöt att framlägga rapporten till styrelsen för information.
4. VD redovisade ett förslag till investeringsbeslut för projekt Vacuum in. Presidiet beslöt att framlägga förslaget till styrelse för beslut.
5. Övriga frågor
 - a. Driftläge: Vd redogjorde för driftläget, reningsresultat för 2018 är mycket god.
 - b. Uppströmsrapport: Vd redogjorde uppströmsrapporten.
 - c. Omvärldsbevakning: VD redogjorde omvärldsbevakningen
 - d. Protokoll från teknisk ekonomisk delegation: VD redogjorde protokollet
 - e. Kemikalieplan: VD redogjorde planen
 - f. Personaldata 2018: VD redogjorde data, sjukskrivningar har minskad men är ej helt i nivå med målet. Skillnaden mellan sjukskrivningar för män och kvinnor har minskad drastiskt jämförd med 2017.
Presidiet beslutade att lägga fram informationsrapporterna till styrelse för information.
6. Övriga beslutspunkter
 - a) Remiss KoVs åtgärdsplan avlopp för minskad bräddning diskuterades. Presidiet beslöt att framlägga remissvar till styrelse för beslut. Förslag till remissvar blir färdig under vecka 6 och bifogas därför ej i handlingarna.

7. Föredragningslista styrelsemöte 2019-02-08
Presidiet gick igenom och fastställde föredragningslistan
8. Mötet avslutades

Kemikalieplan rapportering

Gryaab AB

Innehållsförteckning

1 Om rapporten	4
2 Åtgärd: Dokumentera märkningspliktiga kemiska produkter.....	5
2.1 Dokumentera märkningspliktiga kemiska produkter.....	5
3 Åtgärd: Fasa ut farliga ämnen i märkningspliktiga kemiska produkter.....	6
3.1 Fasa ut farliga ämnen i märkningspliktiga kemiska produkter.....	6
4 Åtgärd: Redovisa användningen av utfasningsämnen i märkningspliktiga kemiska produkter	8
4.1 Redovisa användningen av utfasningsämnen i märkningspliktiga kemiska produkter.....	8
5 Åtgärd: Ställa specifika kemikaliekrav vid upphandling av prioriterade varor och produkter.	9
5.1 Ställa specifika kemikaliekrav vid upphandling av prioriterade varor och produkter.....	9

Bilagor

Bilaga 1: Utfasningsämnen Gryaab 2018-10-09 EIV

Anvisning

Denna rapportering är den femte uppföljningen av Göteborgs Stads kemikalieplan. Frågorna är ställda på likartat sätt som i tidigare uppföljningar. För varje åtgärd, läs anvisningarna och öppna rapporteringsfönstret genom att trycka på rapportera-ikonen (pennan). Fyll sedan i era uppgifter. Observera att anvisningarna tyvärr inte kan visas i rapporteringsfönstret, vill ni se dessa igen får ni spara och stänga rapporteringsfönstret. När ni är nöjda med rapporteringen av den aktuella åtgärden, kryssa i klarmarkeringsrutan överst till höger i rapporteringsfönstret. Ni kan sedan välja spara och stäng och gå till nästa åtgärd. Det går även bra att göra rapportering av åtgärderna och åtgärdsmåten via [denna rapporteringsvy](#), om ni föredrar det. Glöm dock inte att följa anvisningarna nedan.

När samtliga rapportdelar är klarmarkerade kommer ni få frågan om ni vill skicka in rapporten, om ni är klara så svara ja. OBS, efter ni skickat in rapporten kan ni inte ändra den. Vill ni öppna upp den igen, kontakta Nina.

Finns det frågor om uppföljningen kan ni vända er till Nina Zackrisson, miljöförvaltningen. Ring, 031-368 39 27 eller maila nina.zackrisson@miljo.goteborg.se

Mer information om kemikalieplanen [finns på intranätet](#)

1 Om rapporten

Kemikalieplanen för Göteborgs Stad syftar till att nå det lokala miljökvalitetsmålet för Giftfri miljö. Kemikalieplanen omfattar åtgärder och prioriteringar som gäller för alla stadens egna verksamheter vid användning och inköp av kemiska produkter (kemikalier) samt varor. Exempel på kemiska produkter är färger, lim, lack tvätt- och rengöringsmedel. Exempel på varor är leksaker, hobbymaterial, möbler och inredning. Kemikalieplanen antogs 2014 och reviderades 2018. Tidplanen för genomförandet av åtgärderna är till utgången av 2020. Till stadens användning räknas också de tjänster och entreprenader som används. I kemikalieplanen finns ytterligare information om de åtgärder som omfattar alla verksamheter och vad man förväntas kunna redovisa i uppföljningen. Syftet med uppföljningen är att följa hur arbetet med åtgärderna fortskrider och om de kommer att uppfyllas inom utsatt tid.

2 Åtgärd: Dokumentera märkningspliktiga kemiska produkter.

Anvisning

Uppskatta hur långt ni har kommit med att dokumentera er användning av märkningspliktiga kemiska produkter i egen verksamhet. Skriv in er uppskattning (procent) i utfallskolumnen.

Uppskatta hur långt ni har kommit med att dokumentera er användning av märkningspliktiga kemiska produkter genom köpta tjänster och entreprenadverksamhet (exempelvis städ- och hantverkartjänster). Skriv in er uppskattning (procent) i utfallskolumnen.

Om ni är klara (100%) så ange status klar. Annars ange status pågående eller ej påbörjad.

2.1 Dokumentera märkningspliktiga kemiska produkter.

Status

► Pågående

Kommentar

Av de kemikalier som vi själva köper in har vi god kontroll och kunskap då dessa ska godkännas av vår interna kemikaliegrupp. Vad avser de kemiska produkter som inhyrda entreprenörer använder så är kontrollen sämre, se kompletterade kommentar nedan

(Karin Van der Salm)

Åtgärdsått	Utfall 2017	Utfall 2018
Uppskatta hur långt ni har kommit med att dokumentera er användning av märkningspliktiga kemiska produkter genom köpta tjänster och entreprenadverksamhet (exempelvis städ- och hantverkartjänster).	50%	50%
Uppskatta hur långt ni har kommit med att dokumentera er användning av märkningspliktiga kemiska produkter (i egen verksamhet).	100%	100%

Inom stora entreprenader som bygge av ny dirftcentral och efternitifikationsbassängerna så har vi listor på åtminstone det mesta som använts i det. Vi har även koll på vissa oljor och annat som finns i bl.a. gräsklippare och traktorn samt köldmedier och sånt som servicetekniker från kylfirmor fyller på med, när det gäller dessa är de inlagda i EcoOnline för att de står på vår hylla eller finns i våra maskiner

En och annan kemikalieförfrågan får kemikaliegruppen in från fastighetsavdelningen och planering och projekt när en entreprenör ska måla en större yta med någon farlig färg, eller som vid sanering av dammen i entrén.

Däremot har vi begränsad kontroll av vad städfirmorna använder som gör storstädningar och fönsterputsarna samt vilka kemikalier som våra entreprenörer använder för att serva och underhålla utrustning inne på området eller på Syrhåla, tunnarna

3 Åtgärd: Fasa ut farliga ämnen i märkningspliktiga kemiska produkter.

Anvisning

Uppskatta hur långt har ni kommit i ert arbete med att fasa ut identifierade utfasningsämnen (i egen verksamhet). Skriv in er uppskattning (procent) i utfallskolumnen.

Uppskatta hur långt ni har kommit med att fasa ut identifierade utfasningsämnen genom köpta tjänster och entreprenadverksamhet (exempelvis städ- och hantverkartjänster). Skriv in er uppskattning (procent) i utfallskolumnen.

Om ni är klara (100%) så ange status klar. Annars ange status pågående eller ej påbörjad.

3.1 Fasa ut farliga ämnen i märkningspliktiga kemiska produkter.

Status

► Pågående

Kommentar

Vår samlande bedömning är att vi i förhållande till den totala antalet kemikalier som vi använder har vi kommit långt med att fasa ut utfasningsämnen. Vi har dock sämre kontroll på om våra entreprenörer använder kemikalier som innehåller utfasningsämnen. Vi behöver jobba mer aktivt framöver med kartlägga vilka kemikalier som entreprenörerna använder. Se kompletterade text

(Karin Van der Salm)

Åtgärdsått	Utfall 2017	Utfall 2018
Uppskatta hur långt har ni kommit i ert arbete med att fasa ut identifierade utfasningsämnen (i egen verksamhet).	50%	50%
Uppskatta hur långt har ni kommit i ert arbete med att fasa ut identifierade utfasningsämnen genom köpta tjänster och entreprenadverksamhet (exempelvis städ- och hantverkartjänster).	70%	50%

För utfasningsämnen ser läget ut på följande sätt: Egen verksamhet: 2017: 8 (7) st. uppdelat på 6 (5) ämnen. 2018: 8(7) st. uppdelade på 6(5)ämnen. Det vill säga att vi har fasat ut 0 % sedan 2017. Inom parantes betyder oklarhet kring klassning, ämnet saknar harmoniserad klassning. Tyvärr kommer det ett till år 2019 i samband med att ett nytt instrument (diskreta) tas i bruk i labbet. Det kvarstår alltså några kemikalier med utfasningsämnen som är svåra eller omöjliga att fasa ut. Det är svårt att sätta en procentsats på hur långt vi har kommit, vi jobbar iaf aktivt med att undvika utfasningsämnen.

När det kommer till entreprenörer så precis som i punkten ang märkningspliktiga kemikalier så har vi sämre kontroll på om entreprenörerna använder kemikalier som innehåller utfasningsämnen jämfört med vad vi använder i vår egen verksamhet. Nya

entreprenörer som kommer hit måste genomgå en utbildning i SSG-Entré, här framgår det att utfasningsämnen inte får föras in eller användas på Gryaab. Att sätta en procentsats på detta är svårt eftersom vi inte har fullständig kontroll över alla de kemikalier de använder. Att vi inte jobbat aktivt med frågan den senaste tiden får ses som en försämring eftersom vi har ett behov av att få en fullständig bild av vilka kemikalier som används och vilka av dessa som innehåller utfasningsämnen. Vi behöver jobba mer aktivt framöver med denna fråga

4 Åtgärd: Redovisa användningen av utfasningsämnen i märkningspliktiga kemiska produkter

Anvisning

Om ni kan redovisa användningen av utfasningsämnen i märkningspliktiga kemiska produkter, ange status klar. Bifoga en excellista över de utfasningsämnen som fortfarande används (använd bifoga fil funktionen i slutet av denna rapport). Listan ska inkludera namn på ämnena och årsförbrukning.

Om ni inte kan redovisa alla utfasningsämnena men istället lista de kemiska produkter som innehåller utfasningsämnen, ange status påbörjad och bifoga en excellista med dessa produkter. Kommentera hur ni planerar att gå vidare med dessa.

Om ni inte kan redovisa något, ange status "ej påbörjad" och kommentera varför.

4.1 Redovisa användningen av utfasningsämnen i märkningspliktiga kemiska produkter

Status

✓ Avslutad

5 Åtgärd: Ställa specifika kemikaliekrav vid upphandling av prioriterade varor och produkter.

Anvisning

Om ni gör egna upphandlingar (utöver de avtal som förvaltningen inköp och upphandling tar fram), vill vi veta om ni isåfall ställer kemikaliekrav utifrån de prioriteringar som finns i kemikalieplanen. Ändra status utifrån hur långt ni har kommit. Om ni har inarbetade rutiner för att ställa kemikaliekrav utifrån planens prioriteringar, ange status avslutad. Om ni inte har inarbetade rutiner men har påbörjat arbetet, ange status påbörjad. Om ni ej påbörjat detta arbete, ange status ej påbörjad. Om ni inte gör egna upphandlingar ange status avslutad med avvikelse.

5.1 Ställa specifika kemikaliekrav vid upphandling av prioriterade varor och produkter.

Status

► Pågående

Kommentar

I vissa fall ställs specifika krav på kemikalier vid upphandling av prioriterade varor och tjänster. Vid t.ex. upphandling av driftkemikalier, alltså kemikalier som behövs i vatten- och slambehandlingen, ställs krav på att dessa inte får innehålla föroreningar som allvarligt försämrar utgående vatten och slamkvaliten

Vid upphandling av entreprenör för att hantera avloppsslammet ställdes krav på vilka hydragoljor och drivmedel som får användas, vi hänvisade då till kravdokumentet "*Miljökrav vid upphandling av entreprenader*" som tagit fram av Stockholm, Göteborg och Malmö tillsammans med Trafikverket.

Vi behöver ta ett helhetsgrepp beträffande inköp av varor och tjänster för så att kemikalieperspektivet och livscykelperspektivet blir en del av beslutunderlaget inför inköp.

Gryaab

Utfasningsämnen 2018

Skapat 2017-01-25 av EIV

Redigerat: 2018-10-09 Aktualisering EIV

2018-12-14 Kommentarer EIV

Avdelning/grupp	Produkt	Årsförbrukning	Ingående ämne/ämnen	Användning	Planerade åtgärder	Kommentarer
Drift/lab	28674-53 APA Acidic Surfactant wash	ca 2 l	Triton X-114 0,2 % CAS-nr 128-37-0	Lab/Diskning av COD-robot	Fråga skickad till leverantör	Hormonstörande
Drift/lab	BORSYRA	ca 400 g	CAS-Nr 10043-35-3	Lab/Analys av totalkväve	Kommer på sikt att ersättas av totalkväveanalys på TOC-apparat med kvävemodul inköpt och under validering. <i>Kommentar 20181214: Än så länge finns den kvar som reservanalys. Vi funderar på att övergå till annan reservanalys men det är inte färdgutrett än. Vi vet inte vad det skulle innebära för kemikalieanvändning.</i>	Reproduktion
Drift/lab	Boratbuffert pH 9 Titrinorm	5 l	CAS-Nr 10043-35-3 (0,1-1%)	Lab/pH-analys	Fråga skickad till leverantör	Reproduktion
Drift/lab	LCK 214	ca 5000 ampuller	1. CAS-Nr 7783-35-9 och 2. CAS-Nr 7778-50-9	Lab/CODCr-analys	Än så länge finns det inget bra alternativ för avloppsvatten, på sikt hoppas vi kunna använda TOC-resultat i stället. Använda ampulkitt går dock på retur till Hach-Lange där destruktion sker på kontrollerat sätt.	1) Kvicksilversulfat CAS-Nr 7783-35-9 (Särskilt farliga metaller, Begränsningsdatabasen) 2) Kaliumdikromat CAS-Nr 7778-50-9 CMR (Tillståndförteckningen)
Drift/lab	Kadmiumreduktor	ca 10 st á ca 4 g totalt 40 g	CAS-Nr 7440-43-9	Lab/Kväve-analys	Ett nytt instrument kommer att köpas in, förhoppningsvis kan vi med det undvika fortsatt kadmiumanvändning. <i>Kommentar 20181214 : Det nya instrumentet som kommer tas i bruk 2019 kommer att innebära fortsatt kadmiumanvändning.</i>	Cancerframkallande, (Mutagen kategori 2)
TF-Fastighet	Dowcal 100	50 l	CAS-Nr 12045-78-2	Fastighet/köldbärare	Alternativ skall kollas upp	Ger ingen träff på sökning i PRIO-listan. Är av leverantören klassad som utfasningsämne H360, andra har klassat den som H361, ämnet saknar harmoniserad klassning, olika tillverkare klassar ämnet olika. <i>Kommentar 2018-12-14 Oklart om det ska klassas som utfasningsämne eller inte.</i>
TF-Verkstad	Almaredge 5	10 l	CAS-Nr 10043-35-3 (>1 -<3%) Borsyra	Verkstad/Skärvätska	Alternativ under utredning?	Reproduktion

Personaldata för bolag till årsredovisning 2018

Gryaab AB

Innehållsförteckning

1	Personaldata.....	3
---	-------------------	---

1 Personaldata

PERSONALDATA Bolag 2018

Anvisning

Personaldata ska rapporteras enligt definitioner nedan. Uppgifterna bidrar till sammanställningar för hela staden av de viktigaste nyckeltalen inom personalområdet.

Tidplan etc: Uppgifterna ska vara inrapporterade och bilagan klarmarkerad senast den 31 januari 2019. Vid stora tal, skriv inte tusentalsavgränsare, varken med "mellanslag" eller punkt, det försvårar senare summering.

Definitioner:

Årsarbetare - arbetad tid (personalvolym) avser ackumulerat antal arbetade timmar totalt under perioden (jan-dec) dividerat med 1600. En anställd som arbetar heltid och har liten eller ingen frånvaro förutom semester blir ofta mer än 1,0 årsarbetare. Antalet årsarbetare kan därför vara större än antalet anställda.

Årsarbetare - arbetad tid, utförd av timavlönad personal – avser ackumulerat antal arbetade timmar utförda av timavlönade under perioden (jan-dec) dividerat med 1600.

Antal anställda totalt i december (inklusive tjänstlediga och timavlönade med lön utbetald i december).

Antal chefer - med chef avses, förutom bolagschef, anställda med ett uttalat budget-verksamhets- och personalansvar. Nyckelpersoner inom bolaget med verksamhets- och budgetansvar men utan personalansvar ska inte redovisas som chef.

Första linjens chef - avser chef med fullt chefsansvar längst ut i linjen.

Lämna också uppgift om **antal anställda enligt Årsredovisningslagen**, *genomsnittet* för året.

Antal tillsvidareanställda - avser tillsvidareanställda i december respektive år inklusive tjänstlediga, och uppdelat **totalt per kön** med särskild uppgift om **varav antal heltidsanställda**.

Åldersstrukturen för tillsvidareanställda, bara medelålder och antal anställda 60 år och äldre anges för december.

Avgång, tillsvidareanställda - antal tillsvidareanställda som slutat i bolaget under året, samt hur många av dessa som gått i pension.

Rekrytering, tillsvidareanställda - antal nyrekryteringar till en tillsvidareanställning.

Sjukfrånvaro - antal sjuktimmar under året som andel av tillgänglig ordinarie arbetstid i timmar, anges i procent. Uppgiften lämnas också per kön samt en uppgift om den korta sjukfrånvaron (där sjukfallet varar som längst 14 dagar).

	Helår/Dec 2018	Helår/Dec 2017	Helår/Dec 2016
1. Personalvolym helår			

	Helår/Dec 2018	Helår/Dec 2017	Helår/Dec 2016
1. Antal årsarbetare – arbetad tid, totalt	102,9	107,7	109,3
1. Antal årsarbetare – arbetad tid, utförd av timavlönade	0,2	0,4	0,3
2. Anställda i december			
2 a. Antal anställda, totalt	101	99	102
2 a. Varav kvinnor	36	36	33
2 a. Varav män	65	63	69
2 b. Antal chefer, totalt	13	13	13
2 b. Varav kvinnor	5	5	4
2 b. - varav första linjens chef	1	1	1
2 b. Varav män	8	8	9
2 b. - varav första linjens chef	6	6	6
2 c. Genomsnittligt anställda enligt ÅRL	102,9	107,7	109,3
3. Tillsvidareanställda i december			
3. Antal tillsvidareanställda, totalt	98	94	95
3. Varav kvinnor	35	33	32
3 . - varav med heltidsanställning	35	33	32
3. Varav män	63	61	63
3 . - varav med heltidsanställning	63	61	63
4. Ålder hos tillsvidareanställda			
4. Medelålder tillsvidareanställda	45	46	46
4. Antal tillsvidareanställda 60 år eller äldre	10	11	7
5. Rekryteringar och avgångar helår			
5. Avgång, tillsvidareanställda	4	3	2
5 . - varav med pension	1	2	1
5. Rekrytering, tillsvidareanställda	8	4	4
6. Sjukfrånvaro helår			
6. Sjukfrånvaro, totalt (procent)	2,8	3,2	3,3
6. Sjukfrånvaro – kvinnor (procent)	3,3	5,8	4,6
6. Sjukfrånvaro – män (procent)	2,5	1,9	2,7
6. Sjukfrånvaro kort, som längst 14 dagar (procent)	1,6	1,7	1,5

Kommentarer till tabelldata

Anvisning

Kommentera personaldata där ni inte kunnat rapportera utifrån gemensamma definitioner.